

EL SANTO EVANGELIO SEGÚN SAN MATEO

Genealogía de Jesucristo

¹ Nan huin 'ngo lista xi'í ni xi Jesucristo huin sí' da'níj xi' David tsínj gane asij ná. Ní xi David huin Abraham tsínj gane asij ná. ² Ní Abraham huin chrej tsínj gu'naj Isaac. Ní Isaac huin chrej tsínj gu'naj Jacob. Ní Jacob huin chrej ni jnanj tsínj gu'naj Judá. ³ Ní Judá huin chrej Fares nga tsínj gu'naj Zara. Ní nni nungüej sí' huin Tamar. Ní Fares huin chrej tsínj gu'naj Esrom. Ní Esrom huin chrej tsínj gu'naj Aram. ⁴ Ní Aram huin chrej tsínj gu'naj Aminadab. Ní Aminadab huin chrej tsínj gu'naj Naasón. Ní Naasón huin chrej tsínj gu'naj Salmón. ⁵ Ní Salmón huin chrej tsínj gu'naj Booz. Ní nni sí' huin yun'unj gu'naj Rahab. Ní Booz huin chrej tsínj gu'naj Obed. Ní nni sí' huin yun'unj gu'naj Rut. Ní Obed huin chrej tsínj gu'naj Isaí. ⁶ Ní Isaí huin chrej tsínj gu'naj David.

Ní David huin chrej tsínj gu'naj Salomón. Ní nni Salomón huin nica tsínj gu'naj Urías. ⁷ Ní Salomón huin chrej tsínj gu'naj Roboam. Ní Roboam huin chrej tsínj gu'naj Abías. Ní Abías huin chrej tsínj gu'naj Asa. ⁸ Ní Asa huin chrej tsínj gu'naj Josafat. Ní Josafat huin chrej tsínj gu'naj Joram. Ní Joram huin chrej tsínj gu'naj Uzías. ⁹ Ní Uzías huin chrej tsínj gu'naj Jotam. Ní Jotam huin chrej tsínj gu'naj Acáz. Ní Acáz huin

chrej tsínj gu'naj Ezequías. ¹⁰ Nì Ezequías huin chrej tsínj gu'naj Manasés. Nì Manasés huin chrej tsínj gu'naj Amón. Nì Amón huin chrej tsínj gu'naj Josías. ¹¹ Nì Josías huin chrej ni jñanj tsínj gu'naj Jeconías ngaa gan'anj xacaj ni tsínj man xuman' Babilonia ni ngüi israelita gan'anj ni sij xánj ni sij.

¹² Nì ngaa ñan' ni ngüi israelita xánj ni sij nì Jeconías huin chrej tsínj gu'naj Salatiel. Nì Salatiel huin chrej tsínj gu'naj Zorobabel. ¹³ Nì Zorobabel huin chrej tsínj gu'naj Abiud. Nì Abiud huin chrej tsínj gu'naj Eliaquim. Nì Eliaquim huin chrej tsínj gu'naj Azor. ¹⁴ Nì Azor huin chrej tsínj gu'naj Sadoc. Nì Sadoc huin chrej tsínj gu'naj Aquim. Nì Aquim huin chrej tsínj gu'naj Eliud. ¹⁵ Nì Eliud huin chrej tsínj gu'naj Eleazar. Nì Eleazar huin chrej tsínj gu'naj Matán. Nì Matán huin chrej tsínj gu'naj Jacob. ¹⁶ Nì Jacob huin chrej tsínj gu'naj José. Nì José huin nica yun'unj gu'naj María. Nì María huin nni Jesús gu'naj sí' Cristo.

¹⁷ Hué dan nì asij tsínj gu'naj Abraham da ga'nga tsínj gu'naj David, nì guisíj xigan'anj xi Jesucristo. Nì asij tsínj gu'naj David da nicaj ni tsínj man xuman' Babilonia ni ngüi israelita gan'anj ni sij xánj ni sij, nì guisíj ango xigan'anj xi Jesucristo. Nì asij ñan' ni ngüi israelita xánj ni sij da ga'nga man'an Jesucristo, nì guisíj ango xigan'anj ni xi Jesucristo nej aj.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Nì ñanj gahuin ngaa achin doj ga'nga Jesucristo. Nì hua gahuin yya ruhua José nga María

xacaj nungüej nej dugüi' nej. Sanj ngaa achin gane nuguan'an nungüej nej, ni xacaj María cuenta sisi hua guiri' unj lij, gui'yaj Espíritu Santo. ¹⁹ Ni hua nica niman José huin sij nica María. Ni rian na'uej ruhua José ga'mi gaquin' sij xi'í si gahuin nga María rian ni tsínj nicaj sun, ni gani ruhua sij si duna hui sij unj. ²⁰ Ni ngaa hué daj gani ruhua sij, ni ne' ni gurugüi' 'ngo ángel ga'nij Yan'anj ngaa ga'nin' sij. Ngaa ni gataj ángel daj gunun José:

—Gunun so' si ga'mi José huin so' da'nij David. Si guxu'ui' so' xacaj dugüi' so' nga María si Espíritu Santo gui'yaj si guiri' unj 'ngo lij. ²¹ Ni guruj María 'ngo lij sno'o. Ni dugu'naj so' si-xugüi lij daj Jesús. Ni hué daj gu'naj sij si hué sij gahuin tsínj gui'yaj si ganani ni ngüi rian si-gaquin' ni sij. —Daj gataj ángel gunun José.

²² Ni hué daj gahuin daran' nuguan' nan si guisij gahuin yya si nata' tsínj ga'mi si-nuguan' Señor rian ni ngüi asij ná. ²³ Ni gataj sí':

Guini'i a ni é re' sisi guiri' 'ngo yun'unj xana yan 'ngo lij.

Ni ga'nga 'ngo lij sno'o.

Ni dugu'naj ni sij si-xugüi Emanuel.

Daj gataj tsínj ga'mi si-nuguan' Señor daj. Ni Emanuel huin ruhuaj gata sisi nne Yan'anj nga né'.

²⁴ Ni ngaa ganun ruhua José ga'nin' sij ni gui'yaj sij daj rún' gataj si-ángel Señor gunun sij. Ni xacaj sij María gahuin unj nica sij. ²⁵ Sanj nun gatoj nuguan'an nungüej nica sij asij da' ga'nga

da'níj María. Nì dugu'naj José si-xugüi-í' gahuin JESÚS.

2

La visita de los magos

¹ Nì ga'nga Jesús xuman' Belén ngaa nicaj sun rey Herodes estado Judea. Nì man ni tsínj digui'yun daj hua mán yati' xata' ga'na' ni sí' rian síj güi. Nì guisíj ni sí' xuman' Jerusalén.
² Nì nachínj snan'anj ni sí' ni tsínj man xuman' Jerusalén. Nì gataj ni sij:

—Nì a ga'nga si-rey ni tsínj israelita únj. Daj si guini'i ni únj digyán yati' ne' rian síj güi sisi ga'nga sij. Nì ga'na' únj ganiquin' ráj dacoj únj rian lij ga'nga daj. —Daj gataj ni sij.

³ Nì ngaa gunun rey Herodes nuguan' daj, nì nín' ruhua gahuin ruhua sij. Nì hué daj gahuin ruhua daran' ni tsínj mán xuman' Jerusalén nej.

⁴ Ngaa nì gaquínj rey daj ga'na' daran' chrej a'nin' nga ni tsínj digyán ley rian ni ngüi nej. Nì nachínj snan'anj sij ni sí' nì a ga'nga Cristo huin tsínj ga'na' nacaj ni ngüi, gui'yaj Yan'anj xanga'.

⁵ Ngaa nì gataj ni sí' gunun sij:

—Ga'nga Cristo xuman' Belén xuman' ngaj ne' estado Judea si hué daj garun tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj rian ni ngüi asij ná:

⁶ Gunun man'án so' xuman' Belén huin xuman' ngaj do'ój Judá.

Sé 'ngö xuman' le'ej huín so' scanij ni xuman' ngaj estado Judea.

Daj si gahui 'ngö tsínj ga'nin' xánj so'.

Ni dugumi sa' sí' ni ngüi israelita huin ni ngüi nico' man'anj.

Daj gataj tsínj daj. —Daj gataj ni sij gunun Herodes.

⁷ Ngaa ni gaquínj huí Herodes ga'na' ni tsínj digui'yun yati'. Ni nachínj snan'anj sij ni sí' un güi yya gurugüi' yati' daj. ⁸ Ngaa ni ga'níj Herodes gan'anj ni sí' xuman' Belén. Ni gataj sij:

—Gan'anj a ni é re' yu'uj daj. Ni nāchinj snan'anj 'ueé a ni é re' xi'í lij daj. Ni ngaa nari' a ni é re', ni ganata' ni é re' gunünj. Ni gan'ān guñiquin' ráj daco rian ngaj lij daj nej. —Daj gataj Herodes gunun ni tsínj daj.

⁹ Ni ngaa gunun ni sij si gataj rey, ni gan'anj ni sij. Ni hué yati' guini'i sini ni sij rian síj güi, ni digyán-án' chrej huaj ni sij. Ni 'ngo ganiquin' yati' daj digyán-án' rian ngaj lij daj ga'nga. ¹⁰ Ni ngaa guini'i ni tsínj daj yati', ni nín' ruhua gahuin niá' ruhua ni sij. ¹¹ Ni ngaa gatúj ni sij chruhua hue', ni guini'i ni sij lij daj nga nni María. Ni ganiquin' ráj dacoj ni sij rian lij daj. Ngaa ni na'nij ni sij rian chrúnj nicaj ni sij huaj ni sij. Ni go' ni sij gaga' oro nga siquíj sa' nej nga 'ngo si guin' daj nej rian lij. ¹² Ni rian gataj nnej rian ni sij sisi si nanicaj ni sij rian nne rey Herodes, ngaa ni nanicaj ni sij ango chrej nan' ni sij xánj ni sij.

Matanza de los niños

¹³ Ni ngaa guisíj nan' ni tsínj daj, ngaa ni gurugüi' 'ngo si-ángel Yan'anj rian José ngaa ga'nin' sij ngaj sij atoj sij. Ni gataj ángel daj:

—Nāchica sō' nācaj sō' nūngüej nni lij aj. Nī gūnánj sō' gān'anj sō' yu'uj gū'naj Egipto yu'uj daj gūna sō' da gātā gūnun rē'. Daj si rey Herodes nāno' dāgahui' lij da aj. —Daj gataj ángel gūnun José.

¹⁴ Ngaa nī nachica José nacaj sij nūngüej nni lij. Nī gahui sij nē' nī gan'anj sij Egipto. ¹⁵ Nī gane sij yu'uj daj da' gahui' rey Herodes. Nī hué nāanj gahuin sisi gahuin yya daj rún' gataj 'ngō tsínj ga'mi si-nūguan' Yan'anj rian ni ngüi asij ná. Nī gataj sí': "Gaquīn da'nī gahui sij Egipto gā'na' sij." Daj gataj Yan'anj, gataj tsínj daj.

¹⁶ Nī ngaa xacaj cuenta Herodes sisi digya' yun'unj ni tsínj digui'yun daj hua ni yati' man'an sij, nī nīn' ruhua ga'man ruhua sij. Nī ga'nin' sij sun sisi dāgahui' ni snado daran' ni lij sno'o da a'nga ngā ni lij guisij hujj yo' xuman' Belén ngā daran' ni xuman' ngaj nīchrun' nej. Nī daj gui'yaj sij sisi gahui' lij huin lij xī'i nata' ni tsínj digui'yun daj hua yati' rian sij.

¹⁷ Nī hué daj gahuin yya sayun daj rún' gataj tsínj gū'naj Jeremías huin sí' 'ngō tsínj ga'mi si-nūguan' Yan'anj asij ná. Nī gataj sí':

¹⁸ Gunun ni ngüi sisi aco 'ngō yun'unj xāna riqui xuman' Ramá.

Nī nīn' ruhua nani ruhua ún'.

Nī aco nīn' ruhua ún' nej.

Yun'unj xāna gū'naj Raquel huin si aco xi'í da'níj ún'.

Nī na'ue nāhuin niā' ruhua ún' ngā xi'í aco ún'.

Daj si hua guisij gahui' ni da'níj ún'.

Daj gataj Jeremías asij ná.

19 Sanj̄ ngaa guisíj̄ gahui' Herodes, ngaa n̄i gurugüi' 'ngo si-ángel Señor rian José ne' n̄i ngaa ga'nin' sij̄ ngaj̄ sij̄ gane sij̄ yu'uj̄ gu'naj̄ Egipto. 20 N̄i gataj̄ ángel daj̄:

—Nachica so', n̄i načaj̄ so' n̄ungüej̄ nni lij, n̄i nanicaj̄ so' gan'anj̄ so' yu'uj̄ gu'naj̄ Israel. Daj̄ si hua guisíj̄ gahui' ni tsínj̄ ataj̄ sisi dagahui' ni sij̄ lij da aj. —Daj̄ gataj̄ ángel gunun José.

21 Ngaa n̄i nachica José nacaj̄ sij̄ n̄ungüej̄ nni lij, n̄i nan' sij̄ Israel. 22 Sanj̄ ngaa gunun José nuguan' sisi guinicaj̄ sun Arquelao estado Judea natuj̄ sí' rian chrej̄ sí', ngaa n̄i guxu'ui' sij̄ gan'anj̄ sij̄ yu'uj̄ daj̄. N̄i ne' n̄i ga'nin' ruhua' yún sij̄. N̄i gataj̄ Yan'anj̄ si gui'yaj̄ sij̄. Ngaa ni gan'anj̄ sij̄ estado Galilea. 23 N̄i ngaa guisíj̄ sij̄ yu'uj̄ daj̄, n̄i gan'anj̄ gane sij̄ xuman' Nazaret. N̄i hué daj̄ gahuin sisi gahuin daj̄ rún' gataj̄ ni tsínj̄ ga'mi si-nuguan' Yan'anj̄ asij̄ ná sisi gu'naj̄ Jesús 'ngo tsínj̄ 'na' Nazaret.

3

Predicación de Juan el Bautista

1 N̄i ngaa daj̄, n̄i ga'na' Juan quij̄ qui'yanj̄ naco huin estado Judea. N̄i nata' sij̄ si-nuguan' Yan'anj̄ rian ni ngüi. 2 N̄i gataj̄ sij̄:

—Ganani ruhua ni é re' xi'í si-gaquin' ni é re'. Daj̄ si 'na' gahuin nichrun' güi guinicaj̄ sun Yan'anj̄ xanga' rian ni ngüi aj. —Daj̄ gataj̄ Juan gunun ni ngüi.

3 N̄i asij̄ ná ga'mi Isaías tsínj̄ ga'mi si-nuguan' Yan'anj̄ xi'í Juan. N̄i gataj̄ sí':

Unun né' si-nane 'ngo tsínj a'mi nucaj riqui quij
quiyanj naco aj.

Ni ataj sí' sisi guiyaj xugüi né' si-chrej man'an
Señor.

Daj si daj rún' nagui'yaj sa' né' chrej ga'na'
'ngo tsínj huin achij nico, ni da'nga' daj
nagui'yaj né' niman né' aj.

Hué daj gataj Isaías asij ná.

⁴ Ni si-gan' Juan huin to xucu gu'naj camello.
Ni nnij cinchru 'nij gatin sij. Ni si xa sij huin
xiriquij nga gatsi' man riqui quij. ⁵ Ni gahui ni
ngüi man xuman' Jerusalén nga ni ngüi 'na' nin'
gachra' estado Judea nga ni ngüi 'na' nungüej
du'ua xinéj nnee gu'naj Jordán 'na' ni sij rian
nne Juan. ⁶ Ni duguata' nne Juan ni sij chruhua
xinéj nnee daj. Ni nata' ni sij si-gaquin' ni sij.
Nгаа ni gata' nnee ni sij.

⁷ Sani ngaa guini'i Juan sisi 'na' nico ni tsínj
fariseo nga ni tsínj saduceo gata' nnee ni sij,
ruhua ni sij, ni gataj sij gunun ni sí':

—Da'nij xucuj huin ni é re' aj. Ni un tsínj
gataj chrún rian ni é re' sisi ganani ni é re' rian
castigo nico guiyaj Yan'anj únj. ⁸ Ga 'ueé guiyaj
ni é re' aj. Hué dan ni ga'ue guini'i ni ngüi sisi
hua yya nani ruhua ni é re' xi'í si-gaquin' ni é
re' aj. ⁹ Ni si gani ruhua man'an ni é re': "Da'nij
Abraham huin ni únj." Sé daj gani ruhua ni é
re' manj. Daj si atá gunun a ni é re' sisi yej ngaj
nan, ni ga'ue guiyaj Yan'anj da'nij Abraham.

¹⁰ 'Ni a hua chrún gaga' hacha ga'nij ya'a siu
ni chrún. Ni daj rún' 'yaj 'ngo tsínj nga gaga'
hacha, ni da'nga' daj guiyaj Yan'anj nga daran'
chrún nitaj si ayu chruj sa' chra. Ni ga'nij Yan'anj

ni chrun daj gaca-á' rian yan'an anj. Nì daj rún' 'yaj ni chrun daj, ni da'nga' daj 'yaj ni tsínj nun unun rian Yan'anj anj.

¹¹ 'Xanga' yya duguata' nnee man'anj nga nnee a ni é re' aj. Daj si nani ruhua ni é re' xi'í si-gaquin' a ni é re'. Sanì ne' rucūj ga'na' 'ngo tsínj nucuaaj daj nga man'anj. Nì na'aj yānj nicā gan'ān dacānj sí' aj. Daj si huin achij sí' daj nga man'anj. Nì duguata' nnee sí' a ni é re' nga Espíritu Santo nga yan'an nej. ¹² Nì hua guida'a tsínj daj si-pala sij si nāgui'yaj sa' sij riqui strigo. Nì gahui coj riqui strigo daj. Nì nara sa' sij strigo chruhua guru. Sanì gari yan'an sij coj gahui riqui strigo gaca-á' niganj nìn'. Nì daj rún' hua strigo hua ni tsínj unun si ataj Yan'anj. Nì daj rún' hua coj hua ni tsínj nun unun rian Yan'anj anj. —Daj gataj Juan gunun ni sij.

El bautismo de Jesús

¹³ Hué dan nì gahui Jesús estado Galilea gan'anj sij du'ua xinéj nnee gu'naj Jordán rian nne Juan. Nì huin ruhua sij sisi duguata' nnee Juan man'an sij. ¹⁴ Sanì na'uej ruhua Juan, nì gataj sí':

—Hua niān sisi duguata' nnee man'án re' man'anj. Nì sé si sa' si duguata' nnēj man'án re' mánj. —Daj gataj Juan gunun Jesús.

¹⁵ Sanì gataj Jesús gunun Juan:

—Ga'nin' ruhuá re' yyaj aj. Daj si hua niān si gahuin yya daran' nuguan' nica ga'nin' Yan'anj sun riun'. —Daj gataj Jesús.

Ngaa nì garáj xina Juan.

16 Nĭ ngaa guisĭj gata' nnee Jesús, nĭ 'ngo hora gahui sij chruhua nnee. Hué dan nĭ naxi'nĭj xata'. Nĭ guini'i Jesús sisi 'nā' guinij Espĭritu Santo rian sij. Nĭ daj rún' hua 'ngo xu'mān hua Espĭritu Santo ga'nā' rian sij. 17 Nĭ gunun ni ngüi 'ngo nane 'nā' xata' gataj man'an Yan'anj xānga':
—Nan huin da'nĭ 'ĭ ruhuāj. Nĭ hua niā' ruhuāj ni'yā sij aj. —Daj gataj Yan'anj gunun ni sij.

4

Tentación de Jesús

1 Hué dan nĭ nicaj Espĭritu Santo Jesús gan'anj-án' riqui quiĭ qui'yanĭ nāco sisi guĭ'yaj fuerza sichre Satanás si guĭ'yaj Jesús gaquin'. 2 Nĭ da' guisĭj hujj xia güi, nĭ nun xa Jesús nugüi nĭgan'. Nĭ ngaa guisĭj daj achin xi'nā riqui sij. 3 Ngaa nĭ ga'nā' sichre Satanás dĭgya' yun'unĭ-ún' man'an Jesús. Nĭ gataj sichre:

—Sisi xānga' re' huín re' da'nĭj Yan'anj, ngaa nĭ nāgui'yaj sō' si gānahuin yej ngaj nan chrachrúnĭj xā sō' stoj. —Daj gataj sichre gunun Jesús.

4 Sanĭ gataj Jesús:

—Gataj si-nuguan' Yan'anj: “Sé urin chrachrúnĭj guĭ'yaj si gā nĭ'na' ni ngüi mánĭ. Sanĭ gā nĭ'na' xānga' ni ngüi guĭ'yaj daran' ni nuguan' 'nā' rian Yan'anj anĭ.” Daj gataj Yan'anj. —Daj gataj Jesús gunun sichre.

5 Ngaa nĭ nicaj sichre Satanás Jesús gan'anj-án' xuman' hua sā' gu'naj Jerusalén. Nĭ gahui Jesús chrā nuhui nico, guĭ'yaj sichre. Ngaa nĭ gataj sichre gunun Jesús:

6 —Sisi yya huín re' da'níj Yan'anj, ngaa nī güej re' nīca' nánj. Daj si gataj si-nuguan' Yan'anj: Ga'nin' Yan'anj sun rian ni ángel sisi ga'na' dugumi ni sí' man'án so' aj. Ngaa nī guñij so' rian ra'a ni ángel sisi si garij so' dacój so' gu'yaj yej mánj. Da'nga' daj gataj si-nuguan' Yan'anj anj. —Gataj sichre gunun Jesús.

7 Ngaa nī gataj Jesús gunun sichre:

—Nī hué daj hua nīca si-nuguan' Yan'anj nej: “Sī xacaj so' cuenta sisi xanga' si-nuguan' Señor huín Dan'anj so' mánj.” Hué daj gataj si-nuguan' Yan'anj anj. —Daj gataj Jesús gunun sichre.

8 Hué dan nī nicaj sichre Satanás Jesús gan'anj-án' 'ngō quij xacan. Nī digyán sichre daran' xuman' man chruhua xungüi rian Jesús. Nī digyán sichre daj hua 'ueé daran'anj. 9 Ngaa nī gataj sichre gunun Jesús:

—Rīquij daran' nan rián re' sisi guñiquin' ráj dacoj re' riánj. Nī ga'mi sa' re' riánj anj. —Daj gataj sichre gunun Jesús.

10 Ngaa nī gataj ruhua' yún Jesús gunun sichre Satanás:

—Guxun so' man'án so' riánj huín so' Satanás. Daj si gataj si-nuguan' Yan'anj: “Gañiquin' ráj dacoj né' rian Señor huín Dan'anj né'. Nī dagahuin né' rian urin Yan'anj anj.” Hué daj gataj Yan'anj. —Daj gataj Jesús gunun sichre.

11 Ngaa nī gahuin anéj sichre rian Jesús. Nī ga'na' chraqij yun'unj ni ángel Jesús.

Jesús principia su ministerio

¹² Nĭ ngaa gunun Jesús sisi garij ni sij ducuaga' Juan, ngaa nĭ nan' sij estado Galilea. ¹³ Ngaa nĭ gahui sij xuman' Nazaret gan'anj sij gane sij xuman' Capernaum huin 'ngo xuman' ngaj du'ua laguna huin do'ój ni da'nij nungüej tsínj gu'naj Zabolón nga Neftalí.

¹⁴ Nĭ hué daj gui'yaj Jesús sisi gahuin yya daj rún' ga'mi Isaías huin sí' tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. ¹⁵ Nĭ gataj sí':

Nan huin do'ój Zabolón nga do'ój Neftalí.

Nĭ hué yu'uj nan gache né' guisij né' du'ua laguna xxi.

Nĭ yu'uj nan huin anéj chrej du'ua xinéj nnee gu'naj Jordán.

Nĭ gu'naj yu'uj nan estado Galilea rian man ni ngüi 'na' anéj chrej aj.

¹⁶ Nĭ ngüi man rian hua rumi', nĭ guini'i ni sij 'ngo yan'an xxi.

Nĭ guixiguin yan'an daj rian ni ngüi ruhua gahui', gui'yaj Yan'anj.

Hué daj garun Isaías asij ná.

¹⁷ Nĭ asij güi daj, nĭ gaxi'i Jesús ga'mi sij rian ni ngüi. Nĭ gataj sij:

—Ganani ruhua a ni é re' xi'í si-gaquin' a ni é re'. Daj si 'na' gahuin nichrun' güi guinicaj sun Yan'anj nne xata' rian án re'. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

¹⁸ Nĭ ngaa gachéj Jesús du'ua laguna xxi gu'naj Galilea, nĭ guini'i sij nungüej jnanj tsínj daj. Nĭ 'ngo tsínj daj gu'naj Simón. Nĭ hué daj gu'naj sij Pedro nej. Nĭ jnanj sij gu'naj Andrés. Nĭ a'nij nungüej sij nnánj chruhua nnee. Daj si tsínj ri'

xucuj huin nungüej sij. ¹⁹ Ni gataj Jesús gunun nungüej sij:

—Guinico' nungüej é re' man'anj anj. Ngaa ni daj rún' gui'yā sisi ri' ni é re' xucuj, da'nga' daj guiri' a ni é re' ni tsínj guxuman ruhua ni'yaj man'anj. —Daj gataj Jesús gunun nungüej sij.

²⁰ Hué dan ni 'ngo hora, ni duna nungüej sij xinánj sij. Ni guinico' nungüej sij Jesús.

²¹ Ni ngaa huaj Jesús doj, ni guini'i sij yahuij jnanj tsínj daj. Ni 'ngo sij huin Jacobo da'nij Zebedeo. Ni jnanj sij huin Juan. Ni man anin' da'nij Zebedeo chruhua 'ngo rio achéj rian nnee. Ni nagui'yaj sa' anin' sij nnánj ri xucuj. Ngaa ni gaquínj Jesús ga'na' nungüej jnanj sij. ²² Ngaa ni 'ngo hora, ni duna nungüej sij rio nga chrej nungüej sij. Ni guinico' nungüej sij Jesús gan'anj nungüej sij.

²³ Hué dan ni gachéj Jesús nin' gachra' estado Galilea. Ni digyán sij nuguan' sa' chruhua sinuhui ni tsínj man ni xuman' daj. Ni ga'mi sij nuguan' sa' xi'í si nicaj sun Yan'anj rian né'. Ni gui'yaj sij sisi ganahuin daran' ni ngüi ran' xi'i nga ni ngüi a'nan' nej. ²⁴ Ngaa ni nin' gachra' estado Siria ga'mi ni ngüi xi'í si gui'yaj Jesús. Ngaa ni nicaj ni sij daran' ni ngüi a'nan' ga'i rian xi'i ga'na' ni sij rian Jesús. Ni ga'na' ni ngüi a'ngaj nga ni ngüi nun sichre niman nej, ni ngüi sinúnj nej nga ni ngüi nare' dacój nej. Ni nahuin daran' ni sij, gui'yaj Jesús. ²⁵ Ni nico ni ngüi 'na' estado Galilea nga ni ngüi 'na' estado Decápolis nej, ni ngüi man xuman' Jerusalén nga ni ngüi

'na' estado Judea nej, ni ngüi 'na' anéj chrej xinéj nnee gu'naj Jordán nico' ni sij Jesús ga'na' ni sij.

5

El Sermón del monte: Las bienaventuranzas

¹ Ní ngaa guini'i Jesús sisi 'na' nico ni ngüi rian sij, ngaa ní gahui sij chra 'ngo quiij gan'anj gane sij. Ní ga'na' ni tsínj nico' sij rian sij. ² Ngaa ní gaxi'i sij digyán sij nuguan' sa' rian ni sí'. ³ Ní gataj Jesús:

—Hua 'ueé rian ni tsínj ni'i sisi achin gahuin sa' ni sij rian Yan'anj. Daj si guiman xanga' ni sij xata' rian nicaj sun Yan'anj anj.

⁴ 'Ní hua 'ueé rian ni tsínj aco. Daj si nahuin niá' ruhua ni sij, gu'yaj Yan'anj anj.

⁵ 'Ní hua 'ueé rian ni tsínj a'mi naj. Daj si nahuin ra'a ni sij xungüi, gu'yaj Yan'anj anj.

⁶ 'Ní hua 'ueé rian ni tsínj huin ruhua gu'yaj nica. Ní daj rún' huin ró' ngaa achin xi'na riquí', asi ngaa nago'ó' nnee, ní da'nga' daj huin ruhua ni sij gu'yaj nica ni sij. Ní hua 'ueé rian ni sij. Daj si gahuin sa' niman ni sij, gu'yaj Yan'anj.

⁷ 'Ní hua 'ueé rian ni tsínj ani yaco ruhua ni'yaj ango dugüi' ni sij. Daj si gani yaco ruhua Yan'anj ni'ya ni sij aj.

⁸ 'Ní hua 'ueé rian ni tsínj hua sa' niman. Daj si guini'i ni sij man'an Yan'anj anj.

⁹ 'Ní hua 'ueé rian ni tsínj 'yaj sisi na'mi ni dugüi' ni sij huin ni ngüi unun'. Daj si gu'naj ni sij da'níj Yan'anj anj.

10 'Nĭ hua 'ueé rian ni tsínj ran' sayun xi'í si 'yaj nica ni sij rian Yan'anj. Daj si guĭman xanga' ni sij xata' rian nicaĭ sun Yan'anj anj.

11 'Nĭ hua 'ueé rian a ni é re' ngaa ga'mi quij ni ngüĭ rian án re' xi'ĭj. Nĭ chran' yun'unj ni sij ni é re' nej. Nĭ ga'mi yya ni sij daran' nuguan' quij hua rian ni é re' xi'í si nicaĭ dugüi' a ni é re' ngāj.

12 Gaĥuin niā' ruhua ni é re'. Nĭn' ruhua gaĥuin niā' ruhua ni é re' aj. Daj si naĥuin ra'a ni é re' premio xata'. Nĭ hué daj chran' yun'unj ni sij ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asĭj ná ngaa achin guĭman a ni é re'.

La sal de la tierra

13 'Rún' huin yan huin a ni é re' chruhua xungüĭ nan. Sanĭ sisi nitaj si 'nĭn' yan daj, nĭ nitaj daj guĭ'yaj né' sisi naĥuin 'nĭn' mánj. Nitaj si ní'yan mánj. Maan si guere'ej né' ne' chrej xe' sisi gurun ni ngüĭ yan guere' da aj.

La luz del mundo

14 'Hué a ni é re' huin yan'an xiguĭn chruhua xungüĭ nan. Nĭ sĭ ga'ue guĭxij huĭ 'ngo xuman' ngaj chra quij xacan mánj. 15 Nĭ ngaa arún' yan'an chra 'ngo candil, nĭ sĭ gune' huĭ' candil riqui chrúnj ganun yan'an da mánj. Sanĭ guto' xata' sisi guĭxiguĭn yan'an daj rian daran' ni ngüĭ man chruhua hue', guĭ'yaj candil daj aj. 16 Nĭ hué ducuánj daj guĭ'yaj ni é re' sisi gaĥuin ni é re' 'ngo si xiguĭn rian ni ngüĭ. Nĭ ngaa guĭni'i ni sij si 'yaj sa' a ni é re', nĭ ga'mi sa' ni sij rian chrej a ni é re' nne xata'.

Jesús y la ley

17 'Sì gani ruhua ni é re' sisi ga'nāj ga'nē si-ley Yan'anj nga si digyán ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. Sé daj huin mánj. Sanj ga'nāj sisi xacaj ni ngüi cuenta daj ataj yya ni nuguan' daj. 18 Xanga' yya atā gunun a ni é re' sisi da ganahuij xata' nga yo'ój, nī a 'ngo letra le, nī a 'ngo punto le sī guere' rian si-ley Yan'anj mánj. Daj si hua nian sisi gahuin yya daran'anj daj rún' ataj rian si-ley Yan'anj anj. 19 Hué dan nī un tsínj na'uej ruhua dagahuin 'ngo nuguan' le'ej a'nin' Yan'anj sun riun', nī hué daj digyán sij si gui'yaj ni dugüi' sij, ngaa nī gahuin sij 'ngo tsínj guinico' da rucu rian nicaj sun Yan'anj. Sanj tsínj dagahuin nuguan' daj, nī hué daj digyán sij rian ni ngüi, nī gahuin achij sij rian nicaj sun Yan'anj anj.

20 'Daj si ataj snan'an gunun ni é re' sisi 'yaj nīca ni tsínj digyán si-ley Yan'anj nga ni tsínj fariseo, ruhua ni sij. Sanj sisi sī gui'yaj nīca ni é re' doj rian ni ngüi daj rún' 'yaj ni tsínj daj, ngaa nī nitaj aman gatu a ni é re' rian nicaj sun Yan'anj mánj.

Jesús y la ira

21 'Hua gunun a ni é re' si gataj ni sij rian ni xi ni é re': "Sì dagahui' re' ngüi mánj. Daj si tsínj dagahui' dugüi' sij, nī gahuin sij castigo, gui'yaj Yan'anj anj." Daj gataj ni sij. 22 Sanj ataj snan'anj man'anj gunun a ni é re' sisi un tsínj ga'man ruhua nī'ya dugüi' sij, nī gahuin sij castigo, gui'yaj Yan'anj. Nī sisi ga'mi quij 'ngo tsínj rian dugüi' sij, nī gan'anj sij rian junta nico. Nī sisi gataj 'ngo tsínj sisi nuhui' sta'nga' dugüi'

sij nūn, nī hua xi'í si gān'anj sij rian yan'an gāca sij aj.

²³ Hué dan nī sisi nicáj re' 'ngo ofrenda huáj re' rian Yan'anj, nī hué yu'uj daj gānanun ruhuá re' sisi gui'yáj re' 'ngo gaquin' rian 'ngo dugüí' re', ²⁴ ngaa nī hué gue yu'uj daj dūna re' si-ofrendá re' daj, nī gān'anj siní re' nā'mi re' ngā dugüí' re'. Ngaa nī nānicaj ruhua' yún re', nī gā'ui' re' ofrenda daj rian Yan'anj anj.

²⁵ Nī rá'yanj gā'mi 'ueé re' ngā tsínj unun' ngā re' ngaa huáj re' nacaj dugüí' re' ngā sij chrej sisi sī naga'ui' sij man'án re' rian güesī mánj. Ngaa nī sisi sī nā'mi nūngüej é re', ngaa nī naga'ui' güesī man'án re' rian caíde. Nī gari caíde daj ducuaga' man'án re' aj. ²⁶ Nī ataj snan'ān gūnun re' sisi nitaj si huaj gāhui re' yu'uj daj da guisij nāru'ue re' daran' san'anj da'uí re'. Da ni gāhui re' aj.

Jesús y el adulterio

²⁷ 'Hua gunun a ni é re' si gataj ni sij asij ná: "Sī gā'mí re' ngā nicā dugüí' re' mánj." Daj gataj ni sij. ²⁸ Sanī ataj snan'ān gūnun a ni é re' sisi un tsínj ni'yaj rian 'ngo yun'unj xāna ngaa huin ruhua sij nī'yaj sij rian unj, nī hua gā'mi niman sij ngā unj. ²⁹ Hué dan nī sisi rundij rián re' ne' chrej ra'á sa' re' huin ruhua gui'yaj gaquin', ngaa nī guiri re' guere' re' aj. Nāanj sa' huin sisi guere' 'ngo rundij rián re' sisi gān'anj gāca nneé cúj re' rian yan'an anj. ³⁰ Nī sisi ne' chrej ra'a sa' re' huin ruhua gui'yaj gaquin', ngaa nī gā'nin' re'. Nāanj sa' huin sisi guere' anéj chrej ra'á re' sisi gān'anj ni'yá re' rian yan'an anj.

Jesús y el divorcio

³¹ 'Nī gataj ni sij asij ná: “Nī un tsínj guere'ej nica, nī hua nian nachi nicaj sij yanj ata naga'ui' sij ra'a ún'.” Daj gataj ni sij. ³² Sanj ataj snan'anj man'anj gunun a ni é re' sisi un tsínj guere'ej nica ngaa sé xi'í si a'mi ún' nga ango tsínj, ngaa nī da'ui ún' gaquin' ngaa xacaj dugüi' ún' nga ango tsínj, gui'yaj sij. Nī tsínj xacaj yun'unj xana guere'ej nica, nī daj rún' 'yaj tsínj ga'mi nga nica ango tsínj, 'yaj sij aj.

Jesús y los juramentos

³³ 'Nī hua gunun ni é re' sisi gataj ni sij rian ni xi ni é re': “Nī si duná re' si dagahuín re' nga nuguan' guta' nica yyá re' rian Señor mánj.” Daj gataj ni sij. ³⁴ Sanj ataj snan'anj man'anj gunun a ni é re' sisi si guta' nica yya á re' mánj. Nī si guta' nica yya ni é re' rian xata' si rian nicaj sun Yan'anj huin nej mánj. ³⁵ Nī si guta' nica yya á re' rian xungüi mánj. Daj si rian uta' Yan'anj daco huin nánj. Nī si guta' nica yya ni é re' rian xuman' Jerusalén mánj. Daj si Jerusalén huin rian nicaj sun Yan'anj xanga' huin rey huin achij. ³⁶ Nī si guta' nica yya ni é re' rian chra ni man'an ni é re' mánj. Daj si si ga'ue gui'yaj ni é re' si ga gatsi, nī ga maru urin hué chra ni é re' mánj. ³⁷ Maan si gataj a ni é re' sisi ga'ue, asj si ga'ue mánj. Si guta' ni é re' ango nuguan' ga'mi a ni é re' chra nuguan' da mánj. Daj si nuguan' uta' ni é re' ga'mi ni é re' huin 'ngo nuguan' xi'i aj.

El amor hacia los enemigos

38 'Hua gunun a ni é re' sisi gataj ni sij asij ná: "Sisi guere' rundij rián re', gui'yaj dugüi' re', ngaa ni ga'ue guiri re' rundij rian tsínj gui'yaj daj. Ni sisi güéj 'ngo yán' re', gui'yaj dugüi' re', ngaa ni ga'ue dugüéj re' yan' tsínj gui'yaj da aj." Daj gataj ni sij. 39 Sanj ataj snan'anj man'anj gunun a ni é re': "Ga'nin' ruhua a ni é re' nga 'ngo tsínj chran' yun'unj a ni é re'. Ni sisi ga'ui' 'ngo tsínj daj xi'níj rián re' ne' chrej sa' re', ngaa ni ga'nin' ruhua re' sisi ga'ui' sij anéj re' nej." Daj atā gunun a ni é re'. 40 Ni sisi huin ruhua 'ngo tsínj daj gunun' nga re' ga'ne sij si-gató re', ngaa ni ga'nin' ruhua re' sisi ga'ne sij si-retó re' nej aj. 41 Ni sisi ga'nin' 'ngo tsínj daj sun sisi gata re' si'yaj sij guinicaj re' 'ngo kilómetro, sanj güij nicaj re' da huj kilómetro aj. 42 Ni ga'ui' re' rian go'ngo ni ngüi achínj 'ngo rasun rián re'. Ni ga'ui' xiquínj re' rian go'ngo ni ngüi achínj xiquínj rián re' nej.

43 'Ni hué daj gunun a ni é re' sisi gataj ni sij asij ná: "Gahuin 'i ruhua re' ni'yaj re' ni ngüi nicaj dugüi' nga re'. Sanj si gahuin 'i ruhua re' ni'yaj re' ni ngüi unun' nga re' mánj." Daj gataj ni sij. 44 Sanj ataj snan'anj man'anj gunun a ni é re': "Gahuin 'i ruhua ni é re' ni'yaj ni é re' ni ngüi unun' nga ni é re'. Ni ga'mi 'ueé ni é re' rian ni tsínj a'mi quij rian ni é re'. Ni gui'yaj sa' ni é re' rian ni tsínj nun huin xan' ruhua ni'yaj ni é re'. Ni gachinj jni'yaj ni é re' rian Yan'anj xi'í ni ngüi a'mi quij rian án re' aj." Daj atā gunun a ni é re'. 45 Ngaa ni gahuin ni é re' da'níj chrej ni é re' nne xata'. Daj si hué man'an sij 'yaj si guixiguin

güi rian ni ngüi sa' nga rian ni ngüi nitaj si sa'. Ni 'yaj man'an sij sisi 'na' guman rian ni ngüi hua nica niman nga rian ni ngüi nitaj si hua nica niman nej. ⁴⁶ Ni sisi 'i ruhua ni é re' ni'yaj ni é re' urin ni ngüi 'i ruhua ni'yaj man'an re', ngaa ni si gani ruhua re' sisi gui'yaj sa' Yan'anj nga re' manj. Daj si hué daj 'yaj ni tsínj digya' yun'unj huin ni tsínj a'nej san'anj güenda gobierno. ⁴⁷ Ni sisi ga'mi sa' ni é re' rian urin ni jnánj án re', ni nitaj si 'yaj sa' ni é re' daj nga ango ni ngüi manj. Daj si hué daj 'yaj ni tsínj 'na' anéj chrej huin ni tsínj nun ni'i daj hua Yan'anj anj. ⁴⁸ Ngaa ni ga sa' nin' niman án re' daj rún' hua sa' nin' niman chrej ni é re' nne xata' aj.

6

Jesús y la limosna

¹ Ni dugumi a ni é re' man'an ni é re' ngaa 'yaj sa' ni é re' rian ni ngüi. Ni sé daj gui'yaj ni é re' xi'í si gani ruhua ni ngüi sisi sa' ni é re' manj. Daj si sisi hué daj gui'yaj a ni é re', ngaa ni si gui'yaj sa' Yan'anj nne xata' rian ni é re' manj. ² Hué dan ni ngaa huin ruhua re' ga'ui' re' san'anj rian ni ngüi yaco ran', ni si gui'yaj nne re' rian ni ngüi manj. Daj si hué daj 'yaj ni tsínj nne sisi ga'mi sa' ni ngüi xi'í ni sij, ruhua ni sij. Ni hué daj 'yaj nne ni sij chruhua nuhui nga cayu nej. Xanga' atá gunun ni é re' sisi ngaa 'yaj nne ni sij rian ni ngüi, ni hua ganacaj ni sij si-premio ni sij. Ni a 'ngo rin xico' si naru'ue Yan'anj rian ni sij manj. ³ Sanj ngaa chracuij re' rian ni ngüi yaco ran', ni si xacaj cuenta ne' chrej ra'a rotsi re' si 'yaj

ra'a sa' re' mánj. ⁴ Ngaa n̄i chraquij hūi re' ngaa ga'ui' re' rian ni ngǖi yaco ran'. Ngaa n̄i gūi'yaj 'ueé chréj re' nne xata' nga re' gūini'i daran' ni ngǖi si ni'i Yan'anj si 'yaj hūi re' aj.

Jesús y la oración

⁵ Ni ngaa gachinj jni'yaj a ni é re' rian Yan'anj, n̄i s̄i gūi'yaj á re' daj rún' 'yaj ni tsínj nne mánj. Daj si aran' ruhua ni sij gūiniquin' ni sij chruhua nuhui nga cayu gachinj jni'yaj ni sij sisi gūini'i ni ngǖi, ruhua ni sij. Xanga' atā gunun a ni é re' sisi nga si 'yaj ni sij daj, n̄i hua ganacaj ni sij si-premio ni sij. ⁶ San̄i ngaa gachinj jni'yaj man'án re' rian Yan'anj, n̄i natu urín re' chruhua ducua re'. N̄i n̄aranj re' rian hue'. Ngaa n̄i gachinj jni'yaj re' rian chréj re' nne yu'uj daj nga re' huin Yan'anj. Ngaa n̄i gūi'yaj 'ueé chréj re' nga re' si ni'i-ín' si 'yaj hūi re' aj. ⁷ Ni ngaa gachinj jni'yaj a ni é re' rian Yan'anj, n̄i s̄i nacaj re' raruhua ga'mi re' nuguan' nitaj si ní'yanj daj rún' 'yaj ni ngǖi nico' ango yan'anj mánj. Daj si ani ruhua ni sij sisi unun dan'anj ni sij xi'í si a'mi xacan ni sij. ⁸ Ni s̄i gūi'yaj a ni é re' daj rún' 'yaj ni ngǖi da mánj. Daj si asij achin gachinj jni'yaj ni é re' rian chrej ni é re' huin Yan'anj, n̄i hua ni'i sij si achin rian ni é re' nánj.

⁹ 'Ngaa gachinj jni'yaj a ni é re' rian Yan'anj, n̄i n̄anj gataj ni é re' gunun Yan'anj:
Tata chré' nne xata', huin ruhua únj si ga'mi 'ueé ni ngǖi si-xugüi man'án re' aj.

¹⁰ Ni huin ruhua únj sisi ga'na' re' gūinica' re' sun rian xungüi nan anj.

Ni daj rún' dagahuin sa' ni si mán xata' rian man'án re', ni hué daj dagahuin sa' ni ngüi mán nica' rian man'án re', ruhua únj.

11 Ni riqüi re' si xa ni únj da' go'ngo güi.

12 Ni daj rún' guinicaj únj 'ngo niman nico rian ni tsínj gui'yaj gaquin' rian únj, ni da'nga' daj guinicaj re' 'ngo niman nico rian únj.

13 Ni si duná re' si digya' yun'unj si quij ni únj mánj.

Sanj ga'ni re' si ga nini únj rian si quij hua daj.

Daj si man'án re' nicaj daran' sun.

Ni nicáj re' daran' fuerza nej.

Ni hua 'ueé nin' nné re'.

Ni hué daj gahuin re' niganj nin', ruhua únj.
Amén.

Hué daj ga'mi a ni é re' ngaa gachinj jni'yaj á re' rian Yan'anj anj. 14 Ni sisi guinicaj a ni é re' 'ngo niman nico rian si-gaquin' ni ngüi, ni hué daj guinicaj chrej ni é re' nne xata' 'ngo niman nico rian si-gaquin' ni é re' aj. 15 Sanj sisi si ga'uej ruhua á re' guinicaj á re' 'ngo niman nico rian si-gaquin' ni ngüi, ngaa ni si guinicaj chrej ni é re' niman nico rian xi'í si-gaquin' ni é re' mánj.

Jesús y el ayuno

16 'Ni si gui'yaj yaco rian ni é re' ngaa 'yaj ni é re' ayuno daj rún' 'yaj ni tsínj nne mánj. Xi'í si 'yaj ni sij daj, ni guini'i ni ngüi si 'yaj ni sij ayuno, ruhua ni sij aj. Xanga' atā gūnun ún re' sisi nga si 'yaj ni sij daj, ni hua ganacaj ni sij si-premio ni sij aj. 17 Sanj ngaa gui'yaj man'án re' ayuno, ni gana'nin' re' rián re'. Ni gari re' gasiti chra re' nej. 18 Ngaa ni si xacaj ni ngüi cuenta si 'yá

re' ayuno mánj. Sanj urin chréj re' nne yu'uj daj nga re' ni'i nej aj. Nj gui'yaj 'ueé-é' nga re' nánj.

Tesoros en el cielo

¹⁹ 'Nj sj nara sa' ni é re' nico rasun chruhua xungüj nan mánj. Daj si xungüj nan, nj xij xucu rasun daj. Nj xa daqui yo gaga' daj nej aj. Nj atuj tsínj tuj hue' nej. ²⁰ Sanj nara sa' ni é re' rasun sa' xata' aj. Daj si yu'uj daj, nj nitaj si xij xucu atsi mánj. Nj nitaj si xa daqui yo ni gaga' da mánj. Nj nitaj si atuj tsínj tuj hue' da mánj. ²¹ Daj si rian nicaj ni é re' si'yaj ni é re', nj hué yu'uj daj nani ruhua ni é re' aj.

La lámpara del cuerpo

²² 'Rún' huin 'ngo yan'an xiguin huin rundij rian né'. Nj ngaa xiguin sa' rundij rian né', nj ni'yaj sa' né'. ²³ Sanj sisi nitaj si xiguin sa' rundij rian né', nj sj ga'ue nari' né' 'ngo chrej sa' gan'anj né' mánj.

Dios y las riquezas

²⁴ 'Nj a 'ngo tsínj sj ga'ue dagahuin rian huj xuru'ue mánj. Daj si nun huin xan' ruhua sij ni'yaj sij 'ngo xuru'ue. Nj aran' ruhua sij ni'yaj sij ango xuru'ue. Asj guinicaj dugüi' sij nga 'ngo xuru'ue, nj nun ga'mi sa' sij nga ango xuru'ue mánj.

El afán y la ansiedad

²⁵ 'Hué dan nj ataj snan'an gunun a ni é re' sisi sj gahuin ruhua á re' xi'í daj guiman án re' xa á re', nj go'o a ni é re' mánj. Nj sj gahuin ruhua ni é re' nga atsi gunun nnee cúj ni é re' mánj. Ni'i ni é re' sisi gahuin nj'na' ni é re', gui'yaj Yan'anj.

Xi'í daj n̄i huin nucuj Yan'anj r̄iqui si x̄a á re' nej. N̄i huin nucuj Yan'anj r̄iqui si ḡunun atsiy n̄nee cúj ni é re' nej.

26 'N̄i'yaj ni é re' ni xataj mán xata'. Nitaj si unun xuj nnaa nej mánj. N̄i nitaj si ri xuj nnaa nej mánj. N̄i nitaj si nara sa' xuj chruhua gurū nej mánj. San̄i a'ui' chrej ni é re' nne xata' xa xuj. N̄i ní'yanj n̄in' ruhua ni é re' daj nga si ní'yanj ni xataj daj. 27 N̄i ga'ue ḡahuin x̄acan ni é re' doj xi'í si ḡanani nico ruhua ni é re' ní'. S̄i ga'ue mánj.

28 'N̄i un sin huin n̄i huin ruhua ni é re' ni'yaj ni é re' xi'í si-gan' ni é re' únj. N̄i'yaj ni é re' daj achij 'ngō yaj lirio r̄iqui quij. Nitaj si 'yaj sun yaj da mánj. N̄i nitaj si hua'a yaj da yu'uej mánj. 29 San̄i atā ḡunun ni é re' sisi hua niā' n̄in' ruhua yaj daj daj nga si hua niā' rey Salomón ngaa gunun sij 'ngō atsiy sa' n̄in' ruhua. 30 N̄i dugumi Yan'anj nga coj mañ r̄iqui quij. N̄i yyaj n̄i mañ coj daj. San̄i a'yoj n̄i gari yan'an ni sij coj daj. N̄i sisi hué daj r̄iqui Yan'anj si-gan' coj daj, ngaa n̄i huaj n̄in' ruhua r̄iqui Yan'anj doj si-gan' ni é re' huin ni é re' ni ngūi xuman doj ruhua ni'yaj Yan'anj.

31 'Hué dan n̄i s̄i ḡahuin ruhua ni é re' mánj. N̄i s̄i gataj ni é re': "N̄i un sin huin x̄o'. N̄i un sin huin ḡo'o'. N̄i un atsiy ḡunun' únj." Sé si ḡahuin ruhua ni é re' nga da mánj. 32 Daj si ni tsínj nico' ango yan'anj nano' ni rasun daj. San̄i ni'i chrej ni é re' nne xata' sisi ní'yanj ni é re' ni rasun daj. 33 Hué dan n̄i ḡanahuij sini ruhua ni é re' nga xi'í si nicaj sun Yan'anj rian ni é re'. N̄i hué daj ḡanahuij ruhua ni é re' nga si gui'yaj n̄ica ni

é re' daj rún' aran' ruhua Yan'anj anj. Ngaa n̄i gānahuin ra'a ni é re' daran' ni rasun daj, gūi'yaj Yan'anj. ³⁴ Hué dan n̄i s̄i gahuin ruhua ni é re' ngā si gūiran' ni é re' a'yoj. Daj si a'yoj, n̄i gā'ue gāni ruhua ni é re' xi'í a'yoj. Da go'ngo güi, n̄i hua si gūiran' ni é re' xi'í da' go'ngo güi daj.

7

El juzgar a los demás

¹ 'S̄i ga'ui' ni é re' gaquin' dugüi' ni é re' mánj. Ngaa n̄i s̄i ga'ui' Yan'anj gaquin' ni é re' mánj. ² Daj si daj rún' a'ui' ni é re' gaquin' dugüi' ni é re', n̄i hué daj gūi'yaj Yan'anj ngā ni é re' aj. N̄i daj rún' 'yaj ni é re' ngā ni ngüi, n̄i hué daj gūi'yaj Yan'anj ngā ni é re' aj. ³ N̄i un sin huin n̄i ni'yaj ni é re' sis̄i n̄un daru chrun rundij rian jnánj re' únj. San̄i nitaj si ni'yáj re' si n̄un 'ngo caj rundij rian man'án re'. ⁴ N̄i daj gā'ue gātaj re' gūnun jnánj re' saj: "Gūiniquin' acuán' re', n̄i gūir̄ij daru chrun n̄un rundij rián re' aj." Sé daj gātaj re' sa mánj. Daj si n̄un 'ngo caj rian man'án re'. ⁵ Tsínj digya' yun'unj huín re'. Gūiri siní re' caj n̄un rián re' aj. Ngaa n̄i gā'ue gūini'yaj s̄a' re' gūiri re' daru chrun n̄un rundij rian jnánj re' aj.

⁶ 'S̄i ga'ui' ni é re' 'ngo rasun 'na' rian Yan'anj rian ni tsínj quij hua mánj. Daj si rún' huin xuhue huin ni sij. N̄i s̄i ga'ui' ni é re' 'ngo yej s̄a' gū'naj perla rian ni tsínj quij hua mánj. Daj si rún' 'yaj xacáj 'yaj ni sij. N̄i si ruhuaj n̄i gurun dacój xuj. N̄i n̄anica'j xuj x̄a xuj ni é re'. N̄i daj

rún' 'yaj xucu daj da'nga' daj 'yaj ni tsínj quij hua aj.

La oración y la regla de oro

⁷ 'Gāchinj ni é re' si achin rian án re' rian Yan'anj anj. Nī rīqui Yan'anj rian ni é re'. Nī nano' ni é re' nuguan' sa'. Nī guiri' ni é re' nej. Guī'yaj ni é re' daj rún' 'yaj 'ngo tsínj ita ra'a rian hue' nga Yan'anj, ngaa nī nā'ni Yan'anj rian hue' gatu ni é re' aj. ⁸ Daj si daran' ni ngüi achínj rian Yan'anj, nī nahuin ra'a ni sij nga si achínj ni sij aj. Nī ni ngüi nano', nī nari' ni sij. Nī ni ngüi ita ra'a rian hue', nī nā'ni Yan'anj gatu ni sij. ⁹ Nī sisj hua 'ngo ni é re' hua da'níj, nī gā'ue gā'ui' ni é re' yej ra'a ngaa achin chrachrúnj xaj ní'. Sé daj huin mánj. ¹⁰ Nī gā'ue gā'ui' ni é re' 'ngo xucuáj ra'a ngaa achin xucuaj ní'. Sé daj huin mánj. ¹¹ Nī sé si sa' niman ni é re', sanj ni'i ni é re' ni rasun sa' gā'ui' ni é re' rian ni da'níj ni é re' aj. Hué dan nī huaj nīn' ruhua si rīqui chrej ni é re' nne xata' nuguan' sa' rian ni ngüi achínj rian Yan'anj anj.

¹² 'Ngaa nī daj rún' huin ruhua ni é re' guī'yaj sa' ni ngüi nga ni é re' nī da'nga' daj guī'yaj sa' ni é re' nga ni sij. Daj si hué nan huin si ruhuj gata si-ley Yan'anj nga ni nuguan' gataj ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná aj.

La puerta estrecha

¹³ 'Gātu ni é re' rian hue' chruj rian nne Yan'anj anj. Daj si gara' rian hue' atuj ni ngüi gā ni'ya. Nī gan'an chrej gara' daj huin rian gan'anj gā ni'ya nīganj ni sij aj. Nī hua nico ni ngüi huaj

rian chrej gara' daj. ¹⁴ Sanj chruj rian hue' atuj ni ngüi gane niganj. Nj chruj chrej huaj ni sij. Nj doj ni ngüi nari' chrej chruj da aj.

Por sus frutos los conoceréis

¹⁵ 'Ga cuidado ni é re' nga ni tsinj ataj sisi a'mi ni sij si-nuguan' Yan'anj. Sanj sé si xanga' ni sij mánj. Daj si 'na' ni sij rian ni é re' rún' huin xachij huin ni sij nánj. Sanj ne' chruhua niman ni sij huin ni sij 'ngo xucu huee nánj. ¹⁶ Nj ga'ue guini'i ni é re' sisi tsinj digya' yun'unj huin ni sij nga si 'yaj ni sij. Guta né' uva chra 'ngo coj tanj ní'. Sé daj huin mánj. Nj guta né' higo chra coj ni'yo ní'. Sé daj huin mánj. ¹⁷ Daj si daran' chrun sa', nj ayu chruj sa' chra aj. Sanj chrun nitaj hua sa', nj hué daj ayu chruj nitaj si hua sa' chraj. ¹⁸ Nj chrun sa' si ga'ue gayu chruj nitaj si hua sa' chraj nej mánj. Nj chrun nitaj si hua sa', nj si ga'ue gayu chruj hua sa' chraj nej mánj. ¹⁹ Daran' chrun na'ue gayu chruj sa' chra, nj ga'nin' ni sij, nj gara sij rian yan'an gaca man'an. ²⁰ Hué ducuanj daj ga'ue guini'i ni é re' nga si 'yaj ni sij sisi tsinj digya' yun'unj huin ni sij aj.

Nunca os conocí

²¹ 'Sé daran' ni ngüi gataj gununj: Señor, Señor, gatu rian nicaj sun Yan'anj xata' mánj. Sanj maan si gatu ni ngüi 'yaj si aran' ruhua chre nne xata' nánj. ²² Nj güi daj, nj gataj nico ni ngüi gununj: "Señor, Señor, ga'mi únj si-nuguan' Yan'anj nga si-xugüi re'. Nj si-xugüi re' guiri únj nane xi'i niman ni ngüi aj. Nj si-xugüi re' gui'yaj únj nico si sa' rian ni ngüi aj." Daj

ga'mi ni ngüi daj riānj güi gānahuij xungüi aj.
²³ Sanj gataj man'ānj gunun ni sij: “Nitaj aman
 guini'īnj ni é re' mánj. Guxun ni é re' man'an án
 re' riānj anj.” Daj gataj man'ānj gunun ni sij.

Los dos cimientos

²⁴ 'Ngaa n̄i daj rún' hua 'ngo tsínj ni'i s̄a' ngaa
 une' sij daqui ducua sij rian huej, n̄i hué daj hua
 'ngo tsínj unun ni nuguan' nan anj. N̄i ráj xina sij
 si ataj man'ānj rian sij aj. ²⁵ Ngaa n̄i gaman' 'ngo
 guman xxi. N̄i gara xinéj nnee. N̄i ga'na' nnee
 ga'ui' rian ducua sij. N̄i gahui nane rian hue' daj.
 Sanj nun gane hue' daj. Daj si gahuin ran daqui
 hue' daj rian huej. ²⁶ Sanj sisi hua 'ngo tsínj unun
 nuguan' nan, n̄i nun dagahuin sij nuguan' atā
 nan gunun sij, n̄i huin sij daj rún' huin 'ngo tsínj
 gui'yaj ducua rian yo'ój chru. ²⁷ Ngaa n̄i gaman'
 'ngo guman xxi. N̄i gara xinéj nnee. N̄i ga'na'
 ga'ui' rian hue'. N̄i gahui nane rian hue'. Ngaa
 n̄i gane ducua sij, n̄i unyun guere'ej. —Daj gataj
 Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

²⁸ N̄i ngaa guis̄j nahuij ga'mi Jesús, n̄i gahuin
 yan'anj ruhua daran' ni ngüi nḡa nuguan' gataj
 sij. Daj si s̄a' n̄in' ruhua digyán Jesús rian ni ngüi.
²⁹ N̄i nicaj sun nuguan' digyán sij rian ni ngüi daj.
 N̄i sé si digyán sij daj rún' digyán ni tsínj digyán
 si-ley Moisés rian ni ngüi aj.

8

Jesús sana a un leproso

¹ N̄i ngaa nanij Jesús chra quij daj, n̄i nico' nico
 ni ngüi ga'na' nḡa sij.

² Ngaa n̄i gahuin n̄ichrun' 'ngo tsínj guiran' xi'j lepra. N̄i ganiqūin' ráj d̄açoj sij rian Jesús. N̄i gataj sij:

—Señor, sisi ruhuá re', n̄i ga'ue gui'yaj gono'ó re' yūnj, n̄i xi'ne xi'j a'nānj. —Gataj tsínj a'nan' daj rian Jesús.

³ Ngaa n̄i guta' Jesús ra'a sij, n̄i gataj sij:

—Huin ruhuāj sisi ga sa' nnee cúj re'. —Daj gataj Jesús.

Ngaa n̄i 'ngo hora xi'nej xi'j a'nan' tsínj daj.

⁴ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Ga cuidadó re' nga man'án re'. Si ganatá' re' rian n̄i a 'ngo ni ngūi mánj. Maan si gan'anj re' d̄jgyán re' man'án re' rian chrej. N̄i n̄icaj re' 'ngo ofrenda ga'ui' re' rian Yan'anj daj rún' ga'nin' Moisés sun güenda gahuin-ín' 'ngo da'nga' sisi hua ganahuín re'. Ngaa n̄i x̄acaj ni chrej cuenta sisi hua ganahuín re', gui'yaj man'anj. —Daj gataj Jesús gunun tsínj daj.

Jesús sana al siervo de un centurión

⁵ N̄i ngaa gatúj Jesús xuman' Capernaum, n̄i ga'na' 'ngo snado centurión rian Jesús. N̄i ga'mi yaco sij rian Jesús. ⁶ N̄i gataj sij:

—Señor, ngaj si-mosūj a'nan' sij ducuāj. N̄i na'ue guisiqui' sij. N̄i a'ngaj n̄in' ruhua sij. —Daj gataj snado daj.

⁷ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Guchij n̄i ganahuin sij, gui'yā. —Daj gataj Jesús gunun snado daj.

⁸ Ngaa n̄i gataj snado centurión gunun Jesús:

—Señor, sé tsínj sa' huñj sisi gatu re' chruhua ducuāj. Maan si ga'nin' re' sun, n̄i ganahuin si-mosūj, guì'yáj re'. ⁹ Daj si hua tsínj a'nin' sun riānj. N̄i huēj a'nin' sun rian ni snado nej. N̄i ngaa a'nī 'ngō snado gan'anj sí', n̄i huan'anj sí'. N̄i ngaa atā ga'na' 'ngō sí', n̄i 'na' sí' nej. N̄i ngaa a'nī si-mosūj guì'yaj sun sí', n̄i hué daj guì'yaj sun sí' nej. —Daj gataj snado daj gunun Jesús.

¹⁰ N̄i ngaa gunun Jesús si gataj tsínj daj, n̄i gan'anj ruhua sij. N̄i gataj sij gunun ni tsínj nico' sij:

—Xanga' atā gunun ni é re' sisi nun nari'ij a 'ngō tsínj israelita xuman ruhua rún' xuman ruhua tsínj snado nan mánj. ¹¹ N̄i atā gunun ni é re' sisi ga'na' nico ni ngüi 'na' ne' rian síj güi ngā rian atúj güi. N̄i gane ni sij ngā tsínj gu'naj Abraham ngā Isaac ngā Jacob rian nicaj sun Yan'anj xata'. ¹² San̄i ni tsínj israelita ni tsínj hua niān gane rian nicaj sun Yan'anj, san̄i guere'ej Yan'anj ni sij ne' chrej xe' rian hua rumi'. N̄i yu'uj daj gaco ni sij, n̄i xa ruj yan' ni sij xi'í sayun guiran' ni sij. Daj si na'uej ruhua ni sij guxuman ruhua ni sij n̄i'yaj ni sij man'ānj. —Daj gataj Jesús.

¹³ Ngaa n̄i gataj Jesús gunun snado daj:

—Güij nan' ducuá re', n̄i daj rún' guxuman ruhuá re' ni'yáj re' man'ānj, n̄i da'nga' daj ga aj. —Daj gataj Jesús.

N̄i hué 'ngō hora daj, n̄i ganahuin moso daj.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Ngaa n̄i ga'na' Jesús ducuá Pedro. N̄i guini'i sij sisi ngaj nichej sí' a'nan' ún' rian nna. N̄i nun

gachi' ún'. ¹⁵ Nĭ ganun ra'a Jesús ra'a ún'. Ngaa nĭ xi'nej gachi' ún'. Nĭ nachica ún'. Nĭ gui'yaj sun ún' rian ni sij.

¹⁶ Nĭ ngaa guinĭ, nĭ nicaj ni ngüi nico ni dugüi' ni sij nĭn nane xi'i gan'anj ni sij rian Jesús. Nĭ guiri Jesús nane xi'i nĭn niman ni sij nga si-nuguan' sij. Nĭ ganahuin daran' ni ngüi a'nan', gui'yaj sij nej.

¹⁷ Nĭ hué daj gahuin sisi gahuin yya daj rún' gataj tsínj gu'naj Isaías huin sí' tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. Nĭ gataj sí': "Ga'nej sij si-xi'i né'. Nĭ guiran' sij sayun sisi ganahuin sa' né' xi'í ni xi'ĭ ran' né'." Daj gataj Isaías xi'í Jesús.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Nĭ ngaa guini'i Jesús sisi man nico ni ngüi ganicaj xi'nĭj sij, nĭ ga'nin' sij sun sisi gachin ni tsínj nico' sij nga sij anéj chrej du'ua laguna xxi daj.

¹⁹ Ngaa nĭ ga'na' 'ngo tsínj digyán si-ley Moisés ga'na' sij rian Jesús. Nĭ gataj sí' gunun Jesús:

—Maestro, huin ruhuāj guinicōj man'án re' nĭ a gan'anj re' aj. —Daj gataj sij.

²⁰ Ngaa nĭ gataj Jesús gunun sí':

—Hua huej nĭn xune aj. Nĭ hua si-gaca' xataj chrej xata' nĭn xú'. Sanĭ nitaj rian guna da'nĭj ni ngüi huĭnj mánj. —Daj gataj Jesús.

²¹ Ngaa nĭ gataj ango tsínj nico' Jesús:

—Señor, duná re' sisi gan'anj sinĭj gachĭnj chrē aj. —Daj gataj sij.

²² Sanĭ gataj Jesús gunun sij:

—Gujnico' re' man'ānj. Nī ga'nin' ruhuá re' si gachin' ango ni sij níman. Daj si rún' huin níman huin ni sij. —Daj gataj Jesús gunun sij.

Jesús calma la tempestad

²³ Ngaa nī gahui Jesús chruhua 'ngo riō chréj rian nnee. Nī hué daj gui'yaj ni tsínj nico' sij nej.

²⁴ Hué dan nī naxuman nīn' ruhua nnee gui'yaj 'ngo nane nucuaj xxi. Nī gachin nnee rian riō nun ni sij. Sanj gatoj Jesús. ²⁵ Ngaa nī gan'anj ni tsínj nico' Jesús jnachi ni sij sí'. Nī gataj ni sij:

—Señor, ganacaj re' man'an né'. Daj si ruhua gahui' né'. —Daj gataj ni sij.

²⁶ Ngaa nī gataj Jesús:

—Nī un sin huin nī xu'ui' ni é re' únj. Doj xuman ruhua ni é re' ni'yaj ni é re' man'ānj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Ngaa nī nachica sij. Nī ga'mi huee sij rian nane nga rian nnee daj. Ngaa nī gahuin din'inj ruhua daran'anj.

²⁷ Ngaa nī gan'anj ruhua ni tsínj daj ni'yaj ni sij Jesús. Nī gataj ni sij:

—Nī un tsínj huin tsínj nan, nī da' nane nga nnee dagahuin si-nuguan' sij únj. —Daj gataj ni tsínj nico' Jesús rian dugüi' ni sij.

Los endemoniados gadarenos

²⁸ Nī guisij Jesús anéj chrej du'ua laguna xxi rian huin do'ój ni tsínj gadareno. Nī gahui hujj tsínj nun nane xi'i niman scanij rian achin' ni níman ga'na' nungüej sij rian nne Jesús. Nī huee nīn' ruhua nungüej sij. Xi'í daj nī na'ue gachin

ni ngüi chrej da mánj. ²⁹ Nì gaguáj nungüej sij rian Jesús. Nì gataj nungüej sij:

—Nitaj si huaj si diguúj re' nga nungüej únj Jesús huín re' da'níj Yan'anj xanga' saj. Ga'na' re' nan ngaa achin güi guí'yaj Yan'anj castigo nungüej únj. —Daj gataj nungüej tsínj daj gunun Jesús.

³⁰ Nì hua gan' xi'í quij mán 'ngo xi'nin' xxi ni xacáj xa xuj. ³¹ Ngaa nì ga'mi yaco ni nane xi'i gunun Jesús. Nì gataj ni sij:

—Sisì guiri re' únj niman nungüej tsínj nan, nì ga'nij re' gan'anj únj gatu únj niman ni xacáj daj. —Daj gataj ni nane xi'i gunun Jesús.

³² Ngaa nì:

—Güij ni é re'. —Daj gataj Jesús.

Hué dan nì gahui ni nane xi'i daj niman nungüej tsínj daj. Nì gatúj ni sij niman ni xacáj daj. Ngaa nì 'ngo gan'anj gue xi'nin' xacáj daj guinij xú' chra 'ngo huej. Nì guinij ni xuj chruhua laguna daj. Nì gahui' ni xuj chruhua nnee. ³³ Ngaa nì gunánj ni tsínj dugumi ni xacáj daj nan' ni sij xánj ni sij. Nì nata' ni sij daran' si gahuin nga nungüej tsínj nun nane xi'i chruhua niman. ³⁴ Hué dan nì gahui daran' ni ngüi man xuman' daj gan'anj ni sij rian nne Jesús. Nì ngaa guini'i ni sij Jesús, nì ga'mi yaco ni sij rian sí' sisì gahui sí' xánj ni sij gan'anj sí' ango yu'uj.

9

Jesús sana a un paralítico

¹ Ngaa sít nì gahui Jesús chruhua 'ngo rio. Nì gachin sij anéj chrej du'ua laguna xachij daj. Nì

nan' sij xánj sij. ² Hué dan n̄i nicaj ni sij 'ngo tsínj nare' dacój rian 'ngo chrun chréj ga'na' ni sij rian Jesús. N̄i ngaa guini'i Jesús sisi daj guxuman ruhua ni sij ni'yaj ni sij sí', n̄i gataj sij rian tsínj a'nan' daj:

—Gahuin niā' ruhuá re' jnanj. Daj si nicā 'ngo niman nico xi'í si-gaquin' re' aj. —Daj gataj Jesús gunun sij.

³ Ngaa n̄i gani ruhua doj ni tsínj digyán ley niquin' ngā Jesús: “A'mi quij tsínj nan rian Yan'anj anj.” Hué daj gani ruhua ni sij.

⁴ Sanj guini'i Jesús si gani ruhua ni sij. N̄i gataj sí':

—N̄i un sin huin n̄i ani quij ruhua ni é re' únj. ⁵ Hua huīj nuguan' ga'ue gatā gunun tsínj nan. Asj ga'ue gatā gunun sij: “Nicā 'ngo niman nico xi'í si-gaquin' re' ní'.” Asj ga'ue gatā gunun sij: “Nāchica re' gache re' sa'.” N̄i un go'ngo nungüej nuguan' nan cu doj, ruhua á re' únj. ⁶ N̄i huin ruhuāj sisi xacaj ni é re' cuenta sisi nicaj sūnj rian xungüi nan huīnj da'nij ni ngüi. N̄i ga'ue guinicā 'ngo niman nico xi'í si-gaquin' ni ngüi aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Ngaa n̄i gataj sij gunun tsínj nare' dacój daj:

—Atā gunun man'án re' sisi nāchica re', n̄i nacaj re' chrun chréj daj. N̄i güij nan' ducúa re' nánj. —Daj gataj Jesús gunun sij.

⁷ Ngaa n̄i nachica tsínj a'nan' dacój daj nan' sij ducúa sij. ⁸ N̄i ngaa guini'i ni ngüi si gahuin, n̄i gan'anj ruhua ni sij. N̄i ga'mi sa' ni sij rian Yan'anj. Daj si riqui Yan'anj sisi ganahuin ni ngüi, gui'yaj Jesús huin sí' 'ngo tsínj.

Llamamiento de Mateo

⁹ Nĩ ngaa gahui Jesús yu'uj daj, nĩ guini'i sij 'ngo tsínj gu'naj Mateo. Nĩ nne sí' rian mesa a'nej sí' san'anj güenda gobierno. Ngaa nĩ gataj Jesús gunun sí':

—Guinico' so' yünj gun'. —Daj gataj Jesús.

Ngaa nĩ naxuman Mateo nico' sí' Jesús gan'anj sí'.

¹⁰ Nĩ ngaa gane Jesús rian mesa chruhua 'ngo hue' daj, nĩ guxuman ga'i ni tsínj a'nej san'anj güenda gobierno nga ni tsínj 'yaj gaquin'. Nĩ gane nuguan'an ni sij nga Jesús nga ni tsínj nico' Jesús nej. ¹¹ Nĩ ngaa guini'i ni tsínj fariseo, nĩ nachínj snan'anj ni sij ni tsínj nico' Jesús. Nĩ gataj ni sij:

—Nĩ un sin nĩ xa tsínj digyán rian ni é re' nga ni tsínj a'nej san'anj nga ni tsínj 'yaj gaquin' únj. —Daj gataj ni sij.

¹² Nĩ ngaa gunun Jesús si gataj ni sij ni gataj sí':

—Nitaj si ní'yanj ni ngüi hua sa' nga 'ngo tsínj 'yaj gono'o mánj. Sanĩ ni ngüi a'nan' ní'yanj 'ngo tsínj gono'o aj. ¹³ Ngaa nĩ güij gahuin chrün ni é re' un sin huin nuguan' nan ruhuaj gata: “Huin ruhuāj sisi gahuin 'i ruhua ni é re' guini'yaj ni é re' ni dugüi' ni é re'. Nĩ nun huin ruhuāj si riqui ni é re' xucu riānj mánj.” Hué daj gataj rian sinuguan' Yan'anj. Daj si sé si 'nāj gaquin ni ngüi hua sa'. Sanĩ 'nāj gaquin ni ngüi 'yaj gaquin' sisi ganani ruhua ni sij xi'í si-gaquin' ni sij aj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj fariseo daj.

La pregunta sobre el ayuno

14 Ngaa n̄i ga'na' ni tsínj nico' Juan rian Jesús. N̄i gataj ni sij:

—N̄i un sin 'yaj ni únj ayuno nga ni tsínj fariseo. N̄i ni tsínj nico' man'án re', n̄i nitaj si 'yaj ni sij ayuno únj. —Daj gataj ni sij.

15 Ngaa n̄i gataj Jesús gunun ni sij:

—Daj rún' 'yaj 'ngo tsínj xacaj yun'unj xana, da'nga' daj 'yā. N̄i ngaa gahuin gui'yanj xacaj 'ngo tsínj daj yun'unj xana, n̄i s̄i ga'ue nani ruhua ni tsínj gan'anj gui'yanj daj. San̄i hua 'ngo güi ngaa guida'a ni tsínj quij tsínj xacaj yun'unj xana daj. Ngaa n̄i gui'yaj ni tsínj nico' man'ānj ayuno aj.

16 'S̄i ga'ue ganara né' 'ngo atsiy naca nga atsiy re'e mánj. Daj si hué guē atsiy naca naraj né' daj, gui'yaj sisi ts̄itsi' atsiy re'e daj. N̄i ganahuin xachij rian naraj né'. 17 N̄i daj rún' hua nnee vino hua si-nuguan'ānj. N̄i s̄i ga'ue ga'nij né' nnee vino naca chruhua 'ngo nnij re'e. Daj si ts̄itsi' nnij daj, gui'yaj vino naca daj. Hué dan n̄i 'ngo guere' vino nga nnij. Ngaa n̄i hua nian si ga'nij né' vino naca chruhua nnij naca. N̄i hué ducuanj daj ga'ue dugumi né' vino daj nga nnij nej. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' Juan.

La hija de Jairo y la mujer que tocó el manto de Jesús

18 N̄i ngaa ga'mi Jesús nuguan' daj, n̄i ga'na' 'ngo tsínj huin achij. N̄i ganiquin' ráj dacoj sij rian Jesús. N̄i gataj sij:

—Acuan' gahui' da'n̄i xanāj. San̄i gan'anj né' guta' re' ra'á re' rian unj anj. Ngaa n̄i ga'ue

naḥuin nī'na' unj. —Daj gataj tsínj daj gunun Jesús.

¹⁹ Ngaa nī naxuman Jesús gan'anj sij nga ni tsínj nico' sij nga tsínj daj.

²⁰ Ngaa nī gahuin nīchrun' 'ngo yun'unj xana a'nan' rucu Jesús si guisíj xuhuij yo' uráj tun ún'. Nī ganun chra ra'a ún' du'ua si-gan' Jesús. ²¹ Daj si gani ruhua ún': “Urin si ganūn chra ra'ā du'ua si-gan' sí', ngaa nī naḥuīnj”, ruhua ún'.

²² Sanī nanicaḡ Jesús guini'yaj sij rian ún'. Nī gataj sij:

—Gahuin niá' ruhuá re' xica'uī. Daj si ganahuín re', gui'yaj si guxuman ruhuá re' ní'yáj re' man'ānj. —Daj gataj Jesús gunun ún'. Nī 'ngo hora ganahuín ún'.

²³ Nī ngaa gatúj Jesús chruhua ducuá tsínj huin achij daj, nī guini'i sij sisí man ni tsínj a'yanj ria. Nī guini'i sij sisí aguáj aco ni ngüi mán ni sij.

²⁴ Ngaa nī gataj Jesús gunun ni sij:

—Gahui ni é re' gan'anj ni é re' ne' chrej xe' aj. Daj si sé si gahui' tsin' xana da mánj. Sanī si ato nánj. —Daj gataj Jesús.

Nī ga'nga' naco ni ngüi guini'i ni sij man'an Jesús.

²⁵ Nī ngaa guisíj gahui ni ngüi ne' chrej xe', gui'yaj ni sij, asíj nī gatúj Jesús rian ngaj níman daj. Nī guida'a sij ra'a ún'. Ngaa nī nachica ún'.

²⁶ Nī gaxa'nī nuguan' daj xi'í si gui'yaj Jesús nīn' gachra' estado daj gunun ni ngüi.

Dos ciegos reciben la vista

27 Nĭ ngaa gahui Jesús yu'uj daj, nĭ nico' hujj tsínj duri daj. Nĭ gaguáj nucuj nungüej tsínj daj Jesús aj. Nĭ gataj nungüej sij:

—Ganani yaco ruhuá re' nĭ'yaj re' nungüej únj huín re' da'nĭj David. —Daj gataj nungüej tsínj duri rian Jesús.

28 Nĭ ngaa gatúj Jesús chruhua hue', nĭ ga'na' nungüej tsínj duri daj rian sij. Nĭ gataj Jesús:

—Xuman ruhua nungüej é re' sisi ga'ue ganahuin nungüej é re' gui'yā ní'. —Daj gataj Jesús.

—Xuman ruhua nungüej únj, Señor. —Gataj nungüej sij.

29 Ngaa nĭ ganun ra'a Jesús rian nungüej tsínj duri daj. Nĭ gataj sij:

—Ga'ue nahuin sa' nungüej é re' daj rún' xuman ruhua nungüej é re'. —Daj gataj Jesús gunun nungüej sij.

30 Ngaa nĭ naxiguin rian nungüej sij. Nĭ ga'nin' Jesús nico sun rian nungüej sij. Nĭ gataj sij:

—Gā cuidado nungüej é re' sisi sĭ guini'i ni ngüi si nahuin nungüej é re', gui'yā. —Daj gataj Jesús.

31 Sanĭ dyaj guisĭj gahui nungüej sij, nĭ nata' nungüej sij rian daran' ni ngüi man ni xuman' daj si gui'yaj Jesús ngā nungüej sij.

Un mudo habla

32 Nĭ ngaa gahui nungüej tsínj daj, nĭ hua 'ngo ni tsínj nicaj 'ngo tsínj ya'mi ga'na' ni sij rian Jesús. Nĭ nun nane xi'i niman sí'. 33 Nĭ ngaa guiri Jesús nane xi'i niman sí', ngaa nĭ ga'ue ga'mi sí'.

Ni gahuin yan'anj ruhua ni ngüi xi'í si gui'yaj Jesús. Ni gataj ni sij:

—Nitaj aman guini'i ni ngüi israelita 'ngo nuguan' daj rún' gui'yaj Jesús nan mánj. —Daj gataj ni sij.

³⁴ Sanj gataj ni tsínj fariseo:

—Ri Jesús nane xi'i niman ni ngüi si chraquij sichre huin achij. —Daj gataj ni sij.

La mies es mucha

³⁵ Ngaa ni gachéj Jesús daran' ni xuman' nga daran' ni rancho. Ni digyán sij nuguan' chruhua si-nuhui ni tsínj israelita. Ni ganata' sij nuguan' sa' xi'í si nicaj sun Yan'anj. Ni gui'yaj sij sisi ganahuin daran' ni ngüi a'nan' daran' rian xi'í.

³⁶ Ni ngaa guini'i Jesús sisi ga'na' nico ni ngüi rian sij, ni nahuin 'i ruhua sij ni'yaj sij ni sí'. Daj si daj rún' huin xachij nitaj tsínj dugumi xuj, ni hué daj huin ni sij. Ni guiran' ni sij sayun. Ni nun xugüi ruhua ni sij si gui'yaj ni sij. ³⁷ Ngaa ni gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij:

—Xanga' ni daj rún' huin strigo ganaco ngaa guisíj hora ga'nin' ni sij, da'nga' daj huin ni sij. Ni hua nico sun rian né'. Sanj doj huin ni tsínj a'nin' strigo daj. ³⁸ Ngaa ni gachinj jni'yaj ni é re' rian Yan'anj sisi ga'nij Yan'anj tsínj gan'anj gui'yaj sun ga'nin' strigo daj. Daj si daj rún' huin tsínj do'oj huin Yan'anj anj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

10

Elección de los doce apóstoles

¹ Ngaa n̄i gaquínj Jesús ga'na' ni xuhuij ni tsínj nico' sij. N̄i ga'ui' sij sun rian ni sí' sisi guinicaj ni sí' sun rian ni nane xi'i. Hué dan n̄i ga'ue gahuin nucuj ni sí' guiri ni sí' nane xi'i chruhua niman ni ngüi. N̄i ga'ue guiyaj ni sí' sisi ganahuin ni ngüi a'nan' daran' rian xi'i.

² N̄i hué nan huin ni si-xugüi ni xuhuij ni tsínj apóstol gune' Jesús huin ni tsínj nata' rian ni ngüi xi'í sí'. N̄i 'ngo tsínj daj huin Simón. N̄i hué daj gu'naj sij Pedro nej. N̄i Andrés huin jnánj sij. N̄i ango sij huin Jacobo da'níj Zebedeo. N̄i jnánj Jacobo huin Juan. ³ N̄i ango sij huin Felipe nga Bartolomé nej, Tomás nej, Mateo tsínj ga'nej san'anj güenda gobierno nej, Jacobo da'níj Alfeo nej, Tadeo nej, ⁴ Simón nej, gu'naj sí' cananita nej, nga Judas Iscariote huin sí' tsínj naga'ui' Jesús rian ni tsínj nicaj sun.

Misión de los doce

⁵ Ngaa n̄i ga'níj Jesús xuhuij tsínj daj gan'anj ni sí'. N̄i gataj sij gunun ni sí':

—Si gan'anj ni é re' ni xánj ni tsínj 'na' anéj chrej mánj. N̄i si gatuj ni é re' xánj ni tsínj samaritano mánj. ⁶ Sanj gan'anj sa' ni é re' rian man ni tsínj israelita. Daj si daj rún' huin xachij gan'ya huin ni sij aj. ⁷ Gan'anj ni é re', n̄i nata' ni é re' rian ni ngüi. N̄i gataj ni é re': “Ruhua guisij güi guinicaj sun Yan'anj rian xungüi.” Daj gataj á re' rian ni sij. ⁸ Ganahuin ni ngüi a'nan', guiyaj ni é re'. N̄i ganahuin sa' ni ngüi ran' xi'i lepra, guiyaj ni é re' nej. N̄i gana'nij ni níman, guiyaj ni é re' aj. N̄i guiri ni é re' nane xi'i niman

ni ngüi aj. Ni daj rún' gui'yaj Yan'anj sinduj rian ni é re', ni da'nga' daj gui'yaj ni é re' nga ni ngüi.

⁹ 'Si nicaj ni é re' oro nga plata nej, cobre nej, gan'anj ni é re' mánj. ¹⁰ Ni ngaa huaj ni é re' chrej, ni si guinicaj ni é re' nnánj huaj á re' mánj. Maan si guinicaj ni é re' urin atsij gan'anj ni é re'. Ni si guinicaj ni é re' canj nga corínj gan'anj ni é re' mánj. Daj si hua si chrej ni tsínj 'yaj sun sisi xá ni sij aj. ¹¹ Ni ngaa huaj guisij ni é re' 'ngo xuman' asi 'ngo rancho, ni nāno' ni é re' ducúa 'ngo tsínj sa' gūna ni é re'. Ni hué yu'uj da gūna ni é re' da guisij gūi gan'anj ni é re' ango yu'uj aj. ¹² Ni ngaa huaj gatu ni é re' chruhua hue' daj, ni ga'mi a ni é re' nuguan' sa' rian ni ngüi man chruhua hue' daj gataj á re' sisi din'inj guiman ni sij. ¹³ Ni sisi ni ngüi sa' huin ni ngüi nne chruhua hue' daj, ngaa ni gahuin din'inj ruhua ni sij daj rún' gataj ni é re' gunun ni sij. Sani sisi sé ni ngüi sa' huin ni sij, ngaa ni si gahuin din'inj ruhua ni sij mánj. Maan si ga'nin' ruhua ni é re' nga si-nuguan' ni é re' aj. ¹⁴ Ni sisi hua 'ngo tsínj na'uej ruhua nahuin ra'a ni é re', asi na'uej ruhua sij gunun sij si-nuguan' ni é re', ngaa ni naganan' ni é re' yo'ój chru dacój ni é re' ngaa gahui ni é re' chruhua hue' daj, asi xuman' daj. Da'nga' daj xacaj ni sij cuenta sisi da'ui ni sij gaquin' xi'i si nun gunun ni sij si-nuguan' Yan'anj. ¹⁵ Xanga' atā gunun ni é re' sisi gūi ganahuij xungüi, ni huaj gahuin castigo ni tsínj daj si gahuin castigo ni tsínj xi'i guimán asij ná xuman' Sodoma nga xuman' Gomorra.

Persecuciones venideras

16 'Nĭ'yaj ni é re'. Rún' huin xachij huin ni é re' a'nĭ gān'anj ni é re' dani ni xucu huee. Daj rún' hua yoō xucuáj, nĭ da'nga' daj gā yoō ni é re'. Sanĭ daj rún' 'yaj sa' xu'man, nĭ da'nga' daj guĭ'yaj sa' ni é re'. 17 Nĭ gā cuidado ni é re' ngā si guĭ'yaj ni tsínj ngā ni é re'. Daj si naga'ui' ni sij rian ni tsínj nicaj sun ni é re'. Nĭ duguayun ni sij chruhua nuhui ni é re' nej. 18 Nĭ gān'anj ni é re' da' rian ni gobernado ngā ni rey guĭ'yaj ni sij xi'tj aj. Ngaa nĭ gāhuin ni é re' ni tsínj nata' xi'tj rian ni sij ngā ni ngüi 'na' anéj chrej aj. 19 Nĭ ngaa naga'ui' ni sij ni é re' rian ni tsínj nicaj sun, nĭ si gāhuin ruhua ni é re' ngā si gā'mi ni é re' sisi daj gataj ni é re' gunun ni sij mánj. Daj si ngaa ruhua guĭsij hora gā'mi ni é re', nĭ Espiritu Santo huin si rĭqui nuguan' gā'mi ni é re' gunun ni tsínj da aj. 20 Daj si sé man'an ni é re' huin si gā'mi mánj. Sanĭ Espiritu Santo guĭ'yaj da gā'mi ni é re' aj.

21 'Nĭ naga'ui' 'ngo tsínj daj jnánj sij rian ni tsínj nicaj sun sisi gāhui' sí'. Nĭ da'nga' daj guĭ'yaj angó sij ngā da'nĭj sij nej aj. Nĭ nanicaj angó ni tsínj daj gataj ruhua sij guĭni'i sij chrej sij ngā nni sij. Nĭ gāhui' ni sí', guĭ'yaj ni sij nej. 22 Nĭ si gāhuin xān' ruhua ni ngüi guĭni'i ni sij ni é re' xi'í si nico' ni é re' man'ānj mánj. Sanĭ ni ngüi gā nĭca ruhua da gānahuij ni sayun daj, nĭ hué ni sij gānacaj Yan'anj anj. 23 Nĭ sisi guĭ'yaj quij ni tsínj mān 'ngo xuman' ngā ni é re', ngaa nĭ gunánj ni é re' angó xuman' gān'anj án re' aj. Xāngā' yya atā gunun ni é re' sisi nun guĭsij gache nĭn' ni é re' ni xuman' rian mān ni ngüi

israelita da ga'nāj huīnj da'nīj ni ngüi aj.

24 'Sé si huin rian 'ngo tsínj 'na' gahuin chrún daj nga tsínj digyán rian sij. Nī sé si huin achij 'ngo tsínj 'yaj sun daj nga si-xuru'ue sij. 25 Hua niān si guīran' tsínj 'na' gahuin chrún daj rún' ran' tsínj digyán rian sij. Nī hua niān si guīran' tsínj 'yaj sun daj rún' ran' si-xuru'ue sij. Nī sisi dugu'naj ni sij sichre Beelzebú man'ānj, nī da'nga' daj gataj ni sij gūnun ni tsínj 'yaj sun riānj nej. Daj si daj rún' huin tsínj dūcua, nī da'nga' daj huīnj. Nī daj rún' huin ni tsínj nne nūguan'an nga tsínj dūcua, nī hué daj huin ni tsínj 'yaj sun riānj anj.

A quién se debe temer

26 'Hué dan nī sī guxu'ui' a ni é re' rian ni sij mánj. Daj si sī ga'ue gari huī ni ngüi 'ngo nūguan' mánj. Sanī hua 'ngo güi nī naxira' daran' nūguan' arīj huī ni ngüi. 27 Ngaa nī nūguan' nan atā gūnun a ni é re' rian hua ránj, nī nāta' á re' rian ni ngüi ne' chrej xe' gūnun ni sij. Nī ni nūguan' a'mi huīj gūnun a ni é re' nī ga'mi nūcua' á re' ne' chrej xe' chruhua ducua á re' gūnun ni ngüi.

28 'Nī sī guxu'ui' a ni é re' rian ni tsínj ga'ue dagahui' nnee cúj ni ngüi mánj. Daj ni na'ue dagahui' ni sij niman ni ngüi. Sanī guxu'ui' a ni é re' rian Yan'anj. Daj si ga'ue guī'yaj Yan'anj sisi ga'ni'ya nīganj niman ni ngüi nga nnee cúj ni sij rian yan'an.

29 'Nī xānga' nij du'ue huīj xataj le 'ngo moneda san'anj. Sanī sisi sī riqui chrej ni é re' nne xata' permiso, nī sī guinij 'ngo xuj daj rian

yo'ój mánj. ³⁰ Nī hua naya Yan'anj da' go'ngo hué chr̄a á re' aj. ³¹ Xi'í daj nī sī guxu'ui' ni é re' mánj. Daj si huaj ga ní'yanj án re' si ní'yanj ni xataj ga aj.

³² 'Hué dan nī daran' ni ngüi nata' sisi nico' ni sij yūnj rian ni ngüi hué daj gā'mi sa'āj xi'í ni sij rian chr̄e nne xata'. ³³ Sanj daran' ni ngüi na'uej ruhua nata' rian ni ngüi sisi nico' ni sij yūnj, nī sī ga'mi sa'āj rian xi'í ni sij rian chr̄e nne xata'.

Jesús, causa de división

³⁴ 'Sī gani ruhua á re' sisi ga'nāj chruhua xungüi nan sisi gahuin din'inj ruhua ni ngüi. Sé daj huin mánj. Sé si ga'nāj sisi gahuin din'inj ruhua ni sij mánj. Sanj gūnun' ni sij, 'yaj si ga'nāj. ³⁵ Daj si ga'nāj sisi gūnun' 'ngo tsínj daj ngā chrej sij. Nī gūnun' 'ngo yun'unj xana ngā nni unj. Ni gūnun' 'ngo yun'unj xana daj ngā nichej unj. ³⁶ Nī ni ngüi man ducúa 'ngo tsínj daj, nī gūnun' ni sij ngā sí'. ³⁷ Sisi 'i ruhua 'ngo tsínj daj ni'yaj sij chrej sij ngā nni sij daj ngā si 'i ruhua sij ni'yaj sij man'ānj, nī nun sīj sij si guñicaj dugüi' sij ngā man'ānj. Nī sisi hua 'ngo tsínj 'i ruhua ni'ya da'nī sno'o sij ngā da'nī xana sij daj ngā si 'i ruhua sij ni'yaj sij man'ānj, nī nun sīj sij si guñicaj dugüi' sij ngāj. ³⁸ Nī un tsínj na'uej ruhua guñan' sayun xi'í si nico' sij man'ānj, nī nun sīj sij guñicaj dugüi' sij ngāj. ³⁹ Nī un tsínj huin ruhua načaj man'an, nī gā ni'ya sij. Sanj un tsínj gā'uej ruhua gahui' xi'ij, nī ga nī'na' niganj sij aj.

Recompensas

40 'Ni sisi ganahuin ra'a ni ngüi ni é re', ni da'nga' daj ganahuin ra'a ni sij man'anj. Ni tsínj ganahuin ra'a man'anj, ni ganahuin ra'a sij tsínj ga'níj ga'nāj nej. 41 Ni ngüi ganahuin ra'a 'ngo tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj xi'í si 'na' sí' rian Yan'anj, ni uyan ganahuin ra'a ni sij nga tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj daj ngaa naru'ue Yan'anj rian ni ngüi. Ni ni ngüi ganahuin ra'a 'ngo tsínj sa' xi'í si sa' sí', ni uyan ganahuin ra'a ni sij nga tsínj sa' daj ngaa naru'ue Yan'anj rian ni ngüi aj. 42 Ni daj hua tsínj ga'ui' 'ngo tasa nnee nuhuij go'o 'ngo tsínj hua lij xi'í si nico' sij man'anj, ni xanga' atā gunun a ni é re' sisi gui'yaj sa' Yan'anj nga sij. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

11

Los mensajeros de Juan el Bautista

1 Ni ngaa guisj ganahuij si digyán Jesús rian ni tsínj nico' sij, ni gahui sij yu'uj daj gan'anj digyán sij nuguan' sa' rian ni ngüi man ni xánj ni sij.

2 Ni nun Juan ducuaga'. Ni ngaa gunun sij si gui'yaj Jesús, ni ga'níj sij huij tsínj nico' sij gan'anj nachin' snan'anj Jesús. 3 Ni gataj nungüej sij:

—Hué re' huin tsínj ga'na' nacaj ni ngüi ní'. Asi gana'uij únj si ga'na' ango tsínj ní'. —Daj gataj nungüej tsínj daj gunun Jesús, gui'yaj Juan.

4 Ngaa ni gataj Jesús:

—Güj nungüej é re'. Ni nata' nungüej é re' gunun Juan si gunun nungüej é re' nga si guini'i nungüej é re' nej. 5 Daj si xiguin ni'yaj ni tsínj duri. Ni chéj ni tsínj yacuan. Ni nahuin sa' ni

ngüi a'nan' xi'i nnij nej. Ni naxi'níj chraquij ni tsínj so'o nej. Ni ganá'nij ni níman gahui' nej. Ni unun ni ngüi yaco ran' nuguan' sa'. ⁶ Ni gahui sa' 'ngo tsínj nitaj si nánicaj ruhua ni'yaj sij xi'tj. —Daj gataj Jesús gunun nungüej tsínj daj.

⁷ Ni ngaa huaj nan' nungüej sij rian Juan, ngaa ni gaxi'i Jesús ga'mi sa' sí' rian ni ngüi xi'í Juan. Ni gataj sij:

—Ni ngaa gan'anj ni é re' gunun ni é re' si-nuguan' Juan quij qui'yanj naco, ni daj hua sij guini'i a ni é re', ruhua á re' únj. Daj rún' 'yaj ria ngaa xinunj 'yaj nane, ni da'nga' daj 'yaj sij, ruhua á re' ní'. ⁸ Ni sisi sé daj 'yaj sí', ni un sin huin ni gan'anj ni'yaj ni é re' rian huaj sij únj. Gan'anj ni'yaj ni é re' 'ngo tsínj nun atsij niá' ní'. Sanj sé daj huin sij mánj. Ni ni'i ni é re' sisi ni tsínj nun atsij niá', ni nne ni sí' ducuá rey. ⁹ Ni un sin huin ni gan'anj ni'yaj á re' rian nne sij únj. Asj 'ngo tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj ní'. Xanga' yya ni hué daj huin sij aj. Ni hua achij Juan daj nga daran' ango ni tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj anj.

¹⁰ 'Ni asij ná ni garun sa' 'ngo tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj xi'í Juan. Ni gataj Yan'anj: A'nī 'ngo tsínj guinicaj nuguan' guchi' sij. Ni tsínj daj guitaj dian sini rián re' gan'anj sij aj. Ni gui'yaj xugüi sij si-chréj re'. Daj gataj Yan'anj garun Isaías asij ná.

¹¹ 'Ni xanga' atá gunun a ni é re' sisi scanij ni tsínj ga'nga, gui'yaj ni yun'unj xana, ni nitaj si rugüi' 'ngo tsínj huin achij daj rún' huin achij man'an Juan tsínj duguata' nnee. Sanj tsínj hua

lij n̄in' huin achij sij rian nicaj sun Yan'anj daj nḡa man'an Juan gaj. ¹² N̄i asij nḡaa ga'na' Juan tsínj duguata' nnee, n̄i 'na' gahuin achij rian nicaj sun Yan'anj. N̄i hué daj hua da güi acuan'. N̄i ni tsínj hua sa' niman, n̄i huin ruhua ni sij sisi ḡahuin achij Yan'anj niman ni sij aj. ¹³ Daj si daran' ni tsínj nata' si-nuguan' Yan'anj rian ni nḡüi asij ná da man'an Juan, n̄i ga'mi ni sij xi'í güi guinicaj Yan'anj sun. N̄i da'nga' daj a'mi si-ley Yan'anj nej. ¹⁴ N̄i sisi huin ruhua á re' guxuman ruhua á re' nḡa nuguan' nan, n̄i Juan huin Elías tsínj ga'na' daj rún' garun ni sij asij ná. ¹⁵ N̄i tsínj nun chraquij, n̄i gunun sij nuguan' nan anj.

¹⁶ 'N̄i daj un sin huin gui'yā guiri' digyānj rian án re' daj hua ni nḡüi mán acuan' nan únj. Daj rún' 'yaj ni tsin' gan'anj ḡane rian yu'ue nḡaa ducuj, n̄i agua ni dugüi', n̄i hué daj huin ni sij. ¹⁷ N̄i ataj anin'inj: "Ga'yanj únj riā rian án re' saj. Sanj nun guiran'anj án re' mánj. Garaj ni únj chra' stanga saj, n̄i nun ḡaco a ni é re' mánj." Hué daj ataj ni tsin' rian ni dugüi' ni tsin' anj. ¹⁸ Daj si ga'na' Juan, n̄i nun xa sij chrachrúnj, n̄i nun go'o sij nnee vino mánj. Sanj ataj ni nḡüi sisi nun nane xi'i niman sij aj. ¹⁹ Asij n̄i ga'na' da'nij ni nḡüi huin man'ānj. N̄i xāj, n̄i go'ōj aj. N̄i ataj ni nḡüi sisi huinj 'ngo tsínj xa n̄asa' go'o n̄asa'. N̄i huinj 'ngo tsínj nicaj dugüi' nḡa ni nḡüi 'yaj gaquin' nḡa ni tsínj a'nej san'anj, ataj ni sij xi'ij aj. N̄i sisi x̄acaj ni nḡüi cuenta daj 'yaj n̄ungüej únj Juan, n̄i ḡahuin yya ruhua ni sij sisi chr̄un n̄ungüej únj.

Ayes sobre las ciudades impenitentes

²⁰ Ngaa n̄i gax̄i'í Jesús nata' sij xi'í si-gaquin' ni tsínj m̄an ni xuman' daj rian gui'yaj sij nico si sa' nḡa si-fuerza sij. N̄i hué daj ga'mi sij xi'í si nun nanicaj ruhua ni sí' xi'í si-gaquin' ni sí'.

²¹ N̄i gataj Jesús:

—Niq̄ui n̄in' ruhua niman án re' huin ín re' ni tsínj m̄an xuman' Corazín nḡa xuman' Betsaida. N̄i nun gui'yā si sa' 'na' rian Yan'anj nḡa si-fuerzāj xuman' Tiro nḡa xuman' Sidón rún' gui'yā si sa' xuman' Corazín nḡa xuman' Betsaida. San̄i sisi hué daj gui'yā, n̄i hua ganani ruhua ni tsínj m̄an Tiro nḡa Sidón xi'í si-gaquin' ni sij asij ná. N̄i hua gunun ni sij atsij dachrinj digyán ni sij sisi hua yya nanicaj ruhua ni sij xi'í si-gaquin' ni sij. N̄i hua gara ni sij yaj chra ni sij aj. ²² San̄i atā gunun ún re' sisi ngaa guisij na'gui'yaj Yan'anj nḡa si-gaquin' ni nḡüi, n̄i guiran' nico ni tsínj m̄an xuman' Corazín nḡa xuman' Betsaida castigo daj nḡa si guiran' ni tsínj m̄an xuman' Tiro nḡa xuman' Sidón.

²³ 'N̄i atā gunun ún re' huin ín re' ni tsínj m̄an xuman' Capernaum sisi n̄ne n̄in' ruhua á re'. Xi'í daj ani ruhua á re' sisi hua 'ueé n̄in' ruhua xánj án re' rún' hua xata' hua xánj án re', ruhua á re'. San̄i gan'anj án re' da' daqui n̄in' ruhua rian hua r̄umi', gui'yaj Yan'anj. Daj si sisi nun gui'yā si sa' 'na' rian Yan'anj nḡa si-fuerzāj xuman' Sodoma daj rún' gui'yā xánj án re', ngaa n̄i ga gue ngaj xuman' daj aj. ²⁴ San̄i atā gunun ún re' sisi güi ga'na' na'gui'yaj yya Yan'anj nḡa si-gaquin' ni nḡüi, n̄i guiran' ni é re' doj castigo rian si guiran' ni tsínj m̄an xuman' Sodoma. —Daj gataj Jesús gunun ni nḡüi.

Venid a mí y descansad

²⁵ Nì ngaa daj, nì gataj Jesús gunun Yan'anj:

—A'mi sa'āj rián re' huín re' chrē nne xata'. Nì nicáj re' sun xata' ngā rian yo'ój nej aj. Nì a'mi sa'āj rián re'. Daj si digyán re' nuguan' sa' nan rian ni tsínj nun huin achij. Nì garij huì re' nuguan' nan rian ni tsínj ni'i nico ngā ni tsínj chrūn sa' ni nuguan' nej. ²⁶ Daj si hué daj garan' ruhuá re' si guì'yáj re' huín re' chrē aj. —Daj gataj Jesús gunun Yan'anj.

²⁷ Ngaa nì gataj Jesús gunun ni ngüi:

—Nariqui chrē daran' ni rasun riānj anj. Nì a 'ngo ni ngüi nun ni'i daj hua da'níj Yan'anj mánj. Sanì urin chrē ni'i man'ānj. Nì a 'ngo ni ngüi nun ni'i daj hua man'an chrē nej mánj. Sanì urīnj ni'i chrē si huēj huin da'níj Yan'anj anj. Nì un ngüi garan' ruhuāj digyānj, nì ga'ue digyānj daj hua chrē rian nej.

²⁸ 'Ngaa nì gahua' daran' ni é re' ninaj ata ni rasun ya'ì riānj. Nì guì'yā sisi naran ruhua ni é re' aj. ²⁹ Nì guìnico' ni é re' man'ānj anj. Nì gahuin chrūn ni é re' ngā nuguan' digyānj rian ni é re' aj. Daj si rún' hua 'ngo xucu hua nì, nì da'nga' daj huāj aj. Nì nitaj si yan'anj ruhuāj mánj. Ngaa nì ga'ue nari' ni é re' rian naran ruhua ni é re' nej aj. ³⁰ Daj si sé si 'ì sisi guìnico' ni é re' man'ānj nej mánj. Nì sé si 'ì sisi gache ni é re' si-chrē. —Daj gataj Jesús gunun ni ngüi.

12

Los discípulos recogen espigas en el día de reposo

¹ Nĭ ngaa daj nĭ huaj Jesús dani rian gunun ni sij strigo 'ngō güi naránj ruhua ni sij. Nĭ gachin xi'nā riqui ni tsínj nico' sij. Ngaa nĭ gaxĭ'i ni sij rocoj ni sij ca strigo. Nĭ xa ni sij. ² Sanĭ ngaa guini'i ni tsínj fariseo, nĭ gataj ni sij gunun Jesús:

—Nĭ'yaj re' si 'yaj ni tsínj nicó' re' aj. Daj si na'uej si-ley Yan'anĭ sisi da'nga' daj guĭ'yaj ni sij güi naránj ruhua né' mánj. —Daj gataj ni tsínj fariseo gunun Jesús.

³ Ngaa nĭ gataj Jesús:

—Hua gaya ni é re' si guĭ'yaj xí' David ní'. Daj si 'ngō güi gachin xi'nā riqui ni dugüi' sij. ⁴ Nĭ gatúj sij chruhua ducúa Yan'anĭ. Nĭ xa sij si-chrachrunj Yan'anĭ. Nĭ na'uej si-ley Yan'anĭ sisi xa ni dugüi' sij chrachrúnj daj. Sanĭ urin ni chrej xa chrachrúnj da aj.

⁵ 'Nĭ nun gaya ni é re' si-ley Moisés nej mí'. Daj si 'yaj sun ni chrej chruhua si-nuhui Yan'anĭ güi naránj ró' aj. Sanĭ nitaj gaquin' da'ui ni sij nej mánj. ⁶ Nĭ atā gunun ni é re' sisi nan niquin' 'ngō tsínj huin achij daj ngā nuhui da aj. ⁷ Nĭ gataj si-nuguan' Yan'anĭ: “Huin ruhuāj sisi gahuin 'i ruhua ni é re' nĭ'yaj ni é re' ni ngüi. Nĭ nitaj si huin ruhuāj sisi dagahui' ni é re' xucu riánj mánj.” Daj gataj si-nuguan' Yan'anĭ. Nĭ sisi unun ni é re' un sin huin ruhuaj nuguan' nan gata, nĭ si guta' chre ni é re' gaquin' ni ngüi nun guĭ'yaj gaquin' mánj. ⁸ Daj si nicaj sünj rian ni güi naránj ró' huĭnj da'nĭj ni ngüi. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj fariseo.

El hombre de la mano seca

⁹ Ngaa n̄i gahui Jesús yu'uj daj. N̄i gatúj sij chruhua si-nuhui ni sí'. ¹⁰ N̄i nne 'ngo tsínj hua n̄aco ra'a daj. Ngaa n̄i nachínj snan'anj ni tsínj fariseo Jesús. N̄i gataj ni sij:

—A'uej si-ley Yan'anj sisi ganahuin 'ngo tsínj a'nan', guj'yaj né' güi naránj ruhua né' ní'. —Daj gataj ni sij xi'í si huin ruhua ni sij ga'mi gaquin' ni sij xi'í Jesús. ¹¹ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Sisi guñij 'ngo dan ni é re' xachij chruhua yu'uj güi naránj ruhua ni ngüi, n̄i s̄i gan'anj guñi ni é re' xuj chruhua yu'uj da mí'. ¹² N̄i n̄in' ruhua ní'yanj 'ngo tsínj daj si ní'yanj 'ngo xachij da aj. Hué dan n̄i sa' huin sisi guj'yaj sa' né' güi naránj ruhua ni ngüi. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

¹³ Ngaa n̄i gataj sij gunun tsínj a'nan' ra'a daj:

—Ducua re' ra'á re' aj. —Daj gataj Jesús.

N̄i hué daj gui'yaj sí', n̄i ganahuin ra'a sí' daj rún' hua anéj ra'a sí'. ¹⁴ Sanj gahui ni tsínj fariseo. N̄i daga'mi dugüi' ni sij daj ga'ue dagahui' ni sij Jesús.

El siervo escogido

¹⁵ Sanj ni'i Jesús si ani ruhua ni tsínj daj. Ngaa n̄i gahui sij. N̄i gan'anj sij yu'uj daj. N̄i nico' nico ni ngüi gan'anj ni sij. N̄i ganahuin daran' ni ngüi a'nan', gui'yaj Jesús. ¹⁶ N̄i ga'nin' sij sun sisi s̄i nuna ni sij un tsínj huin sij rian ni ngüi mánj.

¹⁷ N̄i hué daj gahuin sisi gahuin yya daj rún' garun Isaías asij ná xi'í Yan'anj. N̄i gataj sí':

¹⁸ Nan nne tsínj unánj guitsi riánj anj.

N̄i hua ganacui man'ānj sij nej.

N̄i huin sij tsínj 'i ruhuāj.

N̄i huin niā' ruhuāj nga sij nej.

Ni ga'uij Espiritu Santo ga'na' niman sij nej.
 Ni nata' sij rian ni ngüi 'na' anéj chrej sisi 'ueé
 nagui'yaj yyaj nga xi'í si-gaquin' ni sí'.

19 Ni si gunun' sij nga ni ngüi mánj.

Ni si gaguáj sij mánj.

Ni si gunun ni ngüi si ga'mi nucua'j sij chruhua
 chrej mánj.

20 Ni si gaquin' sij yoo guyu huin ni tsínj guere'
 ruhua, gui'yaj ni sayun ran' ni sij.

Ni si duna'aj sij chra candil na'ue ganun sa'
 yan'an huin ni tsínj na'ue xacaj sa' si-chrej
 Yan'anj.

Hué dan ni gui'yaj gana nuguan' xanga' ga'mi
 tsínj 'yaj sun riānj ngaa nagui'yaj yya sij
 si-gaquin' ni ngüi.

21 Ni hué daj gui'yaj sij da gana'uij daran' ni ngüi
 'na' anéj chrej si gui'yaj sa' sij nga si-xugüi
 sij.

Daj gataj Yan'anj rian Isaías asij hua ná.

La blasfemia contra el Espíritu Santo

22 Ngaa ni nicaj ni sij 'ngo tsínj duri na'ue ga'mi
 ga'na' ni sij rian Jesús. Ni nun nané xi'i niman
 tsínj daj. Ni ganahuin sij, gui'yaj Jesús. Ngaa ni
 ga'ue ga'mi sij. Ni naxigujin rian sij nej. 23 Ni
 gahuin yan'anj ruhua daran' ni ngüi. Ni nachínj
 snan'anj ni sij ni man'an ni dugüi' ni sij. Ni gataj
 ni sij:

—Hué sij huin da'nij tsínj gu'naj David, ruhua
 á re' ní'. —Daj gataj ni sij xi'í Jesús.

24 Sanj ngaa gunun ni tsínj fariseo si gataj ni
 ngüi, ni gataj ni sij:

—Xi'í si-fuerza man'an sichre Beelzebú, n̄i gahuin nucuj Jesús ri sij ni nan̄e x̄i'i niman n̄i ngüi aj. —Daj gataj ni sij xi'í Jesús.

²⁵ N̄i ni'i Jesús si ani ruhua ni tsínj fariseo daj. Ngaa n̄i gataj sij:

—Sis̄i unun' ni dugüi' 'ngo ducuasun, n̄i guere' xuman' daj gūi'yaj ni man'an sij mán sij. N̄i sis̄i unun' ni dugüi' ni tsínj man' 'ngo xuman', ngaa n̄i guere' xánj ni sij, gūi'yaj sij. N̄i hué daj gahuin ngaa unun' 'ngo tsínj daj nḡa ni dugüi' sij mán ducua' sij. ²⁶ N̄i hué daj huin sis̄i gūiri sichre Satanás man'an sichre Satanás niman ni ngüi, n̄i huin ruhuj gata sis̄i hué gūe Satanás unun' nḡa Satanás. N̄i s̄i ga'ue gunucuj rian nicaj sun sichre da mánj. ²⁷ N̄i sis̄i r̄ij sichre niman ni ngüi nḡa si-fuerza Beelzebú, ngaa n̄i un' tsínj riqui sis̄i gūiri ni tsínj nico' ni é re' sichre niman ni ngüi, ruhua á re' únj. Hué dan n̄i d̄igyán ni sí' sis̄i nitaj si hua n̄ica ruhua ni é re' mánj. ²⁸ San̄i sis̄i hua yya r̄ij sichre niman ni ngüi, 'yaj Espiritu Santo, ngaa n̄i huin ruhuj gata sis̄i ga'na' gūisij si gūinicaj sun Yan'anj scanij ni é re' aj.

²⁹ 'S̄i ga'ue gātu 'ngo tsínj t̄u chruhua ducua' 'ngo tsínj nucuj, gūi'yaj t̄u sij si'yaj sí' mánj. San̄i hua sini numi tsínj daj tsínj si'yaj, ngaa n̄i ga'ue gūi'yaj t̄u sij si'yaj sí'.

³⁰ 'Ni tsínj nitaj si nicaj dugüi' nḡaj, n̄i unun' ni sij nḡaj. Ni tsínj nitaj si naran' strigo nḡaj, n̄i re'ej ni sij strigo. N̄i 'yaj ni sij sis̄i na'ue gūinico' ni ngüi man'ánj. ³¹ Hué dan n̄i at̄a gunun ni é re' sis̄i ga'ue gūinicaj Yan'anj niman nico xi'í daran' gaquin' 'yaj ni ngüi nḡa daran' nuguan' quij a'mi ni sij. San̄i daran' ni ngüi a'mi quij xi'í Espiritu

Santo, n̄i s̄i ga'ue gūnicaj Yan'an̄j niman nico xi'í ni sij mánj. ³² Ga'ue gūnicaj Yan'an̄j 'ngo niman nico xi'í ni ngǖi a'mi quij rian da'n̄j ni ngǖi huin man'ánj. San̄i s̄i ga'ue gūnicaj Yan'an̄j 'ngo niman nico xi'í ni ngǖi a'mi quij xi'í Espíritu Santo mánj. N̄i xungǖi nan nga xungǖi ga'na', n̄i s̄i guinicāj Yan'an̄j niman nico xi'í ni sij mánj.

³³ 'Sis̄i sa' 'ngo chrun daj, gui'yaj á re', n̄i gayu chruj sa' chraj. San̄i sis̄i xi'í 'ngo chrun daj, gui'yaj á re', n̄i s̄i gayu chruj sa' chraj nej mánj. Daj si ni'i né' sis̄i digyán chruj daj daj hua chrun ayu chruj daj. ³⁴ Da'n̄j xucuáj huin a ni é re'. Daj ga'ue ga'mi ni é re' nuguan' sa' n̄i man'an ni é re' huin quij únj. Daj si du'ua ni ngǖi a'mi nga nuguan' nun chruhua niman ni sij. ³⁵ Nga tsínj sa', n̄i a'mi sij ni nuguan' sa'. Daj si hua sa' niman sij. N̄i tsínj quij hua, n̄i a'mi sij ni nuguan' quij. Daj si quij hua niman sij aj. ³⁶ N̄i atā gunun a ni é re' sis̄i daran' ni é re' naga'ui' cuenta nga daran' ni nuguan' nitaj si ní'yanj rian Yan'an̄j güi n̄agui'yaj yya Yan'an̄j si-gaquin' ni ngǖi. ³⁷ N̄i gataj Yan'an̄j sis̄i sa' ni é re' as̄i da'ui ni é re' gaquin' xi'í ni nuguan' ga'mi ni é re' guimán ni é re' xungǖi nan. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

La generación perversa demanda señal

³⁸ Hué dan n̄i gataj go'ngo ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo gunun Jesús:

—Huin ruhua únj gūini'i únj gui'yáj re' 'ngo si sa' nga si-fuerzá re'. —Daj gataj ni sij.

³⁹ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Huin ruhua ni tsínj xi'i gūini'i ni sij sis̄i gui'yā 'ngo si sa' nga si-fuerzāj aj. Daj si duna ni

sij Yan'anj. San̄i s̄i gūi'yā 'ngo si s̄a' nga si-fuerzāj gūni'i ni sij mánj. Urin si guiran' tsínj gu'naj Jonás huin si gūni'i ni sij. N̄i huin sí' 'ngo tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. ⁴⁰ N̄i daj rún' gunun Jonás huā'nij güi huā'nij yan' riqui xucuaaj xxi, n̄i da'nga' daj gūi'nij da'n̄j ni ngüi huā'nij güi huā'nij yan' riqui yo'ój. ⁴¹ N̄i güi ganahuij xungüi ngaa nāgui'yaj Yan'anj xi'í si-gaquin' ni ngüi, n̄i ganiquin' ni tsínj guimán xuman' Nínive nga ni tsínj man acuan'. N̄i gataj ni tsínj daj sis̄i da'ui ni tsínj man acuan' gaquin'. Daj si ganani ruhua ni tsínj guimán Nínive daj xi'í si-gaquin' ni sij ngaa gunun ni sij si nata' Jonás si-nuguan' Yan'anj gunun ni sij. N̄i yu'uj nan niquin' 'ngo tsínj huin achij daj nga Jonás. ⁴² N̄i ngaa gūisij güi gūi'yaj yya Yan'anj nga ni gaquin', n̄i ganiquin' reina 'na' ne' Sur gataj ún' sis̄i da'ui ni ngüi man yyaj gaquin'. N̄i gahuin ni sij castigo nej. Daj si ga'na' ún' da' xi'í n̄in' xungüi gunun ún' si-nuguan' tsínj gu'naj Salomón. N̄i chr̄un sí' si-nuguan' Yan'anj anj. San̄i huin achij man'anj daj nga Salomón rian ni é re'.

El espíritu inmundo que vuelve

⁴³ 'N̄i ngaa gahui 'ngo nanē xi'i niman 'ngo tsínj daj, n̄i chéj nanē xi'i daj 'ngo yu'uj hua nāco nano' nanē daj n̄i a naran ruhuaj. San̄i nun nari' nanē daj rian naran ruhuaj. ⁴⁴ Ngaa n̄i: "N̄anicaj ruhua' yünj ducuāj rian gahui", ataj nanē daj. N̄i ngaa nanicaj nanē daj, n̄i nari' nanē 'ngo hue' hua ní'nij. N̄i hua naca' nej. N̄i nāgui'yaj s̄a' nej hue' daj. N̄i da'nga' daj rún' huin hue' daj hué daj huin niman tsínj daj. ⁴⁵ Ngaa n̄i gan'anj nanē daj

nano'-ó' ango ichij nane quij hua daj nga man'an nane. Ni daran' ni nane daj ganatu nuguan'an niman tsínj daj ruhua' yún. Ni guiran' sij nico sayun daj nga si guiran' sij asij sini yan. Ni hué daj gahuin nga ni ngüi quij mán yyaj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Ni ngaa hua gue a'mi Jesús rian ni ngüi, ni niquin' nni sij nga ni jnánj sij ne' chrej xe' hue' daj. Ni gataj ni sij sisi huin ruhua ni sij ga'mi ni sij nga sí'. ⁴⁷ Ni ganata' 'ngo tsínj daj rian Jesús:

—Nní re' nga ni jnánj re' ana'uij niquin' ne' chrej xe' huin ruhua anin' sij ga'mi anin' sij nga re'. —Daj gataj sí' rian Jesús.

⁴⁸ Sanj gataj Jesús gunun tsínj daj.

—Ni un ngüi xana huin nnī rian man'anj, ruhua re' únj. Ni un tsínj huin jnān rian man'anj, ruhua re' únj. —Daj gataj Jesús.

⁴⁹ Ngaa ni digyán sij ra'a sij ne' mán ni tsínj nico' sij, ni gataj sij:

—Hué nnī nga ni jnān huin ni tsínj man nan.

⁵⁰ Daj si un tsínj dagahuin si aran' ruhua chrē nne xata', ni hué ni sij huin jnān nga xica'uī nej, nnī nej aj. —Daj gataj Jesús.

13

Parábola del sembrador

¹ Ngaa ni güi daj ni gahui Jesús hue' daj gan'anj gane sij du'ua laguna xachij. ² Ni ganahuin yu' nico ni ngüi rian sij. Ngaa ni gatúj sij chruhua 'ngo riō chéj rian nnee gan'anj gane sij. Ni

niquin' daran' ni ngüi ni'yaj ni sij du'ua laguna daj. ³ Ni nani sij ga'i cuento digyán sij rian ni ngüi. Ni gataj sij:

—Gahui 'ngo tsínj gan'anj dagaman' can. ⁴ Ni ngaa dagaman' sij, ni guinij doj can daj chruhua chrej aj. Ni ga'na' gue xataj, ni xa xú' can daj. ⁵ Ni guinij doj can rian yo'ój yej rian nitaj nico yo'ój nun. Ni chira' yoq can daj. Daj si nitaj si hua nico yo'ój rian yej daj. ⁶ Sanj ngaa gahui güi gurununj, ni gaca coj daj, gui'yaj nnán. Daj si nitaj ya'a siu. Ni ganaco rá'yanj coj daj. ⁷ Ni gayu doj can scanij tanj. Ni gachrij yoq tanj. Hué dan ni gané coj daj, gui'yaj tanj. ⁸ Ni gayu doj can ango yo'ój sa'. Ni gayu sa' can. Ni 'ngo coj gahui 'ngo ciento can. Ni ango coj gahui hua'nij xia can. Ni ángo coj gahui co chi' can daj.

⁹ 'Sisi nun chraqúj re', ni gunun re' nej aj. —Daj gataj Jesús gunun ni ngüi.

Propósito de las parábolas

¹⁰ Hué dan ni gahuin nichrun' ni tsínj nico' Jesús rian sí'. Ni nachínj snan'anj ni sij sí'. Ni gataj ni sij:

—Ni un sin huin ni naní re' cuento digyán re' rian ni ngüi únj. —Daj gataj ni sij.

¹¹ Ngaa ni gataj Jesús:

—Rian ni é re' riqui Yan'anj sisi guini'i ni é re' daj hua ni nuguan' huí rian nicaj sun Yan'anj. Sanj nun digyán Yan'anj nuguan' daj rian ango ni sij. ¹² Daj si tsínj unun, ni ga'ui' nico Yan'anj rian sí'. Ni guini'i nico sí'. Sanj tsínj nitaj si unun, ni ga'ne Yan'anj doj si unun sí'. ¹³ Xi'í daj ni nanj 'ngo cuento digyánj rian ni ngüi. Ngaa ni

guṇi'yaj ni sij. Sanṇi nun guṇi'i ni sij. Nṇi guṇun ni sij. Sanṇi na'ue x̄acaj ni sij cuenta. ¹⁴ Nṇi hué daj gahuin yya si ga'mi tsínj gu'naj Isaías tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná, 'yaj ni sij. Daj si gataj sí':

Gṇunun chraquij ni é re'.

Sanṇi sṇi gara da'nga' ruhua ni é re' mánj.

Guṇi'yaj ni é re'.

Sanṇi sṇi guini'i ni é re' mánj.

¹⁵ Daj si tsṇi niman ni ngüi nan.

Nṇi hua ránj chraquij ni sij.

Nṇi adin rian ni sij nej.

Ngaa nṇi sṇi ga'ue guṇixiguin, guṇi'yaj ni sij mánj.

Nṇi sṇi ga'ue guṇun ni sij nej mánj.

Nṇi sṇi ga'ue gara da'nga' ruhua ni sij mánj.

Nṇi sṇi ga'ue n̄anicaj ni sij ga'na' ni sij riánj sisi ganahuin ni sij, guṇi'yā mánj.

Hué daj gataj Yan'anj ga'mi Isaías asij ná.

¹⁶ 'Sanṇi hua xi'í si gahuin niā' ruhua ni é re'.

Daj si ni'i rian ni é re'. Nṇi unun chraquij ni é re' nej. ¹⁷ Nṇi x̄anga' atā guṇun ni é re' sisi asij ná,

nṇi n̄in' ruhua gahuin ruhua nico ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj nga nico ni tsínj hua sa' niman

guṇi'i ni sij daj rún' ni'i ni é re'. Sanṇi nun guṇi'i ni sij mánj. Nṇi gahuin ruhua ni sij guṇun ni sij

si unun ni é re' saj. Sanṇi sṇi gunun ni sij mánj.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ 'Ngaa nṇi guṇun ni é re' un sin huin ruhua cuento daj gata. ¹⁹ Ngaa na'ue gara da'nga' sa'

ruhua 'ngō tsínj daj gunun sij nuguan' sa' xi'í si nicaj sun Yan'anj, nṇi 'na' sichre. Nṇi ganaxun sichre nuguan' sa' gunun sij. Nṇi daj rún' huin

can guinij du'ua chrej, ni da'nga' daj huin tsínj daj. ²⁰ Ni daj rún' huin can guinij scanij yo'ój wej, ni hué daj huin tsínj gunun si-nuguan' Yan'anj. Ni 'ngo hora nahuin ra'a sij nuguan' daj. Ni gahuin niá' ruhua sij. ²¹ Sanj 'yaj sij rún' 'yaj 'ngo coj nitaj nico ya'a siu. Ni ngaa ga'na' 'ngo sayun chran' yun'unj ango ni tsínj xi'í si-nuguan' Yan'anj, ngaa ni jna sij si-chrej Yan'anj. ²² Ni can guinij scanij tanj daj, ni da'nga' daj huin ango tsínj unun nuguan' sa'. Sanj huin ruhua sij guiri' sij rasun man ruhua xungüi nan. Ni digya' yun'unj san'anj sij si nahuij ruhua sij gahuin xuru'ue sij. Ni guere' nuguan' sa' man chruhua niman sij. Ni nitaj si 'yaj sa' sij ga' manj. ²³ Ni can guinij rian yo'ój sa', ni da'nga' daj huin ango tsínj unun nuguan' sa'. Ni raj da'nga' ruhua sij nuguan' daj. Ni 'yaj sa' sij. Ni 'yaj 'ngo tsínj daj daj rún' 'yaj 'ngo coj ngaa ayu 'ngo ciento can. Hué daj 'yaj ni tsínj unun sa' si-nuguan' Yan'anj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

Parábola del trigo y la cizaña

²⁴ Hué dan ni nani Jesús ango cuento digyán sij rian ni sí'. Ni gataj sij:

—Rún' huin 'ngo tsínj dagaman' can sa' rian do'ój sij, da'nga' daj huin rian nicaj sun Yan'anj. ²⁵ Sanj ngaa atoj daran' ni sij, ni guisíj 'ngo tsínj unun' nga' tsínj daj dagaman' sí' can xi'í riqui yo'ój daj, ni gan'anj sí'. ²⁶ Ni ngaa gachij strigo, ni gani ca chraj. Ni hué daj gurugüi' ango coj nitaj si hua sa' scanij strigo daj. ²⁷ Hué dan ni gan'anj gataj ni tsínj 'yaj sun rian tsínj do'oj. Ni gataj ni sij: “Señor, sisi hua sa' dagamán' re' rian do'ój

re', n̄i n̄i a 'n̄a' coj x̄i'i nan únj." Daj gataj ni sij.
²⁸ Ngaa n̄i: "Gui'yaj 'nḡo tsínj unun' nḡāj", ataj tsínj d̄o'oj gunun ni sij. Ngaa n̄i nachínj snan'anj ni tsínj 'yaj sun rian sí': "Ruhúa re' sisi ḡan'anj únj ḡorocoj únj coj x̄i'i daj ní'", ataj ni sí'. ²⁹ San̄i gataj tsínj d̄o'oj daj: "S̄i ga'ue ḡorocoj a ni é re' coj x̄i'i daj nun s̄a' nun hué daj ḡorocoj a ni é re' strigo nej. ³⁰ San̄i s̄a' huin sisi d̄una acuan' án re' si da ḡachij n̄uguan'anj, ngaa n̄i ga'n̄i ni tsínj 'yaj sun ḡan'anj n̄aran' sini ni sij coj x̄i'i daj. Ngaa n̄i n̄um̄i ni sij rumi coj daj ga'nij ni sij rian yan'an ḡaca-á'. Asíj n̄i n̄ara s̄a' ni sij strigo chruhua si-gurūj nánj", ataj tsínj d̄o'oj rian ni sij. —Daj gataj Jesús gunun ni nḡūi.

Parábola de la semilla de mostaza

³¹ N̄i hué daj ganani Jesús ango cuento rian ni sij. N̄i gataj sij:

—Daj rún' hua çan cuej nasa ngaa dagaman' 'nḡo tsínj daj rian do'ój sij, n̄i da'nga' daj hua rian nicaj sun Yan'anj xata'. ³² N̄i hué çan daj huin çan le nne nḡa ango ni çan. San̄i ngaa ḡachi, n̄i ḡahuin xacanj daj nḡa ango ni coj. N̄i daj rún' huin chrun mán rian yo'ój huin-in'. N̄i 'n̄a' ni xataj 'yaj xú' si-ḡaca' xú' chr̄a coj daj. —Daj gataj Jesús.

Parábola de la levadura

³³ N̄i hué daj nani Jesús ango cuento. N̄i gataj sij:

—Daj rún' hua levadura, n̄i hué daj hua rian nicaj sun Yan'anj xata'. N̄i jnachej hūi 'nḡo yun'unj x̄ana daj levadura scanij hūa'nij rīo n̄un chru harina sisi n̄ahuin nico quinj gui'yaj

levadura daj. —Daj gataj Jesús digyán sij daj gaxa'ni si-nuguan' sij chruhua xungüi nan.

El uso que Jesús hace de las parábolas

³⁴ Nì xi'í cuento ga'mi Jesús daran' ni nuguan' nan rian ni ngüi. Nì maan nìnanj cuento nani Jesús rian ni ngüi. ³⁵ Nì hué nāanj ga'mi Jesús sisi gahuin yya daj rún' gataj tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. Nì gataj sí':

Nānj cuento rian ni ngüi.

Nì digyānj nuguan' guixij huì Yan'anj asij ngaa gaxi'i xungüi nan.

Daj gataj tsínj daj.

Jesús explica la parábola de la cizaña

³⁶ Ngaa nì gana'níj Jesús nān' ni ngüi. Nì gatúj sij chruhua hue'. Nì gahuin nìchrun' ni tsínj nico' sij. Nì gataj ni sí' rian sij:

—Digyán re' rian ni únj xi'í cuento coj xī'i xira' riqui yo'ój daj gunun únj anj. —Daj gataj ni sij.

³⁷ Ngaa nì gataj Jesús:

—Tsínj dagaman' cān sà' daj, nì hué sij huin da'níj ni ngüi huin man'ānj anj. ³⁸ Nì yo'ój daj huin xungüi. Nì cān sà' daj huin ni ngüi gane rian nicaj sun Yan'anj. Nì cān xī'i daj huin ni ngüi nicaj dugüi' ngā sichre. ³⁹ Nì tsínj unun' ngā tsínj do'oj daj hué sij huin sichre dagaman' cān xī'i daj rian yo'ój. Nì daj rún' gui'yaj ni sij ngaa ganaran' ni sij, nì da'nga' daj gahuin ngaa ganahuij xungüi nan. Nì ni tsínj ganaran' daj huin ni ángel. ⁴⁰ Nì daj rún' gahuin ngaa ganaran' ni sij coj xī'i daj ga'níj ni sij rian yan'an gāca-á', nì da'nga' daj gahuin ngaa ganahuij

xungüi. ⁴¹ Huēj huin da'núj ni ngüi aj. Ní ga'nī ni ángel gan'anj naran' daran' ni tsínj digyán nuguan' quij rian ni ngüi nico' man'anj. Ní da'nga' daj gui'yaj ni ángel nga daran' ni tsínj gui'yaj gaquin'. Ní guiri ni ángel daran' ni sij ne' chrej xe' rian nicaj sūnj anj. ⁴² Ngaa ní ga'nij ni ángel ni tsínj xī'i daj rian gurúj yan'an rian gūnun ni sij gāco ni sij aj. Ní dā xaruj yan' ni sij nej. ⁴³ Ngaa ní ni tsínj hua sa', ní guixiguin ni sij daj rún' xiguin güi gane ni sij rian nicaj sun chrej ni sij.

'Hué dan ní sisí nūn chraqúj re', ní gūnun re' nej aj.

El tesoro escondido

⁴⁴ 'Ni daj rún' hua 'ngō rasun sa' nīn' ruhua ngaa garij huí ni ngüi riqui yo'ój daj hua rian nicaj sun Yan'anj anj. Ní ganari' 'ngō tsínj rasun sa' daj. Ní gahuin niā' ruhua sij ganari' sij rasun sa' daj. Ní nanicaj sij garíj huí sij yu'uj daj. Ní gan'anj sij gūdu'uej sij daran' ni rasun man rian sij. Ní guiránj sij yo'ój daj.

La perla de gran precio

⁴⁵ 'Ni daj rún' hua 'ngō tsínj du'uej rasun, ní da'nga' daj hua rian nicaj sun Yan'anj. Daj si nana'ui' tsínj daj 'ngō yej sa' huin perla. ⁴⁶ Ní ngaa nari' sij 'ngō yej perla du'ue nīn' ruhua daj, ngaa ní gan'anj sij gūdu'uej sij daran' ni rasun man rian sij. Ní guiránj sij yej perla daj.

La red

⁴⁷ 'Ni daj rún' hua 'ngō nnánj ga'níj ni sij chruhua nnee ngaa da'a ni sij daran' rian xucuj,

nĭ da'nga' daj hua rian nicaj sun Yan'anĭ. ⁴⁸ Nĭ ngaa gara nnánĭ daj, nĭ guiri ni sij du'ua nee. Nĭ gan'anĭ gane ni sij, nĭ ganacui ni sij xucuj hua sa'. Nĭ gara ni sij chruhua xuguti. Nĭ xucuj nitaj si hua sa' guere' ni sij. ⁴⁹ Nĭ da'nga' daj gahuin ngaa ganahuij xungüi. Daj si guiri nĭni ni ángel ni ngüi xĭ'i scanij ni ngüi hua sa'. ⁵⁰ Nĭ ga'nij ni ángel ni ngüi xĭ'i daj rian gurúj yan'an rian gunun ni sij gaco ni sij. Nĭ da xaruj yan' ni sij. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Ngaa nĭ nachínĭ snan'anĭ Jesús ni sij. Nĭ gataj sij:

—Gunun ni é re' daran' ni nuguan' nan ga'mĭ ní'. —Gataj Jesús.

Ngaa nĭ gataj ni sij:

—Gunun ni únĭ, Señor. —Gataj ni sij.

⁵² Ngaa nĭ gataj Jesús:

—Nĭ ngaa digui'yun 'ngo tsínĭ digyán si-ley Yan'anĭ daj hua rian nicaj sun Yan'anĭ, nĭ 'yaj sij daj rún' 'yaj 'ngo tsínĭ ducua. Nĭ rian hua nara sa' sij si'yaj sij, nĭ ga'ue guiri sij ni rasun naca, asĭ ni rasun guimán asĭj ná. —Daj gataj Jesús.

Jesús en Nazaret

⁵³ Nĭ ngaa ganahuij ganani Jesús ni cuento digyán sij rian ni ngüi, ngaa nĭ gahui sij yu'uj daj. ⁵⁴ Nĭ nan' sij xánĭ sij. Nĭ digyán sij chruhua si-nuhui ni tsínĭ israelita. Ngaa nĭ gan'anĭ ruhua ni tsínĭ daj. Nĭ gataj ni sij:

—Nĭ a gahuin chrun tsínĭ daj daran' nuguan' a'mi sij únĭ. Nĭ daj ga'ue gui'yaj sij si sa' 'na' rian Yan'anĭ únĭ. ⁵⁵ Sé da'nĭj tsínĭ acoj chrun huin sij,

n̄i huin du'ua sij daj ní'. N̄i hué nni sij huin María nej aj. N̄i hué ni jnánj sij huin Jacobo nga José nej, Simón nej, Judas nej aj. ⁵⁶ N̄i nne ni xica'uij sij scanij né' aj. N̄i a ga'na' ni nuguan' daj gahuin chr̄un sij, n̄i huin du'ua sij daj nej únj. —Daj gataj ni tsínj daj xi'í Jesús.

⁵⁷ Xi'í daj n̄i gahuin naço ruhua ni sij ni'yaj ni sij sí'. San̄i gataj Jesús gunun ni sij:

—Nun yan'anj ni ngüi ni'yaj ni sij 'ngo tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj un yu'uj huaj sí'. San̄i ngaa nasij sí' xánj sí' rian man ni dugüi' sí', n̄i nitaj si a'mi sa' ni dugüi' sí' ni'yaj ni sij sí' aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

⁵⁸ N̄i nitaj si gui'yaj Jesús nico si sa' nga si-fuerza sij yu'uj daj. Daj si nun guxuman ruhua ni sij ni'yaj ni sij sí'.

14

Muerte de Juan el Bautista

¹ N̄i ngaa daj gunun gobernado gu'naj Herodes xi'í nuguan' ga'mi ni ngüi xi'í Jesús. ² Ngaa n̄i gataj sij gunun ni tsínj 'yaj sun rian sij:

—Hué sij huin Juan tsínj duguata' nnee ganá'nij sij scanij ni niman ganahuin sij Jesús aj. Xi'í daj n̄i nucuj sij 'yaj sij si sa' nga si-fuerza sij, ruhuāj aj.

³ Daj si hua ga'nin' Herodes sun sisi guida'a ni sij man'an Juan gunumi ni sij cadena, n̄i gari ni sij ducuaga' sí'. Da'nga' daj gui'yaj Herodes si hua xacaj sij Herodías huin unj nicā jnánj sij Felipe. ⁴ N̄i hua gataj Juan gunun Herodes sisi si ga'ue xacaj sij xaco' sij gahuin nicā sij mánj.

⁵ Nì huin ruhua Herodes dagahui' sij Juan. Sanì xu'ui' sij rian ni ngüi aj. Daj si daran' ni ngüi gani ruhua sisi Juan huin 'ngo tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj.

⁶ Sanì ngaa gahuin gui'yanj ganasíj yo' ga'nga Herodes, nì gahuin gui'yanj, gui'yaj sij. Nì guiran'anj da'nì xana Herodías rian daran' ni tsínj man nga Herodes. Nì garan' ruhua Herodes ni'yaj sij ún'. ⁷ Nì guta' nica yya sij rian ún' sisi un rasun garan' ruhua ún' gachinj ún' rian sij, nì ga'ui' sij rian ún'. ⁸ Nì hua ga'ui' nni ún' 'ngo chrej daj ga'mi ún' rian sij. Ngaa nì gataj ún' gunun Herodes:

—Ruhuāj sisi riqui re' 'ngo go'o nun chra Juan tsínj duguata' nnee riānj. —Daj gataj ún' gunun Herodes, gui'yaj nni ún'.

⁹ Ngaa nì ducu nani ruhua rey Herodes. Sanì rian hua guta' nica yya sij rian yun'unj xana daj ngaa mán ni tsínj nga sij rian mesa, nì ga'nin' sij sun sisi ga'ui' ni sij chra Juan rian ún'. ¹⁰ Nì ga'nij sij tsínj gan'anj ga'nij chra Juan chruhua ducuaga'. ¹¹ Asíj nì nicaj sí' 'ngo go'o nun chra Juan ga'na' sí' ga'ui' sí' rian yun'unj xana da aj. Nì naga'ui' ún' ra'a nni ún'.

¹² Ngaa nì ga'na' ni tsínj nico' Juan. Nì nicaj ni sij níman daj gan'anj gachin' ni sij. Nì da' síj daj gan'anj ni sij nata' ni sij rian Jesús.

Alimentación de los cinco mil

¹³ Nì ngaa gunun Jesús nuguan' daj, nì gatúj sij chruhua 'ngo rio chéj rian nnee. Nì gahui sij yu'uj daj gan'anj sij 'ngo yu'uj hua nini huin quij quiyanj naco. Nì ngaa gunun ni ngüi si gan'anj

Jesús, n̄i gahui ni sij xánj ni sij. N̄i guinico' ni sij gachéj d̄acoj ni sij. ¹⁴ N̄i ngaa nanij Jesús chruhua riō daj, n̄i guini'i sij mán nico ni ngüi aj. N̄i gahuin 'i ruhua sij ni'yaj sij ni sí'. N̄i ganahuin ni ngüi a'nan', gui'yaj sij. ¹⁵ N̄i ngaa guini, n̄i ga'na' ni tsínj nico' Jesús. N̄i gataj ni sij gunun sí':

—Yu'uj nan hua ní'nij nitaj ni ngüi mán mánj. N̄i guisíj gahuin di'n̄i. Ngaa n̄i ḡana'n̄ij re' ni ngüi ḡan'anj ni sí' ni xuman' daj sisī guiran ni sí' si xa ni sí'. —Daj gataj ni sij gunun Jesús.

¹⁶ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Nitaj xi'í si ḡan'anj ni sij. Ga'ui' ni é re' si xa ni sij nan nánj. —Daj gataj Jesús.

¹⁷ Ngaa n̄i:

—Maan si nicaj únj un'un' chrachrúnj nḡa hujj gūe xucuj. —Daj gataj ni sij.

¹⁸ Ngaa n̄i:

—N̄icaj ni é re' ga'na' ni é re' nan anj. —Gataj Jesús.

¹⁹ Hué dan n̄i ga'nin' Jesús sun sisī ḡan'anj ḡane ni ngüi rian chin'. Ngaa n̄i guida'a sij un'un' chrachrúnj daj nḡa hujj xucuj. N̄i ni'yaj sij xata'. N̄i naga'ui' sij si guruhua Yan'anj. Ngaa n̄i gura' da'aj sij ni chrachrúnj ga'ui' sij ra'a ni tsínj nico' sij. N̄i naga'ui' ni sij ra'a ni ngüi daj. ²⁰ N̄i xa daran' ni sij. N̄i gara ran riqui ni sij. Ngaa n̄i ganacaj ni sij si xitin' gunáj nara ni sij chruhua xuhujj xuguti. ²¹ N̄i guisíj 'nḡo si un'un' mí ni tsínj xa daj. N̄i nini huin ni yun'unj x̄ana nḡa ni tsin'.

Jesús anda sobre el mar

22 Hué dan n̄i gui'yaj Jesús sisī gātu ni tsínj nico' sij chruhua riō chéj rian nnee gāchin sini ni sij anéj chrej du'ua laguna xāchij daj. N̄i guna sí'. N̄i gana'n̄íj sí' ni ngüī nan' ni sij xánj sij. 23 N̄i ngaa guis̄íj na'n̄íj sí' nan' ni sij, ngaa n̄i gahui urin sí' chrā 'ngō quij. N̄i gan'anj sí' gachínj jni'yaj sí' rian Yan'anj. N̄i ngaa guinī, n̄i nne urin Jesús yu'uj daj.

24 N̄i huaj guis̄íj riō daj da dani laguna xāchij. N̄i naxuman nnee, n̄i xitinj riō daj, gui'yaj nnee. Daj si ahui nane. N̄i a'uij rian ni sij. 25 N̄i ngaa ruhua guerenga', n̄i gan'anj Jesús gachéj sij rian nnee huaj sij nari' dugüi' sij ngā ni tsínj daj. 26 N̄i ngaa guini'i ni tsínj nico' sij chéj sij huaj sij rian nnee, n̄i guxu'ui' n̄in' ruhua ni sij. N̄i gataj ni sij:
—Hué 'ngō sta'naj huin. —Daj gataj ni sij guini'i ni sij Jesús.

N̄i gaguáj ni sij si guxu'ui' sij.

27 San̄i hora ga'mi Jesús rian ni sij. N̄i gataj sij:
—Gā nucuj niman ni é re' aj. Yünj huin nánj. S̄i guxu'ui' ni é re' mánj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

28 Ngaa n̄i gataj Pedro gunun Jesús:

—Señor, sisī hué man'án re' 'na', as̄íj n̄i ga'nij re' gan'án gāchē rian nnee. Ngaa n̄i guis̄i rian niquín' re'. —Daj gataj Pedro.

29 Ngaa n̄i:

—Gahua' re'. —Gataj Jesús.

Ngaa n̄i gananj Pedro chruhua riō daj. N̄i gachéj sij rian nnee sisī gan'anj sij rian niquin' Jesús. 30 San̄i ngaa guini'i sij sisī ahui n̄in' ruhua nane, n̄i guxu'ui' sij si gan'anj sij. N̄i nanaj huaj

naga' sij chruhua nnee. Ngaa n̄i gaguáj sij. N̄i gataj sij:

—Señor, naçaj re' man'ānj anj. —Daj gataj Pedro.

³¹ Ngaa n̄i 'ngo hora guida'a Jesús ra'a Pedro. N̄i gataj sij gunun sí':

—Tsínj na'ue guxuman sa' ruhua ni'yaj man'ānj huín re' aj. N̄i un sin huin n̄i gahuin huij nimán re' únj. —Daj gataj Jesús rian sí'.

³² N̄i ngaa gahui nungüej sij chruhua riɔ, n̄i ganiquín' nane. ³³ Ngaa n̄i ga'nā' ni tsínj man chruhua riɔ daj. N̄i ganiquín' ráj dacoj ni sij rian Jesús. N̄i gataj ni sij:

—Xanga' n̄i hué re' huin da'níj Yan'anj anj. —Daj gataj ni sij rian Jesús.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ N̄i ngaa guisíj ni sij anéj du'ua laguna xachij daj, n̄i guxuman ni sij 'ngo yu'uj gu'naj Genesaret. ³⁵ N̄i ngaa ganani'i ni tsínj man yu'uj daj Jesús, n̄i ga'níj ni sij nuguan' ganicaj 'ngo gue yu'uj daj. Hué dan n̄i nicaj ni sij daran' ni ngüi a'nan' ga'nā' ni sij rian Jesús. ³⁶ N̄i gachínj jni'yaj ni sij sisi ga'uej sí', n̄i ganun ni sij hué du'ua si-gan' sí'. N̄i ganahuin daran' ni ngüi ganun si-gan' sí'.

15

Lo que contamina al hombre

¹ Hué dan n̄i ni tsínj fariseo nga ni tsínj digyán ley nne xuman' Jerusalén, n̄i ga'nā' ni sij rian Jesús. N̄i nachínj snan'anj ni sij Jesús. N̄i gataj ni sij:

² —N_i un sin huin n_i na'ue dagahuin ni tsínj nico' rucu re' si-ducyanj ni xi únj únj. Daj si nun nania' ni sij ngaa xa ni sij chra. —Daj gataj ni sí'.

³ Ngaa n_i gataj Jesús:

—N_i un sin n_i nun dagahuin ni é re' nuguan' ga'nin' Yan'anj sun rian né' únj. N_i da'nga' daj 'yaj ni é re' xi'í si dagahuin ni é re' nga si-ducyanj man'an ni é re'. ⁴ Daj si gataj Yan'anj: “Guinun yan'ánj re' chré re' nga nní re'. N_i un tsínj a'mi quij rian chrej sij nga nni sij, n_i gahui' sij nánj.” Da'nga' daj ga'nin' Yan'anj sun rian né'. ⁵ San_i ataj ni é re' sis_i ga'ue gataj 'ngo tsínj daj gunun chrej sij nga nni sij: “Huin ruhuāj rīquīj san'anj nan rian nungüej é re', san_i san'anj nicā nan huin ofrenda güenda Yan'anj anj.” Hué daj ataj ni é re'. Hué dan n_i un tsínj gataj nuguan' nan, n_i na'uej ruhua sij chracuīj sij chrej sij nga nni sij. ⁶ N_i xi'í si-ducyanj ni é re', n_i 'yaj yun ni é re' si-nuguan' Yan'anj anj.

⁷ 'Tsínj digya' yun'unj huin ni é re'. Hua yya xanga' si-nuguan' xi né' Isaías ngaa ga'mi sij si-nuguan' Yan'anj xi'í ni é re'. Daj si gataj sij:

⁸ Nun yan'anj ni ngüi nan nga du'ua ni sij yünj anj.

San_i n_ini huin niman ni sij nánj.

⁹ Nitaj si ní'yanj si nico' ni sij yünj mánj.

Daj si nuguan' digyán ni sij huin nuguan' a'nin' ni tsínj sun anj.

N_i sé si digyán ni sij si-nuguan'ānj mánj.

Hué daj gataj Yan'anj garun Isaías asij ná. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj fariseo nga ni tsínj digyán ley.

¹⁰ Hué dan n̄i gaquínj Jesús ga'na' ni ngüi rian sij. N̄i gataj sij:

—Ḡunun ni é re'. N̄i ḡara da'nga' ruhua ni é re' nej aj. ¹¹ Nitaj si ḡahuin quij chruhua niman 'ngo tsínj daj, 'yaj rasun atuj du'ua sij mánj. San̄i ḡahuin quij chruhua niman sij, 'yaj nuguan' ahui du'ua sij. —Daj gataj Jesús.

¹² Ngaa n̄i gahuin n̄ichrun' ni tsínj nico' Jesús rian sij. N̄i ganachínj snan'anj ni sí' man'an Jesús. N̄i gataj ni sí':

—Ni'í re' sisi nun ḡaran' ruhua ni tsínj fariseo nuguan' ga'mí re' daj ní'. —Daj gataj ni sí' gachínj snan'anj ni sí' Jesús.

¹³ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Ḡorocoj chrē daran' coj nun ḡunun chrē nne xata'. N̄i daj rún' hua ni coj nitaj si ní'yanj daj da'nga' daj hua ni tsínj daj. ¹⁴ Ga'nin' ruhua á re' nḡa ni sij. Daj si tsínj duri huin ni sij. N̄i huin ni sij ni tsínj da'a ra'a ango ni tsínj duri. N̄i sisi da'a 'ngo tsínj duri ra'a tsínj duri nḡa sij huaj n̄unḡej sij, n̄i gūinij n̄unḡej sij chruhua yu'uj. —Daj gataj Jesús.

¹⁵ Ngaa n̄i gataj Pedro gunun Jesús:

—Gataj re' un sin huin ruhua nuguan' daj gata, n̄i gunun únj. —Daj gataj Pedro.

¹⁶ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Hua gūe na'ue ḡara da'nga' ruhua á re' ní'. ¹⁷ Ni'i sa' ni é re' sisi daran' rasun atuj chruhua du'ua 'ngo tsínj daj, n̄i achin-ín' riqui sij. Hué dan n̄i ahui-í' ri'i sij. ¹⁸ San̄i ni nuguan' ahui du'ua 'ngo tsínj daj, n̄i 'na' ni nuguan' daj niman sij. Ngaa n̄i ḡahuin quij chruhua niman tsínj daj,

'yaj nuguan' quij ahui chruhua niman sij. ¹⁹ Daj si nan huin nuguan' quij ahui chruhua niman ni ngüi: Ani quij ruhua ni sij. Ni dagahui' ni sij níman nej. Ni a'mi ni sij nga nica ango ni ngüi nej. Ni 'yaj squira' ni sij nga ango ngüi nej. Ni 'yaj tu ni sij nej. Ni uta' chre ni sij gaquin' ni dugüi' ni sij. Ni a'mi quij ni sij xi'í ni dugüi' ni sij. ²⁰ Ni hué ni nuguan' quij nan 'yaj sisi gahuin quij niman 'ngo tsínj daj. Saní sé si xanga' sisi gahuin quij niman sij 'yaj si nitaj si nania' sij ngaa xa sij chra. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

La fe de la mujer cananea

²¹ Hué dan ni gahui Jesús yu'uj daj gan'anj sij rian ngaj xuman' Tiro nga xuman' Sidón. ²² Ngaa ni ga'na' 'ngo yun'unj xana nne estado Cananea. Ni gaguáj ún'. Ni gataj ún' gunun Jesús:

—Señor, nani yaco ruhua re' ni 'yaj re' man'anj huin re' da'níj David. Daj si ran' da'ni xanaj sayun, 'yaj nane xi'i nun niman ún'. —Daj gataj ún'.

²³ Saní ni a 'ngo nuguan' nun gataj Jesús gunun yun'unj xana da manj. Ngaa ni gahuin nichrun' ni tsínj nico' Jesús. Ni gachínj jni'yaj ni sij rian sí'. Ni gataj ni sij:

—Gataj re' gunun yun'unj xana daj sisi gan'anj ún'. Daj si aguáj ún' nico' ún' rucu únj anj. —Daj gataj ni sij.

²⁴ Ngaa ni gataj Jesús:

—Maan si ga'níj Yan'anj ga'nāj rian ni tsínj israelita sisi huin ni sij daj rún' huin ni xachij ga ni'ya. —Daj gataj Jesús.

²⁵ Sanj ga'na' yun'unj xana daj ganiqujn' ráj dacoj ún' rian Jesús. Nj gataj ún':

—Señor, chraçuij re' man'anj. —Daj gataj ún'.

²⁶ Ngaa nj gataj Jesús:

—Nitaj si hua sa' si ga'ne' si-chraçhrunj ni tsin' ga'ui' du'ua ni xuhue mánj. —Daj gataj Jesús.

²⁷ Ngaa nj gataj ún':

—Xanga' Señor. Sanj da' ni xuhue xa xú' ni daru chraçhrúnj guinij du'ua mesa nne tsínj huin dánj xú'. —Daj gataj ún' gunun Jesús.

²⁸ Nj gataj Jesús:

—Xuman nico ruhuá re' ni'yáj re' man'anj. Xi'í daj nj daj rún' achínj re' riánj, nj hué daj gahuin. —Daj gataj Jesús.

Nj hué hora daj ni ganahuin da'níj ún'.

Jesús sana a muchos

²⁹ Ngaa nj gahui Jesús yu'uj daj gan'anj sij. Nj guisíj sij nichrun' du'ua laguna xachij gu'naj Galilea. Nj gahui sij chra 'ngo quij gan'anj sij. Nj gan'anj gane sij. ³⁰ Ngaa nj gahuin nichrun' nico ni ngüi rian Jesús. Nj nica' ni sij ni ngüi nare' dacój nga ni ngüi duri nej, ni ngüi rá'yan' nej nga ango ni ngüi a'nan' nica' ni sij ga'na' ni sij rian nne Jesús. Nj ganahuin ni sij, gui'yaj Jesús. ³¹ Xi'í daj nj gan'anj ruhua ni ngüi ga'na' daj guini'i ni sij sisí ga'ue ga'mi ni ngüi rá'yan'. Nj ganahuin ni ngüi yacuan nej. Nj ga'ue gache sa' ni ngüi nare' dacój nej. Nj ga'ue naxiguin rian ni ngüi duri guini'yaj ni sij nej. Nj ga'mi sa' ni sij rian Yan'anj nico' ni tsínj israelita.

Alimentación de los cuatro mil

³² Ngaa n̄i gaquínj Jesús ga'na' ni tsínj nico' sij. N̄i gataj sij:

—Nahuin 'i ruhuāj ni'yā daran' ni ngüi man nan. Daj si s̄ij huā'nij güi mán ni sij ngāj aj. N̄i nitaj si nicaj ni sij si xa ni sij mánj. N̄i nitaj si huin ruhuāj na'nī ni sij nan' ni sij ngaa nitaj si nicaj ni sij si xa ni sij si guinichre ni sij huaj ni sij chruhua chrej si ruhuaj aj. —Daj gataj Jesús.

³³ Ngaa n̄i gataj ni tsínj nico' Jesús:

—N̄i a guiran únj chrachrúnj gunuman riqui daran' ni ngüi nan 'ngo yu'uj quij qui'yanj naco únj. —Daj gataj ni tsínj nico' Jesús.

³⁴ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—N̄i undaj chrachrúnj nicaj ni é re' únj. —Daj gataj Jesús.

—Ichij chrachrúnj nicaj únj. —Gataj ni sij.

³⁵ Ngaa n̄i ga'nin' Jesús sun sis̄i gan'anj gane ni ngüi rian yo'ój. ³⁶ N̄i guida'a sij ichij chrachrúnj ngā doj xucuj daj ra'a sij. N̄i nago' sij si guruhua Yan'anj. Ngaa n̄i gura' da'aj sij chrachrúnj daj ngā xucuj ga'ui' sij ra'a ni tsínj nico' sij. N̄i da'nga' ni sí' ra'a ni ngüi man anj. ³⁷ N̄i xa daran' ni sij. N̄i gara ran riqui ni sij. N̄i gara ichij xuguti, gui'yaj si xitin' gunáj aj. ³⁸ N̄i guis̄ij gan'anj mí ni tsínj xa daj. N̄i nini huin ni yun'unj xana ngā ni tsin'. ³⁹ Ngaa n̄i na'n̄ij Jesús nan' ni ngüi. N̄i gahui sij chruhua 'ngo rio chéj rian nnee. N̄i guis̄ij sij 'ngo yu'uj gu'naj Magdala.

16

La demanda de una señal

¹ Ngaa n̄i ga'na' ni tsínj fariseo nga ni tsínj saduceo rian Jesús si huin ruhua ni sij gūi'yaj ni sij 'ngo xi' gātu Jesús nga si-nuguan' sí'. N̄i gachínj ni sij sisi gūi'yaj Jesús 'ngo si sa' 'na' rian Yan'anj digyán sij sisi 'na' sij rian Yan'anj. ² San̄i gataj Jesús:

—Ataj ni é re' ngaa guini: “Guixiguin sa' a'yoj. Daj si hua mare xata'”, ataj ni é re'. ³ N̄i ne' n̄igan' ataj ni é re': “Gaman', n̄i gahui nane. Daj si hua mare xata'. N̄i nachej nga xata'”, ataj ni é re'. Tsínj digya' yun'unj huin ni é re'. Ni'i ni é re' daj hua xata'. San̄i na'uej ruhua ni é re' gunun ni é re' si digyán Yan'anj rian ni é re' xi'í si daj hua chruhua xungüi ni güi nan.

⁴ 'Huin ruhua ni ngüi xi'í man' acuan' guini'i ni sij 'ngo si sa' 'na' rian Yan'anj. San̄i s̄i gui'yā 'ngo si sa' guini'i ni é re' mánj. Maan si guini'i ni é re' sisi guiran'anj daj rún' guiran' tsínj gu'naj Jonás asij ná. —Daj gataj Jesús.

Ngaa n̄i dunáj Jesús ni sij. N̄i gan'anj sí'.

La levadura de los fariseos

⁵ N̄i ngaa guisij ni tsínj nico' Jesús anéj chrej du'ua laguna xachij daj, n̄i xacaj ni sij cuenta sisi guini'yun ruhua ni sij guinicaj ni sij chrachrúnj.

⁶ Ngaa n̄i gataj Jesús gunun ni sij:

—Ga cuidado ni é re' nga man'an án re'. N̄i guruj a ni é re' nga si-levadura ni tsínj fariseo nga ni tsínj saduceo. —Daj gataj Jesús.

⁷ N̄i ga'mi man'an ni sij gunun dugüi' ni sij sisi da'nga' daj ga'mi Jesús xi'í si nitaj chrachrúnj nicaj ni sij ga'na' ni sij.

⁸ Sanj unun Jesús si gani ruhua ni sij. Nj gataj sí':

—Doj huin si xuman ruhua ni é re' ni'yaj ni é re' man'ānj nánj. Nj un sin huin nj aní ruhua ni é re' sisi nitaj chrachrúnj nicaaj ni é re' ga'na' á re' únj. ⁹ Hua gue na'ue gunun ni é re' ga'. Nitaj si nun ruhua ni é re' xi'í un'un' chrachrúnj xa un'un' mí ni tsínj daj. Nj nitaj si nun ruhua ni é re' undaj xuguti nara ni é re' dasu gunáj daj. ¹⁰ Nj nitaj si nun ruhua ni é re' xi'í ichij chrachrúnj xa gan'anj mí ni tsínj daj. Nj hué daj nitaj si nun ruhua ni é re' undaj xuguti ganara ni é re' dasu gunáj. ¹¹ Nj un sin huin nj na'ue gara da'nga' ruhua ni é re' sisi nitaj si a'mī xi'í chrachrúnj únj. Maan si a'mī sisi ga cuidado ni é re' nga si guiran' ni é re', gui'yaj si-levadura ni tsínj fariseo nga ni tsínj saduceo aj. —Daj gataj Jesús.

¹² Hué dan nj gara da'nga' ruhua ni sij sisi nun ga'mi Jesús xi'í levadura 'nij chrachrúnj. Maan si na'uej ruhua sí' sisi digya' yun'unj si-nuguan' ni tsínj fariseo nga ni tsínj saduceo ni sij.

La confesión de Pedro

¹³ Nj ngaa huaj gahuin njchrun' Jesús xuman' Cesarea de Filipino, nj gachínj snan'anj sij ni tsínj nico' sij. Nj gataj sij rian ni sí':

—Huēj huin da'níj ni ngüj aj. Nj un tsínj huinj ataj ni ngüj, ruhua ni é re' únj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

¹⁴ Ngaa nj gataj ni sij:

—Ataj da'aj ni ngüj sisi hué re' huin Juan tsínj duguata' nnee. Nj ataj ango ni sij sisi hué re' huin

tsínj gu'naj Elías. Nì ataj ángo ni sij sisi hué re' huin tsínj gu'naj Jeremías, asi ango tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij hua ná. —Daj gataj ni sij.

¹⁵ Ngaa nì:

—Nì un tsínj huñj ruhua man'an ni é re' únj.
—Gataj Jesús gunun ni sij.

¹⁶ Ngaa nì gataj Simón Pedro gunun Jesús:

—Hué re' huin Cristo da'níj Yan'anj hua nì'na' aj. —Daj gataj Pedro.

¹⁷ Ngaa nì gataj Jesús:

—Hua 'ueé rián re' Simón huín re' da'níj Jonás si 'ngo tsínj nitaj digyán nuguan' nan rián re' mánj. Sanì urin chrē nne xata' huin si digyán nuguan' nan rián re' nánj. ¹⁸ Nì atā gunun re' sisi sò' gu'naj Pedro xi'í si daj rún' huin huej ngaj xi'í hue' huín re'. Nì daj rún' 'yaj ni sij une' ni sij hue' xiráj huej, nì da'nga' daj gunē' man'ānj ni tsínj nico' man'ānj rian huej daj. Nì a doj sì ga'ue gu'yaj gana daran' si-fuerza ni sichre rian ni tsínj da gā mánj. ¹⁹ Nì riquij llave guñicaj re' rian nicaj sun Yan'anj. Nì sisi guē re' 'ngo nuguan' chruhua xungüi, nì da'nga' daj guē Yan'anj nuguan' daj ne' xata' nej aj. Nì sisi nitaj si guē re' 'ngo nuguan' chruhua xungüi, nì da'nga' daj nitaj si guē Yan'anj nuguan' daj ne' xata' nej mánj. —Daj gataj Jesús rian Pedro.

²⁰ Ngaa nì ga'nin' Jesús sun rian ni tsínj nico' sij sisi sì nata' ni sí' rian a 'ngo ni ngüi sisi hué sij huin Cristo.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Hué dan nì asij güi daj, nì gaxi'i Jesús gataj snan'anj sij rian ni tsínj nico' sij sisi hua

nian gan'anj sij xuman' Jerusalén guiran' nico sij sayun, gui'yaj ni tsínj huin achij nga ni chrej huin rian nej nga ni tsínj digyán ley nej. Ni dagahui' ni sí' man'an sij. Sanj xiráj hua'nij güi, ni gana'nij sij. —Daj gataj Jesús xi'í man'an sij.

²² Ngaa ni nicaj Pedro Jesús gan'anj anej sij doj. Ni gaxi'i sij chran' sij sí'. Ni gataj sij:

—Gahuin 'i ruhua re' ni'yaj re' man'an re'. Ni a 'ngo güi si guiran' re' daj, Señor. —Daj gataj Pedro.

²³ Sanj nanicaj Jesús gataj sij gunun Pedro:

—Guxun re' man'an re' riánj, Satanás. Daj si hué re' huin 'ngo si naránj chrej huaj man'ánj. Ni nitaj si huin ruhua re' rún' huin ruhua Yan'anj mánj. Rún' huin ruhua ni ngüi huin ruhua re' nánj. —Daj gataj Jesús gunun Pedro.

²⁴ Hué dan ni gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij:

—Sisi hua 'ngo tsínj ruhua nico' yünj, ngaa ni dunaj tsínj daj si-chrej man'an sij. Ngaa síj ni gata sij rugutsi guinico' sij yünj guiran' sij sayun ngáj aj. ²⁵ Ni tsínj na'uej ruhua gahui' ngáj, ni ga ni'ya sij. Sanj tsínj ga'ue gahui' xi'í man'ánj nga xi'í nuguan' sa' a'mi man'ánj, ngaa ni gane niganj sij aj. ²⁶ Ni sisi gui'yaj gana 'ngo tsínj daj daran' si man chruhua xungüi gahuin si'yaj sij, ngaa ni un sin huin-ín' sisi ga ni'ya niman sij, ruhua ni é re' únj. Nitaj si gui'yaj gana sij mánj. Niqui niman tsínj gui'yaj gana nico chruhua xungüi nan sisi ga ni'ya niman sij. Daj si na'ue nahuin sa' niman sij, gui'yaj ni rasun mánj.

27 'Daj si ga'nāj nga ni si-ángēl huīnj da'nīj ni ngüi. Nī gāhuin 'uēj nīn' ruhua, guī'yaj chrē. Ngaa ni naru'uē rian gō'ngo ni ngüi daj rún' guī'yaj gō'ngo ni sij. 28 Xānga' atā gunun ni é re' sisī nitaj si gāhui' da'aj ni ngüi mán yu'uj nan da' guīni'i ni sij gā'na' man'ānj guīnicaj sūnj huīnj da'nīj ni ngüi. —Daj gataj Jesús rian ni tsínj nico' sij.

17

La transfiguración

1 Nī ngaa gachin huatan' güi, nī nicaj Jesús Pedro nga Jacobo nga Juan huin jnánj Jacobo gan'anj nīni sij chra 'ngo quij xacan. 2 Nī ganahuin 'ueé nneē cúj Jesús ne' rian ni sij. Nī xiguīn rian Jesús rún' hua güi huaj. Nī ganahuin gatsī si-gan' sij daj rún' hua si xiguīn huaj. 3 Hué dan nī gurugüi' tsínj gu'naj Moisés nga tsínj gu'naj Elías rian nne ni sij. Nī ga'mi nungüej sí' nga sij. 4 Ngaa nī gataj Pedro gunun Jesús:

—Sa' mán né' yu'uj nan Señor. Sisī garan' ruhuá re', nī guī'yaj né' huā'nij hue' recoj le aj. Nī ngoj man'án re'. Nī angoj Moisés. Nī ángo Elías. —Daj gataj Pedro gunun Jesús.

5 Nī ngaa hua guē ga'mi Pedro, nī nasīj 'ngo nga xiguīn garan-án' rian ni sij. Nī scanij nga daj gunun ni sij 'ngo nane si gataj-á':

—Nan huin da'nī 'i ruhuāj aj. Gunun a ni é re' si ataj sij. —Hué daj gataj Yan'anj gunun ni sij.

6 Nī ngaa gunun ni tsínj nico' Jesús nuguan' daj, nī ga' nitu ni sij rian yo'ój. Daj si ducu

guxu'ui' ni sij. ⁷ Ngaa n̄i gahuin n̄ichrun' Jesús ganun ra'a sí' ni sij. N̄i gataj sí':

—Ganaxuman ni é re'. N̄i s̄i guxu'ui' ni é re' mánj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

⁸ N̄i ngaa nachica ni sij rian ni sij, n̄i guini'i ni sij niquin' urin Jesús yu'uj daj.

⁹ N̄i ngaa huaj ni sij nanij ni sij chra qui, n̄i ga'nin' Jesús sun rian ni sij. N̄i gataj sí':

—S̄i gununa ni é re' si guini'i ni é re' rian ni ngüi mánj. N̄i da' s̄ij gana'nij da'n̄ij ni ngüi huin man'ānj, as̄ij n̄i ga'ue nata' ni é re' aj. —Daj gataj Jesús.

¹⁰ Ngaa n̄i nachínj snan'anj ni tsínj nico' Jesús man'an sí'. N̄i gataj ni sij:

—N̄i un sin huin ataj ni tsínj digyán ley sisi hua sini ga'na' Elías únj. —Daj gataj ni sij.

¹¹ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Xanga' ga'na' sini Elías. N̄i hué sí' nagui'yaj sa' daran'anj. ¹² N̄i atā gunun ni é re' sisi hua ga'na' Elías. San̄i nun nani'i ni ngüi man'an sí' mánj. N̄i gui'yaj qui ni sij daran' si garan' ruhua ni sij gui'yaj ni sij nga sí'. N̄i daj rún' guiran' sí', n̄i da'nga' daj guiran' man'ānj huinj da'n̄ij ni ngüi, gui'yaj ni sij aj. —Daj gataj Jesús.

¹³ Hué dan n̄i gara da'nga' ruhua ni tsínj nico' Jesús sisi a'mi sí' xi'í Juan tsínj duguata' nnee.

Jesús sana a un muchacho lunático

¹⁴ N̄i ngaa guis̄ij ni sij rian man ni ngüi, n̄i ga'na' 'ngo tsínj daj. N̄i ganiquin' ráj dacoj sij rian Jesús.

¹⁵ N̄i gataj sij:

—Señor, ganani yaco ruhuá re' ni'yáj re' doj da'nī si ahui' na'nij sij aj. Nī ran' nīn' ruhua sij sayun. Nī sīj ga'i natúj sij rian yan'an an. Nī sīj ga'i guinij sij chruhua nnee nej aj. ¹⁶ Nī nicā ga'nāj rian ni tsínj nico' man'án re' aj. Sanj nun ga'ue ganahuin da'nī, gui'yaj ni sij mánj. —Daj gataj tsínj daj gunun Jesús.

¹⁷ Ngaa nī gataj Jesús:

—Na'ue guxuman ruhua ni é re' huin ni é re' ni tsínj man yyaj. Nī xi'i niman án re'. Ngaa nī na'ue gane nigān nga á re'. Nī sī gunucā si-chrej ni é re' nīganj mánj. Nīcaj ni é re' sij ga'na' ni é re' riānj anj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

¹⁸ Ngaa nī ga'mi huee Jesús rian nane xi'i daj. Ni gahui-í' chruhua niman tsin' daj. Nī 'ngō hora ganahuin sij, gui'yaj Jesús.

¹⁹ Ngaa nī ga'nā' urin ni tsínj nico' Jesús rian sí'. Nī gataj ni sij:

—Nī un sin huin nī nun gunucuj únj guiri únj nane xi'i niman tsin' daj únj. —Daj gataj ni sij.

²⁰ Ngaa nī gataj Jesús:

—Daj si na'ue guxuman sa' ruhua ni é re' nī'yaj ni é re' man'ānj. Nī xānga' atā gunun ni é re' sisi guxuman ruhua ni é re' 'ngō ritsin daj rún' hua can cuej nasa, ngaa nī ga'ue gataj ni é re' gunun quij da aj: “Guxun re' man'án re' yu'uj nan gan'anj re' ango yu'uj.” Nī da'nga' daj gahuin sisi guxuman xānga' ruhua ni é re' nánj. Nī ga'ue guī'yaj ni é re' daran'anj. ²¹ Sanj ga'ue guiri né' ni nane xi'i nan urin si gachinj jni'yaj

né' rian Yan'anj, n̄i gūi'yaj né' ayuno nej. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Jesús anuncia otra vez su muerte

²² N̄i ngaa mán ni sij estado Galilea, n̄i gataj Jesús gunun ni sij:

—Huēj huin da'n̄ij ni ngǖi. N̄i naga'ui' 'ngo tsínj daj man'ānj ra'a ni tsínj. ²³ N̄i dagahui' ni sij man'ānj. San̄i xiráj hua'n̄ij ḡüi, n̄i ḡana'n̄i nánj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

N̄i ducu ganani ruhua ni sij, gui'yaj nuguan' daj.

Pago del impuesto del templo

²⁴ N̄i ngaa guis̄ij Jesús nga ni tsínj nico' sij xuman' Capernaum, ngaa n̄i gan'anj n̄i'yaj ni tsínj a'nej pesto güenda nuhui rian nne Pedro. Ngaa n̄i nachínj snan'anj ni sij sí'. N̄i gataj ni sij:

—S̄i ga'ui' si-maestro ni é re' pesto xi'í nuhui nan ga a'. —Daj gataj ni sij.

²⁵ Ngaa n̄i:

—A'ui' sij aj. —Gataj Pedro gunun ni sij.

Ngaa n̄i ngaa gatúj Pedro chruhua hue', n̄i ga'mi sini Jesús. N̄i gataj sí':

—Daj huaj ruhuá re', Simón. N̄i ni rey man chruhua xungǖi nan, n̄i un ngǖi a'nej ni sij san'anj ruhuá re' únj. A'nej ni sij san'anj rian man'an da'n̄ij ni sij ní'. As̄i a'nej ni sij san'anj rian ango ni ngǖi sa'. Da' 'yaj ni sij, ruhuá re' únj. —Gataj Jesús.

²⁶ Ngaa n̄i:

—Rian ango ni ngǖi. —Gataj Pedro.

Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Hué dan n̄i ni da'n̄ij sij s̄i ga'ui' ni sij pesto mánj.

²⁷ Sani güenda sisi s̄i ga'man ruhua ni sij, n̄i güij r̄e' laguna x̄achij, n̄i d̄inij r̄e' suelo chruhua nnee. N̄i xucuj guida'a sini suelo daj guiri r̄e'. N̄i du'ua xuj nar̄i' r̄e' 'ngō moneda huin san'anj. N̄i huej guisij ga'ui' r̄e' xi'ij ngā xi'í man'án r̄e' nej aj. —Gataj Jesús gunun Pedro.

18

¿Quién es el mayor?

¹ N̄i ngaa daj, n̄i ga'na' ni tsínj nico' Jesús rian sí'. N̄i gataj ni sij:

—N̄i ʷn tsínj huin achij doj rian nicaj sun Yan'anj xata' ruhuá r̄e' únj. —Daj gataj ni sij.

² Ngaa n̄i gaquínj Jesús ga'na' 'ngō tsin' gani sij dani ni sí'. ³ N̄i gataj sij:

—Xanga' atā gunun ni é r̄e' sisi s̄i ga'ue naduna ni é r̄e' niman ni é r̄e', gui'yaj ni é r̄e' rún' 'yaj ni tsin', ngaa n̄i s̄i ga'ue gatu ni é r̄e' rian nicaj sun Yan'anj xata' mánj. ⁴ N̄i ʷn tsínj ga'uej ruhua gahuin lij daj rún' huin lij tsin' niquin' nan, n̄i hué sij gahuin achij rian nicaj sun Yan'anj.

⁵ 'N̄i ʷn tsínj nahuin ra'a 'ngō tsin' nan xi'í si nicaj dugüi' sij ngāj, ngaa n̄i nahuin ra'a sij man'ánj nej.

Ocasiones de caer

⁶ N̄i sisi xuman ruhua 'ngō tsin' nan ni'yaj sij yūnj, ngaa n̄i niqui n̄in' ruhua niman 'ngō tsínj daj sisi d̄igyán sij gui'yaj 'ngō tsin' nan gaquin' nánj. Sa' huin sisi n̄umi ni sij 'ngō to xxi xá tsínj daj, ngaa n̄i ga'nij ni sij gan'anj sí' chruhua nnee

yan'anj anj. ⁷ Niq̄ui n̄in' ruhua niman ni ts̄ínj man chruhua xunḡüi nan. Daj si digyán ni sij sis̄i gūi'yaj duḡüi' ni sij gaquin'. Ni hua n̄ian sis̄i da'nga' daj gahuin. San̄i niq̄ui n̄in' ruhua niman ts̄ínj digyán chrej quij hua daj rian duḡüi' sij.

⁸ 'Hué dan n̄i sis̄i gūi'yáj re' 'nḡo gaquin', gūi'yaj ra'á re', as̄i gūi'yaj dacój re' gaquin', ngaa n̄i ga'nin' re', n̄i x̄acaj re' guere' re'. Daj ni ga gundu ra'a re' nḡa dacój re' gatu re' rian gane n̄iganj re' nḡa Yan'anj sis̄i hūij ra'á re' nḡa hūij dacój re', san̄i ga'nij Yan'anj man'án re' rian yan'an aca n̄iganj n̄in'. ⁹ Ni sis̄i gūi'yáj re' gaquin', gūi'yaj rundij rián re', ngaa n̄i gūiri re', n̄i x̄acaj re' guere' re'. Daj ni urin rundij rián re' gatu re' rian gane n̄iganj re' nḡa Yan'anj sis̄i hūij rundij rián re', san̄i ga'nij Yan'anj man'án re' rian yan'an aca n̄iganj n̄in'.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ 'S̄i gani ruhua ni é re' sis̄i nitaj si ní'yanj ni tsin' hua lij mánj. Daj si ataj snan'án gunun a ni é re' sis̄i dugumi sa' ni ángel ni tsin' da aj. Ni n̄iganj n̄in' niq̄uin' ángel daj rian chrē nne ne' xata'. Ni unun chrē si nata' ni ángel daj. ¹¹ Daj si ga'na' nacā ni nḡüi ga ni'ya si hūinj da'n̄ij ni nḡüi.

¹² 'Ngaa n̄i gunun sa' a ni é re' si ga'mī nan. Sis̄i nicaj 'nḡo ts̄ínj daj 'nḡo ciento xachij, n̄i ga ni'ya 'nḡo xuj, n̄i daj da'nga' gūi'yaj ts̄ínj dan daj nḡa dán sij, ruhua ni é re' únj. Gara sij gan'anj xia xinun' gan'anj xachij daj riqui quij. Ni gan'anj n̄ana'ui' sij xachij gan'anj ni'ya daj dayun n̄ari' sij dán sij aj. ¹³ Ni sis̄i gunucuj sij

naṛi' sij xucu daj, ngaa nṛ xanga' yya atā gūnun ni é re' sisi huaj gaḥuin niá' ruhua sij nga xucu daj nga ango gaṅ'anj xia xinun' gaṅ'anj xucu nun ga ni'ya aj. ¹⁴ Hué ducuánj daj na'uej ruhua chrej ni é re' nne xata' sisi ga ni'ya nṛ a 'ngo ni tsin' nan mánj.

Cómo se debe perdonar al hermano

¹⁵ 'Nṛ sisi gui'yaj 'ngo jnánj re' gaquin' rián re', ngaa nṛ gaṅ'anj ga'mi urín re' nga sij xi'í gaquin' daj. Nṛ sisi gūnun sij si gataj re', ngaa nṛ gaṅa'mi sa' nungüej é re' nánj. ¹⁶ Nṛ sisi na'ue gūnun sij si gataj re', nṛ gaquinj re' gaṅ'anj ango tsínj yahuij tsínj nga re' rian nne sij. Nṛ sisi gaṅ'anj huṛj huá'nij testigo daj, nṛ gaḥuin yya ruhua ni é re' xi'í si hua huṛj huá'nij ni é re' guini'i daj hua nuguan' daj. ¹⁷ Hué dan nṛ sisi na'ue gūnun sij si ataj anin' é re', ngaa nṛ naṭa' anin' é re' rian daran' ni tsínj nico' Yan'anj. Nṛ sisi na'ue gūnun sij si ataj daran' ni tsínj nico' Yan'anj, ngaa nṛ gaṅi ruhua ni é re' sisi huin sij 'ngo tsínj 'na' anéj chrej, asṛ huin sij 'ngo tsínj a'nej xacan pesto.

¹⁸ 'Ngaa nṛ xanga' atā gūnun ni é re' sisi si ga'ue ga'nin' ruhua ni é re' nga 'ngo nuguan' hua chruhua xungüi nan, nṛ da'nga' daj si ga'ue ga'nin' ruhua Yan'anj nne xata' nej. Nṛ hué daj sisi ga'ue ga'nin' ruhua ni é re' nga 'ngo nuguan' chruhua xungüi nan, nṛ da'nga' daj ga'ue ga'nin' ruhua Yan'anj nne xata' nej. ¹⁹ Nṛ atā gūnun ni é re' sisi uyan hua ruhua huṛj ran' ni é re' xi'í 'ngo nuguan' chruhua xungüi nan, nṛ ga'ue gachinj jni'yaj nungüej é re' rian chrē nne xata'. Nṛ riṛqui xanga' chrē si achínj nungüej é re' daj. ²⁰ Daj si

rian huĵ huā'nij ran' ni é re' nahuin yu' ni é re'
nga si-xugūĵ, nĵ yu'uj daj nnēj dani ni é re' aj.
—Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

²¹ Ngaa nĵ gahuin nĵchrun' Pedro nachínj
snan'anj sij Jesús. Nĵ gataj sij:

—Nĵ undaj huin guĵsij guĵnicā niman nico nga
gaquin' gui'yaj jnān riānj únj. Asĵ da ichij ní'.
—Daj gataj Pedro.

²² Ngaa nĵ gataj Jesús:

—Sé si atā gunun re' sisĵ da ichij mánj. Sanĵ
da huā'nij xia chi' número nicaj ichij huin, nĵ
da'nga' daj guĵnicaj re' niman nico rian jnánj re'
aj.

Los dos deudores

²³ 'Ni daj rún' 'yaj 'ngo rey ngaa ruhua sij
nagui'yaj sij cuenta rian ni tsínj 'yaj sun rian
sij, nĵ da'nga' daj huin rian nicaj sun Yan'anj.

²⁴ Nĵ ngaa gaxĵ'i nagui'yaj sij cuenta, nĵ nicaj
ni sij ga'nā' sij 'ngo tsínj da'ui ga'ĵ nĵn' ruhua
millón huin san'anj rian rey daj.

²⁵ Nĵ rĵan
na'ue gunucuj sij naru'ue sij si da'ui sij, ngaa
nĵ ga'nin' rey daj sun sisĵ guĵdu'ue ni sij nungüej
nicā moso daj nga da'nĵj sij nej, daran' si mán
rian sij nej. Asĵ nĵ guĵri' rey si da'ui moso daj
naru'ue sij.

²⁶ Ngaa nĵ ganiquin' ráj dācoj moso
daj rian rey, nĵ ga'mi yaco sij, gataj sij gunun rey:
“Señor, ganahuin 'ĵ ruhuá re' nĵ'yaj re' doj yūnj,
ngaa nĵ naru'ue nĵn'inj rián re' aj.” Daj gataj sij
gunun rey daj. ²⁷ Ngaa nĵ ganahuin 'ĵ ruhua rey
daj ni'yaj sí' sij. Nĵ ga'nin' ruhua sí' nga si da'ui
sij. Nĵ na'nĵj sí' gan'anj sij.

28 'Sanĭ ngaa gahui moso daj gan'anĭ sij, nĭ nari' dugüi' sij ngā ango moso 'yaj sun nuġuan'an ngā sij huin moso da'ui doĵ san'anĭ rian sij. Ngaa nĭ guida'a sij, nĭ gani sij xá sí'. Nĭ gataj sij: "Nāru'ue sō' si da'uí sō' riānj anĵ." Gataj sij gunun tsínĵ daj. 29 Ngaa nĭ ganiquin' ráĵ daĉoĵ sí' rian sij. Nĭ ga'mi yaco sí' rian sij. Nĭ gataj sí': "Gaṇahuin 'i ruhuá re' nĭ'yaj re' yūnj, ngaa nĭ nāru'ue nin'inĵ rián re'." Gataj sí'. 30 Sanĭ nun ga'ueĵ sij. Nĭ garĭĵ sij ducuaga' gunun sí' sisi da nāru'ue sí' daran' si da'ui sí' rian sij, ngaa nĭ gaḥui sí'.

31 'Ngaa nĭ ngaa guini'i ango ni moso 'yaj sun rian rey daj guiran' moso daj, nĭ nĭn' ruhua ganani ruhua ni sij. Nĭ gan'anĵ nāta' ni sij daran'anĵ rian rey daj. 32 Ngaa nĭ gaquínĵ rey ga'na' moso da'ui nico daj. Nĭ gataj sí' rian sij: "Moso xĭ'i huín re'. Ga'nin' ruhuāĵ ngā daran' si da'uí re' xi'í si ga'mi yacó re' riānj saj. 33 Nĭ daj rún' gahuin 'i ruhuāĵ ni'yā sō', nĭ da'nga' daj hua nian gaḥuin 'i ruhuá re' guini'yaj re' dugüi' re' saj." Daj gataj rey rian si-moso sij. 34 Ngaa nĭ nĭn' ruhua ga'man ruhua rey daj. Nĭ nago' sij moso daj rian caíde dugumi rian ducuaga' sisi gaḥuin sí' castigo da nāru'ue sí' daran' si da'ui sí' rian rey aj.

35 'Nĭ daj rún' gui'yaj rey daj da'nga' daj gui'yaj chrē nne xata' ngā ni é re' sisi nā'ue guinicaj sá' ni é re' niman nico rian xi'í jnánĵ ni é re' nej aj. —Daj gataj Jesús.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Nĭ ngaa guisĭj ga'mi Jesús ni nuguan' nan, nĭ gahui sij estado Galilea. Nĭ guisĭj sij anéj chrej du'ua xinéj nnee gu'naj Jordán rian ngaj estado Judea. ² Nĭ nico' nico ni ngüi sij. Nĭ ganahuin ni ngüi a'nan' yu'uj daj, gui'yaj sij.

³ Nĭ ga'na' ni tsĭnj fariseo. Nĭ huin ruhua ni sí' ga'ui' ni sí' gaquin' xiráj Jesús xi'í nuguan' ga'mi sij. Xi'í daj nachĭnj snan'anj ni sí' Jesús. Nĭ gataj ni sí':

—Ga'uej si-ley Yan'anj sisi dunó' nico' xi'í daran' ni nuguan' ní'. —Daj gataj ni tsĭnj fariseo rian Jesús.

⁴ Ngaa nĭ gataj Jesús:

—Ani ruhuāj sisi hua gaya ni é re' sisi ngaa gaxĭ'i daran'anj, nĭ gui'yaj Yan'anj tsĭnj sno'o ngā yun'unj xāna. ⁵ Nĭ gataj Yan'anj: “Xi'í daj dunaj 'ngō tsĭnj daj chrej sij ngā nni sij. Nĭ gane nuguan'an sij ngā nica sij aj. Nĭ nungüej nica tsĭnj daj gahuin urin ngüi aj.” Daj gataj Yan'anj. ⁶ Ngaa nĭ sé huij nnee cúj huin nungüej sij gā mánj. Sani urin nnee cúj huin nungüej sij nánj. Nĭ ngaa xacaj dugüi' 'ngō tsĭnj daj ngā 'ngō yun'unj daj, gui'yaj Yan'anj, ngaa nĭ sĭ ga'ue gahuin nĭni nungüej sij, gui'yaj ni ngüi mánj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

⁷ Ngaa nĭ gataj ni tsĭnj fariseo:

—Nĭ un sin huin nĭ ga'nin' Moisés sun sisi gui'yaj né' yanj ata ga'ui' né' ra'a nica né'. Ngaa nĭ dunaj né' nica né', gui'yaj sí' únj. —Daj gataj ni sij.

⁸ Ngaa nĭ gataj Jesús:

—Xi'í si tsj niman ni é re', n̄i riqui Moisés permiso sisi d̄unaj ni é re' nica ni é re'. San̄i sé daj gahuin asij sini ngaa gui'yaj Yan'an̄j ni ngüi mánj. ⁹ Hué dan n̄i atā gunun ni é re' sisi tsínj guere'ej nica daj, n̄i ganacaj sij ango ngüi, n̄i da'ui sij gaquin' anj. San̄i sé daj huin sisi gui'yaj squira' nica sij ango tsínj mánj. N̄i tsínj nacaj yun'unj x̄ana guere' daj, n̄i da'ui sij gaquin' nej aj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj fariseo.

¹⁰ Ngaa n̄i gataj ni tsínj nico' Jesús:

—Sisi da'nga' daj huin ngā tsínj hua nica, ngaa n̄i sa' huin sisi s̄i xacaj né' yun'unj x̄ana mánj. —Daj gataj ni sij.

¹¹ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Sé daran' ni tsínj ga'ue gara da'nga' ruhua ngā nuguan' nan. San̄i sisi riqui Yan'an̄j, n̄i ga'ue gara da'nga' ruhua ni sij. ¹² Hua 'ngo tsínj na'ue ga'mi ngā yun'unj x̄ana. N̄i da'nga' daj hua ni sij asij ga'nga ni sij. N̄i hua ango tsínj na'ue ga'mi ngā yun'unj x̄ana. Daj si da'nga' daj hua nnee cúj sij, gui'yaj ango ni tsínj. N̄i hua ángo tsínj na'uej ruhua ga'mi ngā yun'unj x̄ana. Daj si huin ruhua sij guj'yaj sun sij rian nicaj sun Yan'an̄j anj. Ngaa ni sisi ga'ue gara xina ni é re' ngā nuguan' nan, n̄i da'nga' daj gui'yaj ni é re'. —Daj gataj Jesús.

Jesús bendice a los niños

¹³ Ngaa n̄i nicaj ni yun'unj x̄ana ni tsin' le ga'na' ne rian Jesús sisi ḡuta' sí' ra'a sí'. N̄i gachinj jni'yaj sí' xi'í ni tsin'-ín', ruhua ne. San̄i chran' ni tsínj nico' Jesús ni yun'unj x̄ana nicaj ga'na' daj aj. ¹⁴ San̄i gataj Jesús:

—Ra'a ni é re' si ga'na' ni tsin' riānj. Nī sī chran' ni é re' si ga'na' riānj nej mánj. Daj si rún' huin ni tsin' le nan, nī da'nga' daj huin ni ngüi man rian nicaj sun Yan'anj nne xata'. —Daj gataj Jesús.

¹⁵ Ngaa nī guta' Jesús ra'a sij rian ni tsin'. Nī gahui sij gan'anj sij.

El joven rico

¹⁶ Hué dan nī ga'na' 'ngo tsínj daj. Nī gataj sij gunun Jesús:

—Maestro sa', un sun sa' gui'yaj sūnj, nī ga'ue gane nigān, ruhuá re' únj. —Daj gataj sij aj.

¹⁷ Ngaa nī gataj Jesús:

—Nī un sin huin nī atáj re' sisi sa' man'ānj únj. Urin Yan'anj huin si sa' nánj. Sanī sisi huin ruhuá re' gane nīganj re' nga Yan'anj, ngaa nī dagahuín re' nuguan' ga'nin' Yan'anj sun rian né'. —Daj gataj Jesús gunun sij.

¹⁸ Ngaa nī:

—Nī un nuguan' dagahuin únj, ruhuá re' únj. —Gataj tsínj daj gunun Jesús.

Ngaa nī gataj Jesús:

—Sī dagahuí' re' níman mánj. Nī sī gui'yaj tu re' mánj. Nī sī ga'mi re' nuguan' nne xi'í dugüí' re' mánj. ¹⁹ Nī guinun yan'ánj re' chréj re' nga nní re' nej. Nī gahuin 'i ruhuá re' nī'yaj re' dugüí' re' daj rún' 'i ruhuá re' ni'yáj re' man'án re' aj. —Daj gataj Jesús.

²⁰ Ngaa nī gataj tsínj daj gunun Jesús:

—Daran' ni nuguan' daj ráj xināj asij hua lē aj. Ngaa nī un sin achin gui'yā, ruhuá re' únj. —Daj gataj sij gunun Jesús.

21 Ngaa n̄i gataj Jesús gunun sij:

—Sisi huin ruhuá re' gahuin sa' n̄in' re', ngaa n̄i güij nan' re' gudu'ue re' daran' si'yáj re'. N̄i san'anj guiri' re' daj ga'ui' re' rian ni ngüi niqui. Hué dan n̄i guiman nico si'yáj re' xata', guiyaj Yan'anj anj. Ngaa n̄i ga'na' re' guinico' re' yünj anj. —Daj gataj Jesús.

22 N̄i ngaa gunun tsínj daj si gataj Jesús, n̄i gan'anj sij nani ruhua sij. Daj si hua nico si'yaj sij.

23 Ngaa n̄i gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij:

—Xanga' atā gunun a ni é re' sisi 'i huaj gatu 'ngo tsínj xuru'ue rian nicaj sun Yan'anj xata' aj.

24 N̄i gataj ruhua' yünj sisi 'i huaj gatu 'ngo tsínj xuru'ue rian nicaj sun Yan'anj daj nga si gachin 'ngo xucu camello yu'uj taj cúj nuhua aj. N̄i xxi hua xú' aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

25 Ngaa n̄i ngaa gunun ni tsínj nico' Jesús nuguan' daj, n̄i n̄in' ruhua gan'anj ruhua ni sij. N̄i gataj ni sij:

—Sisi hué daj huin, ni un tsínj ga'ue n̄acaj Yan'anj únj. —Daj gataj ni sij.

26 Ngaa n̄i ni'yaj Jesús rian ni sij. N̄i gataj sí':

—Si ga'ue n̄acaj ni ngüi man'an ni sij mánj. San̄i Yan'anj ga'ue guiyaj daran' nuguan'. —Daj gataj Jesús.

27 Ngaa n̄i gataj Pedro:

—Hua duna únj daran' si'yaj únj anj. N̄i nico' únj man'án re' aj. Ngaa n̄i un sin huin n̄ariqui Yan'anj rian únj, ruhuá re' únj. —Daj gataj Pedro.

28 N̄i gataj Jesús gunun ni sij:

—Xanga' atā gūnun ni é re' sisiŋŋaa guisij güi gane 'uēj rian chrun xila sa' ango xungüiŋŋaça, nĭ gane xanga' ni é re' rian ni xuhuij chrun xila sa' guinicaj ni é re' sun rian ni xuhuij xi'nin' ni tsínj israelita. Nĭ hué daj gahuin xi'í si guinico' ni é re' man'ānj huñj da'nĭj ni ngüi. ²⁹ Nĭ danej gahuin a ni é re' dunáj á re' ducúa á re' ngā jnánj án re' nej, xoco' a ni é re' nej, ngā chrej a ni é re' nej, nni a ni é re' nej, ngā da'nĭj ni é re' nej, do'ój re' nej, nĭ sisiŋŋa dūnaj á re' daran' nan rian xi'ĭj,ŋŋaa nĭ nahuin ra'a ni é re' 'ngo ciento ni rasun sa' nan. Nĭ gane nĭganj án re' ngā Yan'anj, gui'yaj Yan'anj nej aj. ³⁰ Sanĭ nico ni ngüi huiŋ achij chruhua xungüiŋŋa nan nanico' ni sij ne' rucu ango xungüiŋŋa ga'na' aj. Nĭ nico ni ngüi nico' ne' rucu chruhua xungüiŋŋa gahuin achij ni sij ango xungüiŋŋa ga'na' aj.

20

Los obreros de la viña

¹ 'Nĭ daj rún' 'yaj 'ngo xuru'ue ngaa ahui sij nĭgan' acuan' nana'ui' sij ni tsínj gan'anj gui'yaj sun do'ój sij rian man coj chruj uva, nĭ da'nga' daj 'yaj Yan'anj ngā né' rian nicaj sun Yan'anj. ² Nĭ gui'yaj yya xuru'ue daj ngā ni tsínj gui'yaj sun undaj huin ga'ui' sí' du'ue ni sij 'ngo güi daj. Nĭ ga'mi sí' sisiŋŋa ga'ui' sí' 'ngo san'anj denario rian ni sij. Ngaa nĭ ga'nĭj sí' gan'anj gui'yaj sun ni sij riqui coj uva.

³ 'Hué dan nĭ gahui yún xuru'ue daj gan'anj sij ga un nĭgan'. Nĭ guini'i sij mán ango ni tsínj mán rian yu'ue. Ni niquin' yun ni sij. ⁴ Nĭ gataj

sij: “Güij guí'yaj sun ni é re' si-sünj anj. Ní daj rún' guí'yaj sun ni é re', ní riquíj du'ue ni é re' aj.” Daj gataj sij. Ní gan'anj guí'yaj sun ni sí'.

⁵ 'Nгаа ní gahui rúhua' yún sij gan'anj sij ga xuj nej, ga hua'nij di'ní nej. Ní daj rún' guí'yaj sij ga un, ní da'nga' daj guí'yaj rúhua' yún sij.

⁶ 'Ní gan'anj rúhua' yún sij rian yu'ue síj 'ngo si ga un'un' di'ní. Ní ganari' sij ango ni tsínj mán man'an. Ní ganachínj snan'anj sij ni sí'. Ní gataj sij: “Ní un sin huin ni mán ni é re' nun güi nín' yu'uj nan, ní nitaj sun 'yaj sun ni é re' mán án re' yu'uj nan únj.” Gataj sij. ⁷ Nгаа ní: “Nitaj 'ngo tsínj ataj sisi gan'anj guí'yaj sun ni únj mánj.” Gataj ni tsínj mán rian yu'ue daj rian sij. Nгаа ní gataj xuru'ue daj: “Güij guí'yaj sun ni é re' riqui coj uva. Ní riquíj du'ue ni é re' daj rún' guí'yaj sun a ni é re' aj.” Daj gataj sij.

⁸ 'Ní nгаа guinj, ní gataj sij gunun tsínj nicaj yun'unj ni moso daj: “Gaquinj re' ga'na' ni tsínj 'yaj sun nánj. Ní naga'ui' re' du'ue ni sij aj. Gaxi'i re' naru'ue re' rian ni tsínj nico' da rucu guí'yaj sun aj. Nгаа ní naru'ue re' rian ni tsínj gatúj asij sini yan.” Gataj xuru'ue daj.

⁹ 'Nгаа ní guisíj ni tsínj gatúj da ga un'un' di'ní daj. Ní da go'ngo ni sij ganahuin ra'a chre' gue ni sij 'ngo san'anj denario da aj. ¹⁰ Ní nгаа guisíj ni tsínj guí'yaj sun sini, nгаа ní gani ruhua ni sij sisi xacan doj ga'ui' xuru'ue daj du'ue ni sij daj nga si ga'ui' sí' rian ni tsínj gatúj guí'yaj sun ga un'un'. Saní 'ngo hua nahuin ra'a daran' ni sij. ¹¹ Ní nгаа nahuin ra'a ni sij, ní gaxi'i ni sij ga'mi gaquin' ni sij xi'í xuru'ue. ¹² Ní gataj ni

sij: “Ni tsínj gatúj da rucu daj, n̄i gui'yaj sun ni sij urin hora. San̄i uyan naru'ué re' rian ni sij nga únj nánj. N̄i gui'yaj sun ni únj nun güi n̄in' anj. N̄i nun güi n̄i yan'an nej aj.” Gataj ni sij. ¹³ San̄i gataj tsínj do'ój rian 'ngo ni sij: “Amigo, sé si digya' yun'un go'ngo ni é re' mánj. San̄i hua gui'yaj yyá re' ngāj sisi naru'uē 'ngo san'anj denario rian re' aj. ¹⁴ Ganacaj re' du'ué re', n̄i güij re' nánj. Daj rún' naru'uē rian re', n̄i da'nga' daj huin ruhuāj naru'uē rian tsínj nico' da rucu nej. ¹⁵ San̄i ga'ue gui'yā daj rún' garan' ruhuāj nga si-san'ān nánj. Xicoj ruhuá re' si gui'yā doj sinduj nga dugüi' re' ní'.” Daj gataj xuru'ue daj gunun tsínj gui'yaj sun.

¹⁶ 'Ngaa n̄i ni ngüi nico' da rucu xungüi nan, n̄i gahuin rian ni sij ango xungüi naca. N̄i ni ngüi huin rian xungüi nan, san̄i guna da rucu ni sij ango xungüi daj. Daj si aquínj Yan'anj nico ni ngüi gan'anj rianj anj. San̄i doj ni sij huin si nacui Yan'anj nánj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

Nuevamente Jesús anuncia su muerte

¹⁷ N̄i ngaa huaj Jesús gahui sij dacan rian ngaj xuman' Jerusalén, n̄i gaquínj sij ni tsínj nico' sij ga'na' nini ni sí' rian sij. N̄i gataj sij:

¹⁸ —Ni'i ni é re' sisi huaj né' guisij né' xuman' Jerusalén. N̄i hué yu'uj daj naga'ui' 'ngo tsínj daj man'ānj rian ni chrej a'nin' nga rian ni maestro digyán ley rian ni ngüi. N̄i huínj da'nj ni ngüi. N̄i daga'mi dugüi' ni sij sisi dagahui' ni sij man'ānj. ¹⁹ Ngaa n̄i naga'ui' ni sij yūnj rian ni tsínj 'na' anéj chrej sisi ga'mi ducu ni sí' xi'ij. N̄i

duguayun ni sí' nne' xirā aj. Nī gari ni sí' gaquj man'ānj rian rugutsi nej aj. Sanī xiráj hua'nij güi, nī gāna'nī nānj. —Daj gataj Jesús.

Petición de Santiago y de Juan

²⁰ Ngaa nī gahuin nīchrun' huij da'nij nica tsínj gu'naj Zebedeo rian Jesús. Nī ganiquin' ráj dācoj ún' rian Jesús. Nī gachínj ún' 'ngo sinduj rian sij.

²¹ Ngaa nī gataj Jesús:

—Nī un sin huin ruhuá re' únj. —Gataj Jesús.

Nī gataj unj gunun sij:

—Gā'nin' re' sun sisi ngaa gane sún re' guñicaj sún re', nī gane nungüej da'nī xi'nij re', 'ngo sij ne' chrej ra'a sa' re', nī ango sij ne' chrej ra'a rotsi re', ruhuāj aj. —Gataj unj.

²² Ngaa nī gataj Jesús:

—Nun ni'i nungüej é re' si achínj nungüej é re' mánj. Gā'ue gunucuj nungüej é re' guiran' nungüej é re' sayun daj rún' guiran' man'ānj ní'. —Daj gataj Jesús.

—Gā'ue aj. —Daj gataj nungüej sij.

²³ Ngaa nī gataj Jesús:

—Xānga' guiran' nungüej é re' sayun ngāj aj. Sanī na'ue rīqui man'ānj sisi gane nungüej é re' 'ngo ni é re' ra'a sa'āj, nī ango ni é re' ra'a rotsij mánj. Hua nacui chrē nungüej tsínj gane nungüej chrej xi'nī anj. —Daj gataj Jesús.

²⁴ Nī ngaa gunun ango ichi' ni tsínj nico' Jesús, nī ga'man ruhua ni sí' ni'yaj ni sí' nungüej tsínj daj. ²⁵ Sanī gaquínj Jesús gā'na' ni sij, nī gataj sij:

—Ni'i ni é re' daj 'yaj ni tsínj nicaj sun scanij ni tsínj 'na' anéj chrej. Nī aran' ruhua ni sij guñicaj sun nico ni sij gahuin achij ni sij rian ni ngüi aj.

²⁶ Sanĭ sé daj guĭ'yaj ni é re' mánj. Tsínj ruhua gahuin achij scanij ni é re', ngaa ni gahuin sij simoso ni é re' aj. ²⁷ Ni tsínj ruhua gahuin rian scanij ni é re', ngaa ni gahuin sij tsínj 'yaj sun rian ni é re' aj. ²⁸ Daj si sé si 'nāj ni guĭ'yaj sun ni ngüi riānj, ruhuāj mánj. Ni huĭnj da'nĭj ni ngüi. Sanĭ 'nāj guĭ'yaj sūnj rian ni ngüi aj. Ni 'nāj gahuij naru'ue rian si-gaquin' nico ni ngüi aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Dos ciegos reciben la vista

²⁹ Ni ngaa gahui ni sij xuman' Jericó, ni gachéj nĭn' ruhua ni ngüi rucu Jesús. ³⁰ Ni nne huĭj tsínj duri du'ua chrej. Ni ngaa gunun nungüej sij sisi huaj Jesús yu'uj daj, ni gaguáj nungüej sij. Ni gataj nungüej sij:

—Señor, nahuin 'i ruhuá re' ni'yaj re' nungüej únj huín re' da'nĭj David aán. —Daj gaguáj nungüej sij.

³¹ Ngaa ni chran' ni ngüi sisi dínj gane du'ua nungüej sij.

Sanĭ doj a' ganari' nucuj nungüej sij gaguáj nungüej sij. Ni gataj nungüej sij:

—Señor, nahuin 'i ruhuá re' ni'yaj re' nungüej únj huín re' da'nĭj David aán. —Daj gataj nungüej sij.

³² Ngaa ni ganiquin' Jesús. Ni gaquínj sij ga'na' nungüej sí' rian sij. Ni gataj sij:

—Ni un sin hui ruhua nungüej é re' guĭ'yā ngā nungüej é re' únj. —Daj gataj Jesús.

³³ Ngaa ni gataj nungüej sij:

—Señor, huin ruhua únj sisi ganaxiguin rian nungüej únj, guí'yáj re', ruhua únj anj. —Daj gataj nungüej sij.

³⁴ Ngaa nī ganani yaco ruhua Jesús ni'yaj sí' nungüej sij. Nī ganun ra'a sí' rian nungüej sij. Nī 'ngo hora naxiguin rian nungüej tsínj duri daj. Nī guinico' nungüej sij Jesús.

21

La entrada triunfal en Jerusalén

¹ Ngaa nī guisíj ni sij xuman' Betfagé rian niquin' 'ngo dacan gu'naj Olivos. Nī ngaj nīchrun' xuman' Jerusalén nga xuman' Betfagé. Ngaa nī ga'níj Jesús huíj tsínj nico' sij. ² Nī gataj sij:

—Gan'anj nungüej é re' xuman' ngaj ne' rian doj aj. Nī ngaa huaj nungüej é re', nī nari' rá'yanj nungüej é re' 'ngo urruj anumi nga da'níj xú'. Nī ganachi nungüej é re' nīcaj re' ga'na' re' riānj. ³ Nī sisi hua 'ngo ngüi ganachinj snan'anj rian nungüej é re', ngaa nī gataj nungüej é re' gunun ni sij: “Man'an Señor ní'yanj xuj aj. Nī hora nī ga'na' nīcaj yún xuj, guí'yaj sí' aj.” Daj gataj nungüej é re' gunun ni ngüi aj. —Daj gataj Jesús gunun nungüej sij.

⁴ Nī da'nga' daj gahuin sisi gahuin yya daj rún' gataj 'ngo tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. Nī gataj sí':

⁵ Gataj ni é re' gunun ni ngüi man xuman' Sión sisi hué si-rey ni sij 'na' rian man ni sij. Nī daj rún' huin xucu nī, nī da'nga' daj huin sij. Nī taj sij 'ngo urruj da'níj xucu 'yaj sun.

Daj gataj tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj.

⁶ Ngaa n̄i gan'anj nungüej tsínj nico' Jesús. N̄i gui'yaj nungüej sij daj rún' ga'nin' Jesús sun rian nungüej sij. ⁷ Ngaa n̄i nicaj nungüej sij nungüej da'nij urruj daj ga'na' nungüej sij rian Jesús. Ngaa n̄i guta' nungüej sij si-gan' nungüej sij xiráj nungüej xú'. Ngaa n̄i guitáj Jesús xú' aj. ⁸ Ngaa n̄i guruj nico ni ngüi si-gan' ni sij chruhua chrej. N̄i ga'nin' ango ni sij coj ra'a chrun guruj ni sij chruhua chrej. ⁹ Ni ngüi huaj ne' rian nej, nga ni ngüi nico' ne' rucu Jesús aguáj ni sij. N̄i gataj ni sij:

—Hosanna, da'nij David huín re'. Hua nia' 'ueé ruhua tsínj 'na' nga si-xugüi man'an Señor. Ga sa' 'ueé xata' aj. —Gataj ni sij gaguáj ni sij.

¹⁰ N̄i ngaa gatúj Jesús chruhua xuman' Jerusalén, n̄i nun nari' ruhua ni ngüi un sin gahuin mánj. N̄i gataj ni sij:

—N̄i un tsínj huin nan únj. —Daj gataj ni ngüi man xuman' Jerusalén.

¹¹ Ngaa n̄i gataj ango ni ngüi:

—Tsínj nan huin Jesús tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj. N̄i 'na' sij xuman' Nazaret estado Galilea. —Daj gataj ni sij.

Purificación del templo

¹² Ngaa n̄i gatúj Jesús chruhua si-nuhui Yan'anj. N̄i guiri sij ni tsínj mán du'uej rasun nga ni tsínj ránj rasun nej. N̄i guru nitu sij ni mesa si'yaj ni tsínj naduna san'anj. N̄i guru nitu Jesús ni chrun ruguechra' si'yaj ni tsínj du'uej xu'man anj. ¹³ N̄i gataj Jesús gunun ni sij:

—Gataj si-nuguan' Yan'anj: “Ducuá Yan'anj huin rian gachinj jni'yaj ni ngüi rian Yan'anj. Sanj nuhui nan gahuin 'ngo huej man ni tsinj tu, 'yaj á re' nánj.” Gataj si-nuguan' Yan'anj. —Daj gataj Jesús.

¹⁴ Ngaa n̄i gatúj ni ngüi duri nga ni ngüi nare' dacój chruhua nuhui rian niqin' Jesús. N̄i ganahuin ni sij, gui'yaj sí'.

¹⁵ Sanj ga'man ruhua ni chrej huin achij nga ni tsinj digyán si-ley Moisés ngaa guini'i ni sij si sa' gui'yaj Jesús. N̄i hué daj ga'man ruhua ni sij ngaa guini'i ni sij sisi ga'mi sa' ni tsin' xi'í Jesús. Daj si gataj ni tsin' daj: “Hosanna rian tsinj nan si huin sí' da'náj rey David”.

Daj gataj anin'inj gaguáj anin'inj.

¹⁶ Ngaa n̄i gataj ni sij gunun Jesús:

—Unun man'án re' si ataj ni tsin' nan ní'.
—Daj gataj ni sij.

N̄i gataj Jesús:

—Unūnj anj. Sanj nun gaya ni é re' si-nuguan' Yan'anj xi'í si ataj nuguan' nan gunun ni é re' mí'. Daj si gataj si-nuguan' Yan'anj: “Gui'yaj Yan'anj sisi ga'mi sa' ni lij nga ni tsin' utsi nuguan' garan' ruhua man'an Yan'anj gunun”. Daj gataj si-nuguan' Yan'anj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

¹⁷ Ngaa n̄i dunáj Jesús ni sij. N̄i gahui sij xuman' daj. N̄i gan'anj sij xuman' Betania. N̄i gunáj sij yu'uj daj.

Maldición de la higuera estéril

¹⁸ N̄i hua n̄igan' ango güi, n̄i huaj Jesús nanicaj sij xuman' Jerusalén. N̄i achin xi'nā riqui sij.

¹⁹ N̄i guini'i sij niqin' 'ngo chrun gu'naj higuera

du'ua chrej. Nĭ gan'anj nichĭ sij rian niquin'-ín'. Sanĭ nun nari' sij higo mánj. Maan coj ra'a-á' guini'i sij nánj. Ngaa nĭ gataj sij rian chrun daj:

—Nĭganj sĭ gayu chruj chra' rē' ga mánj. —Daj gataj Jesús.

Nĭ 'ngo hora ganaco chrun daj. ²⁰ Nĭ ngaa guini'i ni tsínj nico' Jesús si guiran' chrun daj, nĭ gataj ni sij:

—Nĭ un sin nĭ 'ngo hora ganacoj únj. —Daj gataj ni sij gan'anj ruhua ni sij.

²¹ Ngaa nĭ gataj Jesús:

—Xanga' atā gunun ni é rē' sisi guxuman ruhua ni é rē', nĭ sĭ gani huĭj ruhua ni é rē' guĭni'yaj ni é rē' Yan'anj, ngaa nĭ ga'ue guĭ'yaj ni é rē' si guĭ'yā ngā chrun higuera nan anj. Nĭ sé urin nan ga'ue guĭ'yaj ni é rē', sanĭ ga'ue gataj ni é rē' gunun quij nan: “Guxun rē' man'án rē' yu'uj nan gan'anj rē' ganatu rē' chruhua nnee yan'anj anj.” Ngaa nĭ hué daj gahuin. ²² Hué dan nĭ sisi gachinj jni'yaj ni é rē' 'ngo nuguan' rian Yan'anj ngaa guxuman yya ruhua ni é rē', ngaa nĭ nahuin ra'a ni é rē' nuguan' da aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

La autoridad de Jesús

²³ Nĭ ngaa gatúj Jesús chruhua nuhui digyán sij rian ni ngüĭ, nĭ gahuin nichrun' ni chrej a'nin' ngā ni tsínj huin achij nej. Nĭ nachínj snan'anj ni sij Jesús. Nĭ gataj ni sij:

—Nĭ un sin huin sun nĭ 'yáj rē' nan únj. Nĭ un tsínj riqui sun, nĭ 'yáj rē' nan únj. —Daj gataj ni sij gunun Jesús.

²⁴ Ngaa nĭ gataj Jesús:

—Ruhuāj ganachin' snan'anj 'ngo nuguan' da man'an án re' aj. Nī sisi danicaj ni é re' nuguan' riānj, asíj nī gatā un sun gui'yā nan gunun ni é re'. ²⁵ Nī un tsínj ga'nin' sun rian tsínj gu'naj Juan sisi gata' nnee sí' ni ngüi únj. Yan'anj gataj rian sij ní'. Así hua ango tsínj gataj rian sij sa'. —Gataj Jesús.

Ngaa nī diguǵj man'an ni sij ngā dugüi' ni sij. Nī gataj ni sij:

—Sisi gato' sisi Yan'anj ga'nin' sun rian Juan, ngaa nī gataj Jesús gunun ni únj sisi un sin huin nun guxuman ruhua ni únj nī'yaj ni únj man'an sij únj. ²⁶ Nī sisi gataj únj sisi ni tsínj ga'níj ga'na' Juan, saní xu'ui' nī'yaj únj rian ni ngüi aj. Daj si gani ruhua daran' ni ngüi sisi Juan gahuin 'ngo tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj anj. —Daj gataj ni sij gunun ni dugüi' ni sij.

²⁷ Ngaa nī gataj ni sij gunun Jesús:

—Nun ni'i únj mánj. —Daj gataj ni sij gunun Jesús.

Ngaa nī gataj Jesús:

—Hué dan nī sī gatā gunun ni é re' un sin huin sun 'yā aj. —Daj gataj Jesús.

Parábola de los dos hijos

²⁸ Ngaa nī nachínj snan'anj Jesús ni tsínj daj. Nī gataj sij:

—Daj ani ruhua ni é re' ngā nuguan' nan únj. Hua huǵj da'níj 'ngo tsínj daj. Nī gataj sij rian 'ngo da'níj sij: “Da'nī, yyaj nī güǵj gui'yaj sún re' riqui coj uva aj.” Gataj tsínj daj gunun da'níj sij.

²⁹ 'Ngaa nī: “Sī gan'ān mánj.” Gataj sí' rian chrej sí'. Saní sa' sij, nī xacaj sij ango ducuánj,

n̄i gan'anj gui'yaj sun sij. ³⁰ Hué dan n̄i gan'anj chrej sij rian nne ango da'n̄ij sij. N̄i da'nga' daj gataj sij gunun sí'. N̄i: "Ga'ue gan'ān Señor." Gataj sí' rian chrej sí'. San̄i nun gan'anj gui'yaj sun sí'. ³¹ N̄i ɯn tsínj yya gui'yaj si garan' ruhua chrej sij, ruhua á re' únj. —Daj gataj Jesús.

Ngaa n̄i gataj ni sij:

—Tsínj rian gataj sini ɯan daj. Hué sij huin nánj. —Daj gataj ni sij.

Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Xanga' atā gunun ni é re' sisiɟ ɟatu sini ɯan ni tsínj a'nej xacan pesto nga ni ngüi xana achéj man'an rian nicaj sun Yan'anj dan nga si ɟatu ni é re' aj. ³² Daj si ga'na' Juan digyán sí' daj ga'ue guiman ni é re' gui'yaj nica ni é re'. San̄i nun guxuman ruhua ni é re' mánj. San̄i guxuman ruhua ni tsínj a'nej xacan pesto nga ni ngüi xana achéj man'an. N̄i nunj si guini'i ni é re' daran' nan, san̄i nun n̄anicaɟ ruhua ni é re' xi'í si-ɟaquin' ni é re' mánj. N̄i nun guxuman ruhua ni é re' guini'yaj ni é re' Juan nej mánj.

Los labradores malvados

³³ 'Hué dan n̄i gunun ni é re' ango cuento nan̄ij. Ganarij 'ngo xuru'ue daj nico coj uva unun sij aj. N̄i gui'yaj sij 'ngo xingá ganicaɟ rian gunun sij. N̄i gánj sij yu'uj rian gani sij chruj uva, gui'yaj sij vino. N̄i gui'yaj sij 'ngo hue' xacan xxi sisiɟ dugumi ni sij daran' ni coj daj. N̄i naga'ui' sij si-coj sij coj chruj uva daj rian go'ngo ni tsínj sisiɟ dugumi ni sí' si'yaj sij. Ngaa ni gan'anj gan' sij ango xuman'. ³⁴ N̄i ngaa guisíj güi gane uva, ngaa n̄i ga'n̄ij sij si-moso sij gan'anj ɟachinj ni sij

rian ni tsínj mán 'yaj sun daj chruj si huin si'yaj sij. ³⁵ Saní guida'a ni tsínj mán 'yaj sun daj ni si-moso sij. Ní ga'ui' ni sí' chrun xiráj 'ngo moso daj. Ní dagahui' ni sí' ango moso. Ní ga'ui' ni sí' yej ango moso daj. ³⁶ Ngaa ní ga'níj ruhua' yún tsínj do'oj daj ango ni si-moso sij. Ní hua ga'i ni sí' daj ngá ni tsínj gan'anj sini. Ní daj rún' gui'yaj ni tsínj dugumi daj, ní da'nga' daj gui'yaj ni sij ngá ni sí'. ³⁷ Hué dan ní ne' rucu ní ga'níj sij man'an da'níj sij gan'anj. Ní gataj sij: “Gá ní'yanj ni sí' ngá man'an da'ní anj.” Gataj ni sij. ³⁸ Saní ngaa guini'i ni sí' da'níj sij, ní gataj ni sí' gunun ni dugüi' sí': “Tsínj nan gunánj do'ój chrej sij si sa' gahui' chrej sí' aj. Dagahui' né' tsínj nan, ngaa ni gunan né' gahuin do'ój né' nánj.” Daj gataj ni sij. ³⁹ Ngaa ní guida'a ni sij tsínj daj. Ní guere'ej ni sij sí' chrej xe' du'ua rian man coj uva daj. Ní dagahui' ni sij sí'. ⁴⁰ Hué dan ní ngaa ga'na' tsínj do'oj, ní un sin huin gui'yaj sij ngá ni tsínj dugumi daj, ruhua á re' únj. —Daj gataj Jesús gunun ni chrej a'nin' ngá ni tsínj huin achij.

⁴¹ Ngaa ní gataj ni sij:

—Dagahui' sij ni tsínj xi'i daj. Ní si ganahuin yaco ruhua sij ní'yaj sij ni sí' ga mánj. Ngaa ní naga'ui' sij coj chruj uva daj huin si-coj sij rian ango ni tsínj sisi dugumi ni sí'. Ní ngaa gane chruj daj, ní naga'ui' ni sí' rian tsínj do'oj daj. —Daj gataj ni sij gunun Jesús.

⁴² Ngaa ní gataj Jesús:

—Ní un sin huin ní nun gaya ni é re' si gataj si-nuguan' Yan'anj únj. Ní gataj si-nuguan' Yan'anj:

Yej guere'ej ni tsínj 'yaj sun hue', n̄i ḡahuin-ín'
'nḡo yej sa' doj ḡane ran-án' d̄ugu'nun'
squina hue' n̄iganj ni aj.

Hué man'an Señor gui'yaj nuguan' nan.

N̄i d̄ugu'naj n̄in' ruhua hua nuguan' nan ruhua
né' aj.

Daj gataj si-nuguan' Yan'anj. ⁴³ Hué dan n̄i ḡatā
gunun ni é re' sisi ḡa'ne Yan'anj rian ḡane ni é
re' rian nicaj sun Yan'anj. N̄i ḡa'ui' Yan'anj rian
ango ni nḡüi. Daj si gui'yaj ni sij si huin ruhua
Yan'anj. ⁴⁴ N̄i huēj huin yej daj. N̄i sisi ḡanatu
'nḡo nḡüi rian yej daj, n̄i ḡaran' ni sij, gui'yā. N̄i
sisi guñij yej daj rian 'nḡo ni nḡüi, n̄i guixitin' ni
sij, gui'yā nej aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

⁴⁵ N̄i ngaa gunun ni chrej a'nin' nḡa ni tsínj
fariseo cuento ganani Jesús, n̄i xacaj ni sij cuenta
sisi a'mi sí' xi'í man'an ni sij. ⁴⁶ N̄i huin ruhua
ni sij guida'a ni sij sí'. San̄i xu'ui' ni sij ni'yaj ni
sij rian ni nḡüi. Daj si ani ruhua ni nḡüi sisi tsínj
a'mi si-nuguan' Yan'anj huin Jesús, ruhua ni sij
aj.

22

Parábola de la fiesta de bodas

¹ Ngaa n̄i ga'mi ruhua' yún Jesús nani sij
cuento. N̄i gataj sij:

² —Daj rún' gui'yaj 'nḡo rey ngaa gui'yaj sij
gui'yanj xi'í si xacaj da'nij sij yun'unj x̄ana, n̄i
da'nga' daj huin rian nicaj sun Yan'anj. ³ N̄i ga'nij
rey daj si-moso sij ḡan'anj ḡaquinj ni nḡüi sisi
ḡa'na' ni sij x̄a ni sij rian ḡahuin gui'yanj ducua'
sij. San̄i nun ga'uej ruhua ni sij ḡa'na' ni sij.

⁴ Ngaa n̄i ga'n̄ij ruhua' yún sij ango ni moso daj gan'anj ni sí'. N̄i gataj sij gunun ni sí': "Gataj ni é re' rian ni ngüi ga'na' daj sisi hua chr̄un niā 'yā. N̄i hua dagahui' ni sij ni dānj sicuj nga ni xucu namij nej aj. N̄i hua chr̄un daran'anj. Ngaa n̄i ga'na' á re' xa á re' nga da'n̄i. Daj si xacaj sij yun'unj xana." Gataj rey daj gunun ni sij.

⁵ 'San̄i nun xacaj ni ngüi daj cuenta nga nuguan' gataj ni sij mánj. Gan'anj gui'yaj sun 'ngō tsínj daj do'ój sij. N̄i gan'anj ango sij, gan'anj gudu'ue sij rasun rian ni ngüi. ⁶ N̄i guida'a ango ni sij ni si-moso rey daj. N̄i gui'yaj xi'i ni sij nga ni sí'. N̄i dagahui' ni sij ni sí' nej. ⁷ Ngaa n̄i ngaa gunun rey daj, n̄i n̄in' ruhua ga'man ruhua sij. N̄i ga'n̄ij sij si-snado sij gan'anj dagahui' ni tsínj dagahui' ni si-moso sij daj. N̄i gari yan'an ni sí' xánj ni tsínj daj. N̄i gaca xuman' daj.

⁸ 'Ngaa n̄i gataj rey daj gunun si-moso sij: "Daran'anj hua chr̄un sisi ga'na' ni ngüi xa ni sij rian gahuin gui'yanj xacaj da'n̄i yun'unj xana. San̄i nitaj si ní'yanj ni ngüi gaquín ga'na' da mánj. ⁹ Ngaa n̄i gan'anj ni é re' rian nacaj dugüi' ni chrej. N̄i gaquinj ni é re' un ngüi gahuin ga'na' ni sij gui'yanj ruhuāj aj." Gataj rey daj.

¹⁰ 'Ngaa n̄i gahui ni moso daj gan'anj ni sij chruhua ni chrej. N̄i gui'yaj ni sij sisi nahuin chre' daran' ni ngüi ganacaj dugüi' nga ni sij. N̄i ga'na' ni ngüi sa' nga ni ngüi nitaj si hua sa' gui'yanj daj. N̄i gara chruhua hue' rian gahuin gui'yanj xacaj da'n̄ij rey daj yun'unj xana, gui'yaj ni ngüi.

¹¹ 'N̄i ngaa gatúj rey rian man ni ngüi huaj

gui'yanj daj, n̄i guini'i sij 'ngo tsínj nitaj nun sij 'ngo atsiy nun ni tsínj rara'a. ¹² Ngaa n̄i gataj sij: “Amigo, un sin 'yáj re' nan, n̄i nitaj 'ngo atsiy nanun so' rara'a so' únj.” Daj gataj rey daj. San̄i nun guiri' ruhua tsínj daj si ga'mi sí'. N̄i dínj nne sí'. ¹³ Ngaa n̄i gataj rey gunun ni tsínj 'yaj sun rian mesa: “N̄umi ni é re' dacój sij nga ra'a sij. N̄i guere'ej a ni é re' sij rian rumi' hua ne' xe' rian gunun sij gaco sij nga rian xa ruj yan' sij.” Daj gataj rey daj. ¹⁴ Daj si nico ni ngüi aquínj Yan'anj, san̄i doj ni sij huin si nacui Yan'anj anj. —Daj gataj Jesús.

La cuestión del tributo

¹⁵ Ngaa n̄i gan'anj diga'mi dugüi' ni tsínj fariseo daj ga'ue ga'ui' ni sij gaquín' rian xi'í Jesús xi'í 'ngo nuguan' ga'mi sí'. ¹⁶ Ngaa n̄i ga'n̄j ni sij ni tsínj nico' ni sij nga ni tsínj herodista nej, gan'anj ni sí' rian Jesús. N̄i gataj ni sí' gunun Jesús:

—Maestro, ni'i ni únj sisi a'mi xanga' man'án re'. N̄i digyán xanga' re' si-chrej Yan'anj. N̄i nitaj si gui'yáj re' un sin huin ni tsínj a'mi mánj. Daj si nitaj si ni'yáj re' daj hua ni tsínj mánj. ¹⁷ Hué dan n̄i un sin huin ani ruhuá re'. Sa' huin sisi ga'ui' né' san'anj a'nej rey César, ruhuá re'. Ga'ui' né' ní'. As̄i s̄i ga'ui' né' ní'. —Daj gataj ni sij.

¹⁸ San̄i guini'i Jesús sisi ani quij ruhua ni sij. Ngaa n̄i gataj sí' gunun ni sij:

—N̄i un sin huin n̄i ruhua ni é re' gui'yáj re' xi' ngāj únj. Tsínj digya' yun'unj huin ni é re'. ¹⁹ D̄igyán ni é re' riānj 'ngo san'anj naru'ue ni ngüi rian rey daj. —Daj gataj Jesús.

Ngaa n̄i nicaj ni sij 'ngo san'anj denario ga'na' ni sij rian sí'.

²⁰ Ngaa n̄i nachínj snan'anj Jesús ni sij. N̄i gataj sí':

—N̄i un tsínj rian huin san'anj nan únj. N̄i un tsínj si-xugüi huin nan, n̄i hua n̄ica n̄in' huaj únj.

—Daj gataj Jesús.

²¹ Ngaa n̄i:

—Hué rian César nga si-xugüi sí' huin. —Gataj ni sij.

Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Ngaa n̄i ga'ui' ni é re' si'yaj rey César daj rian César aj. N̄i ga'ui' ni é re' si'yaj Yan'anj rian Yan'anj anj. —Daj gataj Jesús.

²² N̄i ngaa gunun ni sij nuguan' ga'mi Jesús, n̄i garáj yan'anj ruhua ni sij. N̄i dunáj ni sij sí'. N̄i gan'anj ni sij.

La pregunta sobre la resurrección

²³ N̄i hué güi daj n̄i ga'na' doj ni tsínj saduceo rian Jesús. N̄i ataj ni tsínj daj sisi nitaj si gana'nij ni níman mánj. N̄i nachínj snan'anj ni sij Jesús.

²⁴ N̄i gataj ni sij:

—Maestro, gataj Moisés: “Sisi gahui' 'ngo tsínj nitaj da'níj, ngaa n̄i nacaj jnánj sij nica sij. N̄i da'nga' daj gui'yaj sí' ga'ui' sí' si ga'nga' 'ngo lij nagané yan du'ua chre.” Daj gataj Moisés. ²⁵ Hué dan n̄i gane ichij jnanj 'ngo tsínj daj scanij né'. N̄i xacaj tsínj xahua' nica sij. N̄i gahui' sij. N̄i nitaj da'níj sij nga ún'. N̄i gunáj nica sij rian jnánj sij xacaj sí' xaco' sí'. ²⁶ Sanj gahui' tsínj nico' rucu tsínj xahua' daj. N̄i xacaj ango jnánj sí' yun'unj xana daj. N̄i da'nga' daj xacaj ni ichij jnanj tsínj

yun'unj xana daj. ²⁷ Da' guisíj daj gahui' man'an yun'unj daj nej aj. ²⁸ Hué dan n̄i ngaa ḡana'nij ni níman ngaa gūiman rūhua' yún ichij jnánj sij, n̄i daj hua yya tsínj ḡahuin nica yun'unj xana daj, ruhua' re' únj. Daj si daran' ni sij xacaj ún' nánj. —Daj gataj ni tsínj saduceo gunun Jesús.

²⁹ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Nun n̄ari' ni é re' si nun ni'i ni é re' daj gataj si-nuguan' Yan'anj mánj. N̄i nun ni'i ni é re' daj nucuj Yan'anj nej mánj. ³⁰ Daj si ngaa ḡana'nij ni níman, n̄i s̄i xacaj ni tsínj ni yun'unj xana mánj. N̄i daj n̄i s̄i xacaj ni yun'unj xana tsínj sno'o mánj. Daj si daj rún' nne ni ángel xata', da'nga' daj gane ni sij aj. ³¹ Ngaa n̄i gatā gunun a ni é re' daj gūini'i a ni é re' sisi ḡana'nij ni níman. Achin si gaya ni é re' rian si-nuguan' Yan'anj ga' di ní'. ³² Daj si gataj Yan'anj: “Huēj huin Dan'anj tsínj gu'naj Abraham nga tsínj gu'naj Isaac nga tsínj gu'naj Jacob nej aj.” Daj gataj Yan'anj asij ná. Hué dan ni sé níman huin ni tsínj guinico' Yan'anj asij ná mánj. Hua n̄i'na' ni sij nánj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj saduceo.

³³ N̄i ngaa gunun ni ngüi si gataj Jesús, n̄i garáj yan'anj ruhua ni sij nga nuguan' digyán sij rian ni ngüi.

El gran mandamiento

³⁴ N̄i ngaa gunun ni tsínj fariseo sisi dínj gahuin du'ua ni tsínj saduceo, gui'yaj Jesús, ngaa n̄i nahuin yu' ni sij. ³⁵ N̄i 'ngō ni sij huin 'ngō tsínj digyán ley rian ni ngüi. N̄i huin ruhua sí' xacaj sí' cuenta daj nata' Jesús.

³⁶ Ngaa n̄ nachínj snan'anj sí' Jesús. N̄ gataj sí':

—Maestro, un sin huin nuguan' nico doj rian daran' nuguan' a'nin' Yan'anj sun riun' únj. —Daj gataj tsínj daj.

³⁷ Ngaa n̄ gataj Jesús:

—“Gahuin 'i ruhuá re' n̄'yaj re' Señor huin Dan'ánj re' ngá nimán re' nej, n̄n' sta'ngá' re' nej.” ³⁸ Hué nan huin nuguan' huin achij ngá nuguan' sini rian daran' ni nuguan' a'nin' Yan'anj sun rian ni ngüi aj. ³⁹ N̄ daj rún' hua nuguan' nan, n̄ hua ango nuguan' a'nin' Yan'anj sun rián re' nej. N̄ nuguan' nan huin: “Gahuin 'i ruhuá re' n̄'yáj re' dugüí' re' rún' 'i ruhuá re' ni'yaj re' man'án re' aj.” ⁴⁰ Ngaa n̄ daran' si-ley Yan'anj ngá daran' si ga'mi ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná, n̄ 'n̄' daran' ni nuguan' daj rian nungüej nuguan' huin achij nan. —Daj gataj Jesús.

¿De quién es hijo el Cristo?

⁴¹ Ngaa n̄ ngaa nahuin yu' ni tsínj fariseo, n̄ nachínj snan'anj Jesús ni sij.

⁴² N̄ gataj Jesús:

—N̄ un sin huin ani ruhua ni é re' xi'í Cristo únj. N̄ un sin da'nij huin sí', ruhua ni é re' únj. —Daj gataj Jesús.

Ngaa n̄:

—Da'nj David huin sí'. —Gataj ni sij.

⁴³ Ngaa n̄ gataj Jesús:

—Ngaa n̄ sisi Cristo huin da'nj David, n̄ un sin huin, n̄ gataj David sisi Cristo huin Señor rian sij únj. Daj si hua 'ngõ nuguan' gataj David,

gui'yaj Espíritu Santo: ⁴⁴ “Yan'anj gataj gunun Señor nicaj sun riānj sisi gane sí' chrej ra'a sa' Yan'anj da' guisij gui'yaj gana Yan'anj rian daran' ni tsínj unun' nga Señor nicaj sun riānj.” Daj gataj Yan'anj gunun Señor, gataj xí' David. ⁴⁵ Asa' ga'ue gahuin Cristo da'níj David sisi dugu'naj sí' Señor man'an Cristo únj. —Daj gataj Jesús.

⁴⁶ Ní nun ri' ruhua ni tsínj fariseo si ga'mi ni sij. Ní asij güi daj, ní nun guisij ruhua ni sij nāchin' snan'anj ni sij Jesús ga mánj.

23

Jesús acusa a los escribas y los fariseos

¹ Ngaa guisíj ní ga'mi Jesús rian ni ngüi nga rian ni tsínj nico' sí'. ² Ní gataj sij:

—Nicaj sun ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo daj rún' guinicaj sun Moisés. ³ Yu'uj daj ní dagahuin ni é re' rian ni sij. Ní gui'yaj ni é re' si ataj ni sij. Saní sî gachej ni é re' chrej chéj ni sij. Daj si ataj ni sij 'ngo nuguan', ní 'yaj ni sij ango nuguan'. ⁴ Ní daj rún' 'yaj 'ngo tsínj ngaa ya'i 'ngo carga gata 'ngo dugüi' sí', 'yaj sí', ní da'nga' daj 'yaj ni sij. Daj si 'yaj ni sij sisi gata ni ngüi carga ya'i huin ni nuguan' a'nin' ni sij sun rian ni sí'. Ní uta' ni sij carga daj dacan xicój ni sí'. Saní a doj na'uej ruhua ni sij chraçuij ni sij chra ra'a ni sij nga carga daj. ⁵ Ní daran' si 'yaj ni sij, ní da'nga' daj 'yaj ni sij sisi guini'i ni ngüi. Ní nagui'yaj gara' ni sij rian nun si-nuguan' Yan'anj nun yo ni sij. Ní hué daj nagui'yaj xe'e ni sij yu'uej nico' du'ua si-gan' ni sij nej. ⁶ Ní nana'ui' ni sij 'ngo yu'uj sa' gane ni sij rian 'yaj ni sij 'ngo

gui'yanj. Nĭ hué daj nana'ui' ni sij sisi gane ni sij chrun xila sa' chruhua si-nuhui ni sij nej. ⁷ Nĭ huin ruhua ni sij sisi ga'mi sa' ni ngüi nga ni sij ngaa chéj ni sij rian yu'ue. Nĭ hué daj huin ruhua ni sij sisi dugu'naj ni tsínj “maestro” ni sij. ⁸ Sĭ duna ni é re' si gataj ni ngüi sisi “maestro” huin ni é re' mánj. Daj si 'ngö jnanj daran' ni é re'. Nĭ urin maestro huin Cristo rian ni é re' nej. ⁹ Nĭ sĭ dugu'naj ni é re' “chrej” 'ngö tsínj man chruhua xungüi mánj. Daj si urin chrej ni é re' huin Yan'anj xanga' nne xata'. ¹⁰ Nĭ sĭ duna ni é re' si gataj ni ngüi sisi nico' ni sij ni é re' mánj. Daj si urin Cristo huin tsínj guinico' ni é re' aj. ¹¹ Nĭ tsínj huin achij scanij ni é re', nĭ da'ui sij gunánj guitsi sij rian ni é re'. ¹² Daj si un tsínj huin ruhua gahuin achij, nĭ gunaj sij ne' rucu. Nĭ un tsínj huin ruhua gunaj ne' rucu, nĭ gahuin achij sij.

¹³ 'Sanĭ niq̄i nĭn' ruhua niman ni é re' huin ni é re' tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo nej. Daj si gahuin ni é re' nico castigo. Tsínj digya' yun'unj huin ni é re'. Daj si ránj ni é re' chrej rian nicaj sun Yan'anj. Nĭ na'ue gatu ni ngüi, 'yaj ni é re'. Nĭ na'uej ruhua ni é re' gatu ni é re'. Nĭ da'nga' daj huin ruhua ni ngüi gatu, nĭ na'uej ruhua ni é re' nej.

¹⁴ 'Niq̄i nĭn' ruhua niman ni é re' huin ni é re' ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo nej. Tsínj digya' yun'unj huin ni é re'. Daj si a'nej ni é re' ducua ngüi xana mmij. Ngaa nĭ ná achínj jni'yaj ni é re' rian Yan'anj sisi gani ruhua ni ngüi sisi sa' ni é re'. Xi'í nuguan' nan, nĭ gahuin ni é re'

nico castigo.

¹⁵ 'Niqui n̄in' ruhua niman ni é re' huin ni é re' ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo nej. Daj si guiran' ni é re' nico castigo. Tsínj digya' yun'unj huin ni é re'. Daj si n̄in' gachra' achéj ni é re'. N̄i da rucu nnee yan'anj huaj ni é re' sisi xacaj urin tsínj si-chrej ni é re', ruhua ni é re'. N̄i ngaa guiri' ni é re', n̄i gahuin quij chruhua niman sí' si quij niman man'an ni é re', 'yaj ni é re'. N̄i guitaj diyān sí' gan'anj sí' rian ni é re' gan'anj daran' ni é re' rian yan'an.

¹⁶ 'Niqui n̄in' ruhua niman ni é re' xi'í sayun guiran' ni é re'. Daj si ni tsínj duri digyán chrej rian ni ngüi huin ni é re'. N̄i ataj ni é re' sisi guta' n̄ica yya 'ngo tsínj daj rian oro man chruhua nuhui, ngaa n̄i ní'yanj si ataj sí'. N̄i hua n̄ian gui'yaj sí' si gataj sí', ataj ni é re'. ¹⁷ Tsínj n̄i'yun ni tsínj duri huin ni é re' nánj. Daj hua si huin achij, ruhua ni é re' únj. Oro ní', asj nuhui 'yaj sisi sa' oro sa'. ¹⁸ N̄i hué daj ataj ni é re' sisi guta' n̄ica yaa 'ngo tsínj daj rian altar sisi hua yya nuguan' ga'mi sí', n̄i nitaj si ní'yanj si ataj sij mánj. Sanj sisi guta' n̄ica yya 'ngo tsínj daj rian ofrenda taj rian altar, ngaa n̄i ní'yanj si ataj sij, n̄i hua n̄ian gui'yaj sí' si gataj sí', ataj ni é re'. ¹⁹ Tsínj n̄i'yun n̄i tsínj duri huin ni é re'. Daj hua si huin achij, ruhua ni é re' únj. Ofrenda ní', asj altar 'yaj sisi sa' ofrenda daj sa'. ²⁰ Tsínj guta' n̄ica yya rian altar, n̄i nitaj si guta' n̄ica yya sij rian urin altar, sanj guta' n̄ica yya sij rian daran' si mán rian altar nej. ²¹ N̄i tsínj guta' n̄ica yya rian nuhui, n̄i sé rian urin nuhui guta' n̄ica yya

sij. Sanj guta' nica yya sij rian Yan'anj xanga' nne chruhua nuhui nej. ²² Ni tsinj guta' nica yya xata' rian nne chrun xila sa' nne Yan'anj, ni sé urin rian chrun xila sa' nne Yan'anj guta' nica yya sij manj. Sanj hué daj guta' nica yya sij rian man'an Yan'anj si nne rian chrun xila sa' da nej.

²³ 'Nin' ruhua niqui niman ni é re' ni tsinj digyan ley nga ni tsinj fariseo. Daj si guiran' a ni é re' nico castigo. Tsinj digya' yun'unj huin ni é re'. Daj si aya ni é re' rumi coj nun stila nga coj xugune rian yo'ój nej nga coj comino nej. Ni ngaa guisij ichi' rumi, ni a'ui' ni é re' 'ngo rumi rian Yan'anj. Sanj duna ni é re' nuguan' huin rian chruhua si-ley Yan'anj nej. Daj si duna ni é re' si gu'yaj nica ni é re' rian ni ngüi. Ni duna ni é re' si gahuin 'i ruhua ni é re' ni'yaj á re' Yan'anj. Ni duna ni é re' si guxuman ruhua ni é re' ni'yaj á re' Yan'anj. Da'ui' ni é re' gu'yaj ni é re' ni nuguan' nico nan. Sanj si duna ni é re' nga ango si 'yaj ni é re' da manj. ²⁴ Ni huin ni é re' tsinj duri digyan chrej rian ni ngüi. Ni aca ni é re' nnee man xucu xa'ui' sisj nahuin sa' nnee daj go'o ni é re'. Sanj amanj gue é re' xucu xachij huin camello.

²⁵ 'Niqui nin' ruhua niman ni é re' huin ni é re' ni tsinj digyan ley nga ni tsinj fariseo. Daj si guiran' ni é re' nico castigo nej aj. Tsinj digya' yun'unj huin ni é re'. Daj si 'yaj á re' daj rún' 'yaj 'ngo tsinj na'nin' xiráj tasa nga xiráj go'o nej aj. Sanj nun na'nin' sij chruhua tasa nga chruhua go'o manj. Ni da'nga' daj hua chruhua niman ni é re'. Ni man nin' ruhua si quij hua. Daj si 'yaj tu ni é re'. Ni 'yaj quij ni é re' nga ni ngüi nej.

26 Tsínj fariseo duri huin ni é re'. Hua sini na'nin' sa' ni é re' chruhua tasa nga go'o huin niman án re'. Asíj nī ga'ue guī'yaj sa' ni é re' guīni'i ni ngūī aj.

27 'Niqui niman nīn' ruhua ni é re' huin ni é re' ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo. Daj si guīran' ni é re' nico sayun. Huin ni é re' ni tsínj digya' yun'unj. Daj si daj rún' hua chran gatsī naránj ni sij rian achin' níman, nī da'nga' daj hua ni é re'. Daj si xānga' nī hua niā' xiráj chran aráj ni sij daj. Sanī ne' chruhua yu'uj nī man nīn' ni cúj níman nga daran' si quij hua.

28 Nī da'nga' daj hua á re'. Daj si rún' hua tsínj 'yaj niā, nī da'nga' daj hua ni é re' rian ni ngūī. Sanī chruhua niman ni é re', nī man nīn' ruhua nuguan' digya' yun'unj nga ni nuguan' quij aj.

29 'Niqui nīn' ruhua ni é re' huin ni é re' ni tsínj digyán ley nga ni tsínj fariseo. Daj si gahuin ni é re' castigo nico. Tsínj digya' yun'unj huin ín re'. Daj si naránj án re' chran rian gachin' ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. Nī nagui'yaj niā' ni é re' xiráj chran rian gachin' ni tsínj hua sa'. 30 Nī ataj ni é re': "Sisī nun guīman únj asij ngaa guimán ni xí', nī tsínj guimán asij ná, nī sī chracuīj únj dagahui' ni sij ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj mánj." Da'nga' daj ataj ni é re'.

31 Sanī hué ducuánj daj digyán xānga' a ni é re' sisī hué ni é re' huin yya da'nīj ni tsínj dagahui' ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. 32 Achin guīsij si guī'yaj quij ni xi a ni é re'. Sanī guī'yaj a ni é re' nga si achin daj.

33 'Xucuáj huin ni é re'. Nī da'nīj xucuáj huin ni é re' aj. Nī daj guī'yaj ni é re' sisī sī gahuin ni

é re' castigo rian yan'ʌn únj. ³⁴ Xi'í daj n̄i a'nī ni tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj nga ni tsínj ni'í s̄a' nej, nga ni tsínj digyán si-nuguan' Yan'anj rian ni ngüi. N̄i guisij ni sij rian man ni é re' aj. San̄i hua go'ngo ni sij dagahui' ni é re' aj. N̄i doco' ni é re' ni sij rian rugutsi. N̄i duguayun ni é re' ango ni sij chruhua si-nuhui ni é re'. N̄i guinico' ni é re' ni sij daran' xuman' chran' yun'unj ni é re' ni sij nej. ³⁵ Ngaa n̄i xi'í daj da'ui ni é re' si-gaquin' daran' ni tsínj dagahui' ni ngüi hua s̄a'. N̄i asij sini dagahui' tsínj gu'naj Caín jnánj sij Abel. N̄i hué sí' gahuin 'ngo tsínj gui'yaj n̄ica. N̄i hué daj dagahui' ni xi ni é re' tsínj gu'naj Zacarías huin sí' da'n̄ij Berequías. N̄i dagahui' ni sij sí' rian dan̄i altar nga rian nne ducua' Yan'anj. ³⁶ Xanga' atāj yyāj gunun a ni é re' sisi guiran' ni dugui' ni é re' castigo xi'í si-gaquin' ni tsínj dagahui' daj. —Daj gataj Jesús rian ni tsínj fariseo nga ni tsínj digyán si-ley Moisés rian ni ngüi.

Lamento de Jesús sobre Jerusalén

³⁷ Ngaa n̄i gataj ruhua' yún Jesús:

—Nun nan̄i ducu ruhuāj xi'í ni é re' ni tsínj man xuman' Jerusalén. Daj si dagahui' ni é re' ni tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj anj. N̄i ga'ui' ni é re' yej ni tsínj nicaj nuguan' huaj rian ni é re' huin ni sij tsínj ga'n̄ij Yan'anj huaj rian a ni é re'. Sij undaj huin ruhuāj n̄agui'yaj yu'uj, n̄i da'n̄ij man'án re' huin ni tsínj man xuman' Jerusalén. N̄i daj rún' 'yaj 'ngo xuchre ngaa n̄agui'yaj yu'uj xuj da'n̄ij xuj riqui si-gachi xuj, n̄i da'nga' daj huin ruhuāj guiyā nga ni da'n̄ij re'. San̄i nun garan' ruhua á re' mánj. ³⁸ Yyaj n̄i n̄i'yaj ni é

re'. Guere' xánj ni é re' nga ducua' ni é re' guna yyaj aj. ³⁹ Ni ataj snan'an gunun ni é re' sisi si guini'i yún ni é re' yúnj da guisij güi gataj ni é re' nuguan' nan: "Hua sa' nin' ruhua tsínj 'na' rian si-xugüi man'an Señor." —Daj gataj Jesús gunun ni ngüi man xuman' Jerusalén.

24

Jesús predice la destrucción del templo

¹ Ni ngaa gahui Jesús chruhua nuhui nico gan'anj sij, ni gahuin nichrun' ni tsínj nico' sij sisi digyán ni sí' daj hua ni hue' huin nuhui daj rian Jesús. ² Sanj gataj Jesús gunun ni sí':

—Guini'yaj sa' ni é re' daran' nan anj. Xanga' atā gunun a ni é re' sisi hua 'ngo güi, ni si gunáj ni a 'ngo yej rian dugüi' mánj. Dugwane nin' ni sij daran' nánj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Señales antes del fin

³ Ni ngaa gane Jesús dacan gu'naj Olivos, ni ga'na' urin ni tsínj nico' Jesús rian nne sij. Ni gataj ni sí':

—Gataj re' gunun únj aman gahuin yya ni nuguan' nan. Ni gataj re' daj hua 'ngo da'nga' guini'i únj sisi ga'na' ruhua' yún re' ngaa ganahuij xungüi nan. —Daj gataj ni sij.

⁴ Ngaa ni gataj Jesús:

—Ga cuidado ni é re' sisi nitaj 'ngo tsínj digya' yun'unj ni é re' aj. ⁵ Daj si ga'na' nico ni tsínj rian si-xugüi man'anj anj. Ni gataj ni sij: "Hué man'anj huin Cristo aj." Daj gataj ni sij gunun ni é re'. Ni digya' yun'unj ni sij nico ni ngüi.

6 'Nĭ ġunun ni é re' nuguan' sisi unun' 'ngō xuman' ngā ango xuman', nĭ huin ruhua 'ngō xuman' daj ġūda' ngā ango xuman'. Sanĭ sĭ ġuxu'ui' ni é re' mánj. Hua niān si hué daj ġahuin. Sanĭ achin ġanahuij nĭn' xungüi aj. 7 Nĭ ġunun' nungüej xuman' daj. Nĭ ġunun' 'ngō gobierno da ngā ango gobierno. Nĭ ġa'na' xi'i ngā xi'na nej. Nĭ ġa'na' yún ġo'ngo rian xungüi nej. 8 Daran' nan nĭ diaj ġaxi'i ġuiran' ni ngüi sayun.

9 'Hué dan nĭ naga'ui' ni sij ni é re' rian ni tsínj nicaj sun. Nĭ ġuiran' ni é re' sayun nej. Nĭ daġahui' ni sij ni é re' nej. Nĭ sĭ ġahuin sa' ruhua daran' ni ngüi ġuini'yaj ni sij ni é re' xi'í si nicaj dugüi' ni é re' ngāj. 10 Ngaa nĭ ni ġüi daj, nĭ nico ni ngüi duna si-chrej Yan'anġ. Nĭ naga'ui' ni sij dugüi' ni sij rian ni tsínj nicaj sun. Nĭ sĭ ġahuin sa' ruhua ni sij ġuini'yaj ni sij ġo'ngo dugüi' ni sij. 11 Nĭ ġa'na' nico ni tsínj diġya' yun'unġ. Nĭ ġataj ni sij sisi a'mi ni sij si-nuguan' Yan'anġ. Nĭ diġya' yun'unġ ni sij nico ni ngüi. 12 Nĭ xi'í si ġahuin nico ġaquin', nĭ duna nico ni sij si ġahuin 'i ruhua ni sij ġuini'yaj ni sij ni dugüi' ni sij. 13 Sanĭ ni ngüi huaj nico' yya nĭn' si-chrej Yan'anġ da ġüi ġanahuij xungüi, nĭ ġanacaj Yan'anġ ni sij aj. 14 Nĭ nĭn' ġachra' xungüi ġanata' ni sij nuguan' sa' nan xi'í si nicaj sun Yan'anġ. Nĭ da'nga' daj ġanata' ni sij sisi ġuini'i daran' ni ngüi ngā nuguan' sa' nan. Ngaa nĭ ġuisij, nĭ ġanahuij daran'anġ. —Daj ġataj Jesús ġunun ni tsínj nico' sij.

15 Hué dan nĭ un tsínj aya ni nuguan' nan, nĭ xaċaj re' cuenta un sin huin nuguan' nan ruhuj

gata huin nuguan' ga'mi Jesús xi'í si xī'i. Nī gataj Jesús:

—Nī ngaa guḡni'i ni é re' nīquin' si quij hua rian hua sḡ' nīn' ruhua daj rún' gataj tsínj gu'naj Daniel asij ná ¹⁶ ni guánanj ni ngüi mán estado Judea gan'anj ni sij riqui quij. Nī Daniel huin tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. ¹⁷ Nī tsínj taj xata' chra ducua sij, nī sī nanij sij guḡri sij 'ngo rasun man chruhua ducua sij daj. ¹⁸ Nī tsínj mán 'yaj sun riqui quij, nī sī nanicaj sij ga'na' naran' sij si-gan' sij ga mánj. ¹⁹ Nī niqui niman ni ngüi xana nun riqui lij nga ni ngüi utsi gue da'nij si gahuin ni güi nan anj. ²⁰ Gachinj jni'yaj ni é re' rian Yan'anj sisi sī ga'na' sayun daj ni yahui nuhuij nga güi naranj ruhua ni ngüi. ²¹ Daj si ngaa daj, nī guḡran' ni ngüi sayun nico. Nī asij ngaa gui'yaj Yan'anj xungüi, nī nun guḡni'i ni ngüi 'ngo sayun daj rún' gahuin ne' rian ni güi gan'anj nan. Nī ne' rian ni güi daj, nī nitaj si ga'na' nico sayun rian ni ngüi daj rún' guḡran' ni ngüi ngaa daj. ²² Nī sisi ga nico güi ga sayun daj, nī sī gunucuj ni ngüi mánj. Sanj xi'í ni ngüi ganacui Yan'anj, nī ganiquin' da'aj sij si gahuin sayun, guḡ'yaj Yan'anj.

²³ 'Nī sisi ngaa daj hua 'ngo tsínj gataj: "Nī'yaj re'. Nan niquin' Cristo." Asij: "Da' mánj niquin' Cristo aj." Sisi da'nga' daj gataj ni sij, nī sī guxuman ruhua re' mánj. ²⁴ Daj si ga'na' ni tsínj gataj sisi hué ni sij huin Cristo, gataj ni sij. Nī ga'na' ni tsínj gataj sisi hué ni sij huin tsínj a'mi si-nuguan' Yan'anj nej. Nī tsínj digya' yun'unj huin ni sij. Nī guḡ'yaj chre ni sij. Nī guḡ'yaj ni

sij ni rasun nico güenda dıgıya' yun'unj ni sij ni ngüi. Ni sisi ga'ue ni dıgıya' yun'unj ni sij man'an ni ngüi nacui Yan'anj nej. ²⁵ Daran'anj hua gataj sinij gunun ni é re' nej aj. ²⁶ Ngaa ni sisi gataj ni sij: "Ni'yaj ni é re'. Hué Cristo niquin' quij gui'yanj naco daj." Sisi da'nga' daj gataj ni sij, ni sı gan'anj ni é re' manj. Ni sisi gataj ni sij: "Hué Cristo nne chruhua hue' daj." Ni sisi da'nga' daj gataj ni sij, ni sı guxuman ruhua ni é re' manj. ²⁷ Daj si daj rún' yoo ran 'yaj du'ui ne' sıj güi, ni 'ngo xiguın nın' xata', ni da'nga' yoo daj nınicaj da'nıj ni ngüi huin man'anj. ²⁸ Rian ngaj nıman, ni yu'uj daj nahuin yu' ni xarúj.

La venida del Hijo del Hombre

²⁹ 'Sanı si gachin ni güi guıran' ni ngüi sayun daj, ngaa ni rá'yanj gahuin rumi' rian güi. Ni sı guixiguın rian yahui manj. Ni gayu ni yati' man xata'. Ni nagananj ni fuerza man xata' nej. ³⁰ Ngaa ni gurugüi' 'ngo da'nga' guı'yā xata' huınj da'nıj ni ngüi. Hué dan ni nın' ruhua ganani ruhua daran' ni xi'nin' huin ni ngüi man chruhua xungüi. Ni guıni'i ni sij ga'na' man'anj rian ni nga huınj da'nıj ni ngüi. Ni ga'nāj nga daran' fuerza. Ni nahuin 'ueé nın'inj ga'nāj nej aj. ³¹ Ni ga'nı ni ángel gan'anj nga trompeta ga'yanj nucuj. Ni naran' ni ángel daj ni ngüi hua ganacui Yan'anj. Ni ganaran' ni ángel ni ngüi daj man nın' gachra' da' xi'ı nın' xungüi nga xata' nej aj.

³² 'Ni gahuin chrun ni é re' xi'ı nuguan' huin chrun higuera. Ngaa ganahuin ya'nıj ra'a, ni naxira' coj ra'a, hué dan ni ni'i ni é re' si hua

guisij gahuin nichrun' yahui gahuin yan'an anj. ³³ Ni hue gue ducuanj daj ngaa guini'i ni é re' sisi hua gahuin si atā gunun ni é re' acuan', ngaa ni guini'i ni é re' sisi hua niquin' man'anj rian hue' aj. ³⁴ Xanga' atā gunun ni é re' sisi si gahui' ni ngüi man yyaj da gahuin yya daran' ni nuguan' nan anj. ³⁵ Ga ni'ya xata' nga yo'ój. Sanj si-nuguan'anj nitaj aman ganahuij manj.

³⁶ 'Ni nun ni'i a 'ngo ni ngüi un güi, ni un hora ga'na' man'anj manj. Ni nun ni'i ni ángel man xata' nej. Ni nun ni'i man'anj huinj da'nij Yan'anj nej. Urin chrē ni'i nanj. ³⁷ Ni daj rún' gui'yaj ni ngüi ngaa gane tsinj gu'naj Noé asij ná, ni da'nga' daj gui'yaj ni ngüi ngaa ga'na' da'nij ni ngüi huin man'anj. ³⁸ Daj si asij ngaa nun gara nnee rian yo'ój, ni xa ni sij go'o ni sij. Ni acaj ni sij yun'unj xana. Ni acaj yun'unj xana tsinj sno'o nej. Ni da'nga' daj gui'yaj ni sij da' güi gatúj Noé chruhua riq achéj rian nnee. ³⁹ Ni nun gara da'nga' ruhua ni sij da gara nnee rian yo'ój gui'yaj guman huee xxi. Ni nicaj nnee daj daran' ni sij gan'anj-án'. Ni daj rún' gahuin ngaa daj, ni da'nga' daj nun gara da'nga' ruhua ni ngüi da ga'na' ruhua' yünj.

⁴⁰ 'Ni ngaa guisij güi daj, ni gunun nuguan'an huij tsinj riqui quij. Ni nicā gan'an 'ngo sij, ni ango sij guna. ⁴¹ Ni gunun nuguan'an huij yun'unj xana huáj unj. Ni 'ngo unj nicā gan'an, ni ango unj guna. ⁴² Xi'í daj guini'yaj sa' ni é re'. Daj si nun ni'i ni é re' un hora ga'nāj huinj Señor nicaj sun rian ni é re'. ⁴³ Gunun sa' ni é re'. Sisi guini'i 'ngo tsinj ducua daj un hora ne'

yan' ga'na' 'ngo tsínj tu, n̄i gane sij dugumi sij. N̄i si ga'nij sij gātu sí' ducuá sij, gui'yaj tu sí' mánj. ⁴⁴ Hué dan n̄i gā chr̄un gūiman ni é re' nej. Daj si ga'na' man'anj hué gue hora nitaj si ani ruhua ni é re' hūnj da'n̄ij ni ngüi.

⁴⁵ 'Nga n̄i gāhuin ni é re' daj rún' huin 'ngo moso sa'. N̄i gui'yaj ni é re' daj rún' 'yaj 'ngo tsínj nicaj yun'unj moso, gui'yaj xuru'ue. Daj si a'ui' sij si xa ni ango moso ngaa ní'yanj ni sí'. ⁴⁶ N̄i hua 'ueé rian tsínj nicaj yun'unj daj sisi hua gācuij 'yaj sij ngaa hua 'na' niq̄ui tsínj d̄ucua n̄ari' sí'. ⁴⁷ Xanga' at̄a ḡun̄un a ni é re' sisi gūin̄icaj tsínj daj sun dugumi sij daran' si'yaj tsínj d̄ucua daj, gui'yaj sí'. ⁴⁸ San̄i sisi hua xi'i niman tsínj daj, n̄i gan̄i ruhua sij sisi gāhuin ran ga'na' niq̄ui tsínj d̄ucua daj. ⁴⁹ N̄i gaxi'i sij d̄uguayun sij ango ni moso dugumi sij, n̄i gaxi'i sij xa n̄asa' sij, n̄i go'o sij nḡa ni tsínj axini nej. ⁵⁰ Ngaa n̄i ga'na' tsínj d̄ucua daj hué gue güi, n̄i hué gue hora nitaj si ani ruhua sij si ga'na' sí'. ⁵¹ N̄i gāhuin nico sij castigo gui'yaj tsínj d̄ucua. N̄i gūiran' sij sayun nḡa ni tsínj digya' yun'unj, gui'yaj sí'. N̄i hué yu'uj daj gāco sij. N̄i da x̄aruj yan' sij gāhuin sij castigo.

25

Parábola de las diez vírgenes

¹ 'Ni daj rún' 'yaj ichi' ngüi xana yan, n̄i da'nga' daj gāhuin rian nicaj sun Yan'anj xata'. Daj si nicaj ni unj candil aca gasiti huaj unj n̄acaj dugüi' unj nḡa tsínj x̄acaj nica. ² N̄i un'un' unj huin yun'unj ni'i sa'. N̄i yun'un' unj huin yun'unj

n̄i'yun. ³ N̄i nicaj un'un' ni yun'unj n̄i'yun nun ni'i daj candil gan'anj unj. San̄i nun n̄icaj unj gasiti gan'anj unj. ⁴ San̄i ni yun'unj ni'i sa' daj, n̄i nicaj unj gaga' n̄un gasiti gan'anj unj. N̄i nicaj unj candil nej aj. ⁵ N̄i r̄ian gahuin ran tsínj x̄acaj yun'unj x̄ana, n̄i ganun nnej rian daran' unj, n̄i gatoj unj. ⁶ Hué dan n̄i yan' sa', n̄i gunun unj si gaguáj ni sij. N̄i gataj ni sij: "Hua 'na' tsínj x̄acaj yun'unj x̄ana. Ḡahui ni é re' gan'anj nacaj ni é re' tsínj daj." Da'nga' daj gaguáj ni sij. ⁷ Ngaa n̄i nachica daran' ni yun'unj x̄ana yan daj. N̄i gaxi'i unj gui'yaj xugüi unj si-candil unj. ⁸ Ngaa n̄i gataj anin' yun'unj n̄i'yun daj rian anin' yun'unj a hua xugüi 'yaj: "R̄iqui anin' é re' doj si-gasiti anin' é re' guiri' unj. Daj si ruhua guina'aj si-candil ni unj." Daj gataj unj. ⁹ San̄i gataj ni yun'unj ni'i sa' daj: "Si guis̄j gasiti rian daran' né' sisi r̄iqui unj rian ni é re'. Güij n̄i'yaj naj anin' é re' rian mánj anéj, n̄i guiran anin' é re' aj." Daj gataj anin' unj. ¹⁰ San̄i ngaa huaj unj guiran unj gasiti, n̄i ganas̄j tsínj x̄acaj yun'unj x̄ana daj. N̄i gatúj ni yun'unj a hua xugüi daj chruhua hue' nḡa tsínj x̄acaj yun'unj x̄ana daj. N̄i naránj ni sij rian hue' daj nánj. ¹¹ Da' s̄j da guinas̄j ango da'aj ni yun'unj x̄ana yan daj. N̄i gataj unj: "Señor, señor, na'ni re' rian hue' gatu ni unj." Daj gataj unj gunun sí'. ¹² San̄i gataj sí': "X̄anga' at̄a gunun a ni é re' sisi nun ni'inj ni é re' mánj." Daj gataj sí' gunun ni yun'unj n̄i'yun daj.

¹³ 'Guini'yaj sa' ni é re' si nun ni'i ni é re' un güi, n̄i un hora ga'na' da'n̄j ni ngüi huin man'anj.

Parábola de los talentos

14 'Daj si daj rún' 'yaj 'ngõ xuru'ue gan'anj ango yu'uj gan', n̄ hué daj 'yaj man'ānj. N̄ gaquínj xuru'ue daj si-moso sij. N̄ naga'ui' sij si-san'anj sij rian ni sí' sisi dugumi ni sí'. 15 N̄ ga'ui' sij un'un' san'anj gu'naj talento rian 'ngõ si-moso sij. N̄ 'ngõ talento daj huin ruhuaj gata sisi gui'yaj gana 'ngõ tsínj daj ngaa guisij gui'yaj sun sij 'ngõ si xinun' yo'. Daj si n̄in' ruhua du'ue san'anj huin talento daj. N̄ ga'ui' sij huij talento rian ango moso daj. N̄ ga'ui' sij 'ngõ talento rian ango moso daj. N̄ ga'ui' sij rian gõ'ngo ni sij daj rún' ga'ue gui'yaj gana ni sij. Hué dan n̄ gan'anj gan' sij.

16 'Ngaa n̄ 'ngõ hora gan'anj tsínj nahuin ra'a un'un' talento daj. N̄ guiránj sij ni rasun nadu'uej sij. N̄ gui'yaj gana sij yun'un' talento ngā san'anj daj. 17 N̄ da'nga' daj gui'yaj tsínj guiri' huij talento. N̄ gui'yaj gana sij yahuij talento. 18 Sanj tsínj guiri' 'ngõ talento, n̄ gan'anj sij ganj sij yu'uj. N̄ garij huij sij si-san'anj si-xuru'ue sij.

19 'N̄ ngaa gachin nico güi, n̄ nasij xuru'ue daj. N̄ xacaj sij cuenta daj gui'yaj ni moso daj. 20 N̄ ga'nā' tsínj guiri' un'un' talento daj. N̄ nuta' sij yun'un' talento gui'yaj gana sij. N̄ gataj sij gunun xuru'ue daj: "Señor, riquí re' un'un' talento riānj. N̄ gui'yaj ganāj yun'un' talento gahuin si'yáj re'." Daj gataj tsínj daj gunun xuru'ue daj. 21 Ngaa n̄ gataj sí': "Dugu'naj huaj gui'yáj re' huín re' 'ngõ moso gui'yaj sa' sun. N̄ huín re' 'ngõ tsínj gacuij. Xi'í si gui'yaj 'ueé re' ngā doj sun, ngaa n̄ gui'yā sisi guinica'j re' nico

sun. Gahuin nia' ruhua re' ngaj huinj tsinj nicaj sun rian re'." Daj gataj sí' gunun sij.

²² 'Ngaa ni ga'na' tsinj guiri' huij talento daj. Ni gataj sí': "Señor, riquí re' huij talento riānj. Ni gui'yaj ganāj yahuij talento gahuin si'yáj re'." Daj gataj sí' gunun sij. ²³ Ngaa ni gataj xuru'ue gunun sij: "Dugu'naj huaj gui'yáj re' huín re' moso gui'yaj sa' sun. Ni huín re' 'ngo tsinj gacuij nánj. Xi'í si gui'yaj 'ueé re' nga doj sun, ni gui'yá sisí guinicaj re' nico sun. Gahuin nia' ruhua re' ngaj huinj tsinj nicaj sun rian re'." Daj gataj sij gunun sí'.

²⁴ 'Saní ngaa ga'na' tsinj guiri' 'ngo talento daj, ni gataj sij gunun sí': "Señor, ni'inj sisí huín re' 'ngo tsinj huee. Ni nacaj re' strigo rian nun güin gunun re'. Ni naran' re' strigo rian nagui'yaj sa' ango ni sij strigo nej. ²⁵ Xi'í daj ni guxu'uīj. Ni gan'anj gari huīj si-san'anj man'án re' riqui yo'ój. Ngaa ni nariquij si'yáj re' nahuin ra'á re'." Daj gataj tsinj daj gunun xuru'ue. ²⁶ Hué dan ni gataj xuru'ue daj gunun sij: "Huín re' 'ngo moso xi'i. Ni rumi re' nej. Ni ni'í re' sisí nacā rian nun gunūnj. Ni ni'í re' sisí ganaran'ānj strigo rian nagui'yaj sa' ango ni sij strigo nej. ²⁷ Hué dan ni un sin huin, ni nun nicaj re' si-san'ān gan'anj re' ga'nij re' banco únj. Ngaa ni ngaa nānicā, ni nacā si-san'ān nga san'anj nata' chra banco san'anj ga'nij re' chra nej aj nej." Daj gataj xuru'ue gunun tsinj guiri' 'ngo talento daj.

²⁸ 'Ngaa ni gataj xuru'ue daj gunun ni tsinj man yu'uj daj: "Ga'ne ni é re' san'anj ra'a sij. Ni ga'ui' ni é re' ra'a tsinj nicaj chi' talento. ²⁹ Daj si

tsínj nicaj n̄i ga'uīj nico ra'a sij. N̄i gaḥuin nico si nicaj sij. San̄i tsínj nitaj si nicaj, n̄i nunj si doj nicaj sij, n̄i ga'nē si nicaj sij aj. ³⁰ N̄i moso nitaj si ní'yanj daj, n̄i guere' ni é re' ne' chrej xe' rian hua r̄umi' aj. N̄i hué yu'uj daj gunun gaço sij. N̄i da xaruj yan' sij gaḥuin sij castigo.” Daj gataj xuru'ue daj xi'í moso xi'i daj.

El juicio de las naciones

³¹ 'N̄i ngaa ga'na' da'nīj ni ngüi huin man'anj nej, n̄i ganēj rian chrun xila hua 'ueé sa' n̄in'. N̄i ga'nāj nga n̄in' ruhua fuerza. ³² Ngaa n̄i nahuin yu' daran' ni ngüi mán chruhua xungüi riānj. N̄i nari ninīj n̄i sij daj rún' 'yaj tsínj dugumi xucu ngaa nari n̄ini sij dán sij xachij nga stanē. N̄i da'nga' daj gui'yā nari ninīj go'ngo ni sij aj. ³³ Ngaa n̄i gui'yā sisi guiman ni xachij ne' chrej ra'a sa'āj. N̄i guiman ni stanē ne' chrej ra'a rotsīj aj.

³⁴ 'N̄i huēj gaḥuin rey. N̄i gatā gunun ni ngüi guiman ne' chrej ra'a sa'āj aj: “Gaḥua' ni é re' si hua gui'yaj sa' chrē nga ni é re' aj. N̄i huin ruhuāj sisi guinicaj sun ni é re' rian nicaj sun Yan'anj. Daj si hua gui'yaj xugüi Yan'anj rian gane ni é re' asij ngaa gui'yaj Yan'anj xungüi aj. ³⁵ Daj si ngaa gachin xi'nā riquīj, n̄i riqui ni é re' xāj. N̄i ngaa nago'ōj nnee, n̄i riqui ni é re' go'ōj nej. N̄i ngaa huīnj 'ngo tsínj 'nā' ango rian xuman', n̄i nahuin ra'a á re' yūnj aj. ³⁶ Ngaa nitaj si-gan'anj, n̄i riqui ni é re' atsij gunūnj. N̄i ngaa ga'nānj, n̄i ga'nā' ni'yaj á re' yūnj. N̄i ngaa gunūnj ducuaga', n̄i ga'nā' ni'yaj ni é re' rian gunūnj anj.” Daj gatā rian ni ngüi guiman ne' chrej ra'a sa'āj.

37 'Nga n̄ n̄achinj snan'anj ni ngüi hua n̄ica niman daj riānj: "Señor, aman guini'i ni únj sisi achin xi'n̄a riquí re', n̄i riqui ni únj si xá re' únj. N̄i aman guini'i ni únj sisi nago'ó re' nnee, n̄i riqui ni únj si go'ó re' únj. 38 N̄i aman guini'i ni únj sisi huín re' 'ngo tsínj 'n̄a' rian ango xuman', n̄i nahuin ra'a ni únj man'án re' únj. N̄i aman guini'i ni únj si nitaj si-gán' re', n̄i riqui ni únj gunun re' únj. 39 N̄i aman guini'i ni únj sisi ga'n̄an' re', as̄i gunun re' ducuaga' nej, n̄i ga'n̄a' ni'yaj ni únj únj." Daj ḡataj ni ngüi daj gun̄unj aj.

40 'Nga n̄i ḡat̄a gunun ni sij: "X̄anga' at̄a gunun ni é re' sisi daran' si gui'yaj ni é re' rian ni jn̄an hua niq̄ui, n̄i hué ducuānj daj gui'yaj á re' riānj nej aj." Daj ḡat̄a gunun ni ngüi 'yaj sa'.

41 'Hué dan n̄i ḡat̄a gunun ni ngüi guiman ne' chrej ra'a rotsij: "Guxun anéj ni é re' man'án re' riānj. Hua gataj Yan'anj sisi gan'anj ni é re' rian yan'an gaca n̄iganj n̄in' a ni é re' aj. N̄i hua gui'yaj xugüi Yan'anj yan'an daj sisi gunun sichre n̄ga ni ángel nico' man'an sichre daj aj. 42 Daj si ngaa gachin xi'n̄a riquíj, n̄i nun riqui ni é re' x̄aj. N̄i ngaa nago'ój nnee, n̄i nun riqui ni é re' go'ój. 43 N̄i ngaa gahuinj 'ngo tsínj 'n̄a' ango rian xuman', n̄i nun ganahuin ra'a ni é re' ȳunj mánj. N̄i ngaa nitaj si-gan'ānj, n̄i nun riqui ni é re' gun̄unj mánj. N̄i ngaa ga'n̄anj, n̄i nun ga'na' ni'yaj ni é re' ȳunj mánj. N̄i ngaa gun̄unj ducuaga', n̄i nun ga'na' ni'yaj ni é re' riānj n̄unj mánj." Daj ḡat̄a gunun ni ngüi guiman ne' chrej ra'a rotsij daj.

44 'Nga n̄i ḡataj ni sij riānj: "Señor, aman guini'i ni únj sisi achin xi'na riquí re', n̄i nago'ó re' nnee únj. N̄i aman gahuín re' 'ngo tsínj 'na' ango yu'uj únj. N̄i aman achin si-gán' re' únj. N̄i aman a'nán' re' si gunun re' ducuaga' únj. N̄i aman nun chracuij ni únj man'án re' ngaa guirán' re' ni sayun daj únj." Daj ḡataj ni sij riānj.

45 'N̄i ḡatā gunun ni sij: "Xanga' atā gunun a ni é re' sisi ngaa nun chracuij ni é re' rian ni jnān hua niqui, n̄i da'nga' daj nun chracuij a ni é re' rian man'ānj." Daj ḡatā gunun ni sij.

46 'N̄i ḡan'anj ni sij guiran' ni sij castigo n̄iganj n̄in'. San̄i ni ngüi hua n̄ica niman, n̄i ḡan'anj gane n̄iganj ni sij nga Yan'anj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

26

El complot para prender a Jesús

¹ Hué dan n̄i ngaa guisíj ga'mi Jesús ni nuguan' daj, n̄i gataj sij gunun ni tsínj nico' sij:

² —Ni'i ni é re' sisi xiráj huíj güi, n̄i 'na' gahuin gui'yanj pascua. N̄i naga'ui' ni sij man'ānj rian ni tsínj ga'ui' gaquíj ra'āj guinicōj rian rugutsi huínj da'n̄ij ni ngüi. —Daj gataj Jesús.

³ Ngaa n̄i nahuin yu' ni chrej a'nin' nga ni tsínj digyán ley nej, nga ni tsínj huin achij scanij ni ngüi nej. N̄i nahuin yu' ni sij rian hue' ducua' chrej huin achij n̄in' gu'naj sí' Caifás. ⁴ N̄i diga'mi dugüi' ni sij daj ga'ue digya' yun'unj ni sij man'an Jesús, n̄i guida'a huí ni sij sí'. Daj si dagahui' ni sij, ruhua ni sij. ⁵ San̄i gataj ni sij:

—Si guido'ó' sí' güi gahuin gui'yanj nun sa' nun gahuin sayun, gui'yaj ni ngüi mánj. Daj gataj ni sij.

Jesús es ungido en Betania

⁶ Ni ngaa gane Jesús xuman' Betania, ni gane sij ducua' 'ngö tsínj gu'naj Simón tsínj guiran' xi'i lepra. ⁷ Ni ngaa nne Jesús rian mesa, ni guisíj 'ngö yun'unj xana rian nne sij. Ni nicaj ún' 'ngö frasco yej gu'naj alabastro nun gasiti guin' daj ruhua-á' nicaj ún' guisíj ún'. Ni du'ue nín' ruhua-á'. Ni garíj ún' gasiti daj chra Jesús. ⁸ Saní ngaa guini'i ni tsínj nico' Jesús, ni ga'man ruhua ni sij. Ni gataj ni sij:

—Ni un sin huin ni gayanj yun gasiti sa' da únj. ⁹ Ga'ue gane' gasiti daj. Ni ga'ue guiri' nico san'anj ga'ui' né' rian ni ngüi niqui. —Daj gataj ni sij.

¹⁰ Ni ngaa gunun Jesús, ni gataj sí' gunun ni sij:

—Si chran' yun'unj ni é re' yun'unj xana nan mánj. Si 'yaj unj nan ngāj, ni dugu'naj huaj, 'yaj unj. ¹¹ Ya'yoj nne ni ngüi niqui nga á re'. Saní nitaj si gane niganj man'ānj nga ni é re' mánj. ¹² Garíj ún' gasiti guin' daj nnee cū. Ni da'nga' daj 'yaj xugüi ún' nnee cū. Daj si doj ni guisíj güi gachin' ni sij yünj. ¹³ Xanga' yya atā gunun ni é re' sisí daran' yu'uj ga'mi ni sij nuguan' sa' rian xi'ij, ni hué daj nata' ni sij si gui'yaj yun'unj xana daj riānj. Ngaa ni nanun ruhua ni ngüi xi'í ún' aj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Judas ofrece entregar a Jesús

14 Hué dan n̄i gan'anj 'ngo ni xuhuij ni tsínj nico' Jesús rian ni chrej a'nin'. N̄i gu'naj sí' Judas Iscariote. 15 N̄i gataj sí':

—N̄i undaj huin r̄iqui ni é re' riānj, n̄i digyānj rian nne Jesús, n̄i guida'a á re' únj. —Daj gataj Judas gunun ni sij. Ngaa n̄i ga'ui' ni sij icō chi' san'anj plata rian sí'. 16 N̄i asij hora daj, n̄i gaxi'i sí' nano' sí' 'ngo ducuánj daj n̄aga'ui' sí' Jesús ra'a ni chrej a'nin'.

Institución de la Cena del Señor

17 N̄i guisij güi sini gahuin gui'yanj ngaa gui'yaj ni sij chrachrúnj nitaj si 'n̄ij levadura xa ni sij. N̄i ga'na' ni tsínj nico' Jesús. N̄i gataj ni sí' gunun sij:

—N̄i a huin ruhuá re' si gui'yaj xugüi ni únj xa sti'n̄i re' pascua únj. —Daj gataj ni sij.

18 Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Güij gatu ni é re' xuman' rian nne 'ngo tsínj daj. N̄i gataj ni é re' gunun sí': “Ataj maestro sisi gahuin n̄ichrun' si guisij si-hora sij. Ngaa n̄i gan'anj gui'yaj sij gui'yanj pascua ducua re' n̄aga ni tsínj nico' man'an sij.” Da'nga' daj gataj ni é re' gunun sí'. —Daj gataj Jesús.

19 Ngaa n̄i gui'yaj ni sij daj rún' ga'nin' Jesús sun rian ni sij. N̄i gui'yaj xugüi ni sij sisi xa sti'n̄i ni sij xi'í gui'yanj pascua. 20 N̄i ngaa guinj, n̄i gan'anj gane Jesús rian mesa n̄aga ni xuhuij ni tsínj nico' sij. 21 N̄i ngaa xa ni sij, n̄i gataj Jesús gunun ni sí':

—Xanga' atā gunun ni é re' sisi n̄aga'ui' 'ngo ni é re' man'ānj rian ni tsínj ga'na' guida'a yūnj anj. —Daj gataj Jesús.

²² Ngaa n̄i n̄in' ruhua ganani ruhua ni sij. N̄i gax̄i' i ni sij nachínj snan'anj go'ngo ni sij Jesús. N̄i gataj ni sij:

—Señor, man'ānj huin ní'. —Gataj go'ngo ni sij.

²³ Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Tsínj jniaj n̄uguan'an chrachrúnj chruhua go'o ngāj, hué sij huin tsínj n̄aga'ui' man'ānj rian ni tsínj gūida'a yūnj. ²⁴ N̄i yūnj huin da'n̄ij ni ngūi. N̄i rún' ataj si-n̄uguan' Yan'anj rian xi'ij, n̄i da'nga' daj hua nīan gūiran'ānj sayun. San̄i niq̄ui niman n̄in' ruhua tsínj n̄aga'ui' man'ānj rian ni tsínj ga'na' gūida'a yūnj. Daj si gāhuin nico castigo gūiran' sí'. Sa' huin sisi nun ga'nga man'an sí'. —Daj gataj Jesús.

²⁵ Ngaa n̄i nachínj snan'anj Judas tsínj naga'ui' Jesús rian ni tsínj nicaj sun. N̄i gataj sij gunun Jesús:

—Maestro, man'ānj huin ní'. —Daj gataj Judas.

Ngaa n̄i gataj Jesús:

—Da'nga' daj gataj man'án re'. —Daj gataj Jesús gunun Judas.

²⁶ N̄i ngaa xa ni sij, n̄i gūida'a Jesús chrachrúnj. N̄i naga'ui' sij si guruhua Yan'anj. Asij n̄i gura' da'aj sij chrachrúnj daj, n̄i ga'ui' sij xa ni tsínj nico' sij. N̄i gataj sij:

—Gūida'a ni é re' x̄a ni é re'. Chrachrúnj nan huin nnee cū aj. —Daj gataj Jesús.

²⁷ Hué dan n̄i gūida'a Jesús tasa. N̄i ngaa naga'ui' sij si guruhua Yan'anj, n̄i ga'ui' sij go'o ni sí'. N̄i gataj sij:

—Go'o daran' ni é re'. ²⁸ Daj si nnee nan huin si-tun man'ānj. Nī ngā tun nan, nī guisíj gahuin yya nuguan' gui'yaj yya Yan'anj ngā ni ngüi. Nī xi'í tun gayanj nan guinicaj Yan'anj niman nico rian si-gaquin' nico ni ngüi. ²⁹ Nī atā gunun a ni é re' sisi nitaj si go'o ruhua' yūnj nnee uva nan da' güi go'ōj nnee uva naça ngā ni é re' rian nicaj sun chrē. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Jesús anuncia la negación de Pedro

³⁰ Nī ngaa guisíj garáj ni sij chra', nī gahui ni sij gan'anj ni sij dacan gu'naj Olivos.

³¹ Ngaa nī gataj Jesús gunun ni sij:

—Duna daran' ni é re' yūnj yan' yyaj. Daj si ataj si-nuguan' Yan'anj: “Ga'ui' Yan'anj tsínj dugumi xachij. Ngaa nī gunánj ni xuj. Nī gaxa'ni ni xuj.” Da'nga' daj ataj si-nuguan' Yan'anj. ³² Sanj ngaa gana'nī, ngaa nī gan'ān estado Galilea. Asíj nī huaj ni é re' yu'uj da nej. —Daj gataj Jesús.

³³ Ngaa nī gataj Pedro gunun Jesús:

—Nunj si gan'anj daran' ni sij xi'í re', sanj nitaj aman dunaj man'ānj man'án re' mánj. —Daj gataj Pedro gunun Jesús.

³⁴ Ngaa nī gataj Jesús:

—Xanga' atā gunun re' sisi asij nun gaguaaj do'loj 'ngō du'ua xú' yan' nan, nī gataj re' hua'nij sisi nun ni'í re' man'anj. —Daj gataj Jesús gunun Pedro.

³⁵ Nī gataj Pedro:

—Nunj si hua nian gahuij ngā re', sanj si gatā sisi nun ni'inj man'án re' mánj. —Daj gataj Pedro.

Ni da'nga' daj gataj daran' ni tsínj nico' Jesús nej.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Hué dan ni gan'anj Jesús nga ni tsínj nico' sij 'ngo yu'uj gu'naj Getsemaní. Ni gataj sij gunun ni sí':

—Gane ni é re' nan si gan'an yu'uj man gachinj jni'yā rian Yan'anj. —Daj gataj sij gunun ni sí'.

³⁷ Ni nicaj sij Pedro nga nungüej da'nij Zebedeo gan'anj sij. Ni nin' ruhua gaxi'i sij ganani ruhua sij. Da' huej ata' niman sij. ³⁸ Ni gataj sij gunun anin' sí':

—Da' ní' ni a gan'anj nimānj ruhuāj, 'yaj si nani ruhuāj. Ni gahuīj nga nimānj ruhuāj. Guna anin' é re' nan gunun ruhua á re' ngāj. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

³⁹ Hué dan ni gan'anj Jesús doj ne' chrej rian. Ni ganiquin' ráj dacoj sij ganun rian sij rian yo'ój. Ni gachínj jni'yaj sij rian Yan'anj. Ni gataj sij:

—Tata chré', sisi ga'ue, ni ga'ne re' sayun ran'ānj nan. Sani si gui'yáj re' rún' huin ruhua man'ānj. Maan si gui'yáj re' rún' aran' ruhua man'án re'. —Daj gataj Jesús gunun man'an Yan'anj.

⁴⁰ Ngaa ni nanicaj Jesús rian man ni tsínj nico' sij. Ni atoꝝ anin' sí' nari' sij. Ngaa ni gataj sij gunun Pedro:

—Ni si ga'ue ni 'ngo hora gunun ruhua anin' é re' ngāj ga mí'. ⁴¹ Ga gunun ruhua anin' é re' gachinj jni'yaj anin' é re' rian Yan'anj sisi si guinij anin' é re' rian gaquin' ngaa gatsij sichre niman anin' é re'. Huin ruhua nimān re' gui'yaj

sa' re'. Sanĭ nun gahuin nucuj nnee cúj anin' é re' mánj. —Daj gataj Jesús gunun ni hua'nij tsínj daj.

⁴² Ngaa nĭ gan'anj ruhua' yún Jesús. Nĭ gachínj jni'yaj sij rian Yan'anj. Nĭ gataj sij:

—Tata chré', sisi sĭ ga'ue ganānĭ rian sayun nan, ngaa nĭ guĭ'yáj re' si garan' ruhua' re' ngāj. —Daj gataj Jesús gunun Yan'anj.

⁴³ Nĭ ngaa nanicaj ruhua' yún sij, nĭ atoj ruhua' yún anĭn' sí' nari' sij. Daj si a'uij rian anin' sí', guĭ'yaj nnej.

⁴⁴ Ngaa nĭ gahui sij rian ni sí'. Nĭ gan'anj gachinj jni'yaj sij rian Yan'anj guisĭj hua'nij. Nĭ hué gue nuguan' daj gataj ruhua' yún sij rian Yan'anj.

⁴⁵ Ngaa nĭ nanicaj sij rian man ni tsínj nico' sij. Ni gataj sij:

—Ga'ue gatoj anĭn' é re', nĭ naranj ruhua á re' aj. Guisĭj hora ga'na' tsínj naga'ui' man'ānj ra'a ni tsínj 'yaj gaquin' huĭnj da'nĭj ni ngüĭ.

⁴⁶ Nāchica anĭn' é re' gan'anj né'. Hua gahuin nĭchrun' tsínj 'nā' naga'ui' yūnj rian ni tsínj nicaj sun. —Daj gataj Jesús gunun ni sij.

Arresto de Jesús

⁴⁷ Da a'mi gue Jesús ngaa guisĭj Judas huin sí' 'ngo ni xuhuij ran' ni tsínj nico' sij. Nĭ nicaj dugüĭ' sí' ngā nico ni tsínj guisĭj sí'. Nĭ ata ni sij espada nej, chrun nej, huaj ni sij. Nĭ ga'nĭj ni chrej a'nin' ngā ni tsínj huin achij scanij ni ngüĭ ga'na' ni sij. ⁴⁸ Nĭ hua digyán Judas 'ngo chrej daj guĭni'i ni sij un tsínj huin guĭda'a ni sij. Nĭ gataj sí':

—Tsínj garun du'uāj daj hué sij huin Jesús aj. Guida'a ni é re' sij. —Daj hua gataj Judas rian ni tsínj nicaj dugüi' nga sí'.

⁴⁹ Ngaa ni 'ngo gahuin nìchrun' Judas rian niquin' Jesús. Nì:

—Hua sa' nné re', maestro. —Gataj sij gunun Jesús. Nì garun du'ua sij sí'.

⁵⁰ Ngaa ni gataj Jesús gunun sí':

—Amigo, un sin huin, ni 'na' re' únj. —Daj gataj Jesús gunun Judas.

Hué dan ni gahuin nìchrun' ni sij, ni guida'a ni sij Jesús.

⁵¹ Ngaa ni guiri 'ngo tsínj niquin' nga Jesús si-espada sij. Nì ga'ui' sij tsínj 'yaj sun rian chrej huin achij nìn' daj. Nì güéj nìn' chraquij sí', gui'yaj sij. ⁵² Ngaa ni gataj Jesús rian tsínj nicaj espada daj:

—Na'nij re' si-espada re' chruhua pena. Daj si daran' ni tsínj gunun' nga espada, ni gahui' ni sij, gui'yaj espada nej. ⁵³ Nun ni'í re' sisi ga'ue gachinj jni'yā rian chrē, ni ga'nij chrē hué hora nan xuhuij xi'nin' ni ángel ga'na' chraquij yūnj ní'. ⁵⁴ Sanj sisi da'nga' daj gui'yā, ni na'ue gahuin yya daj rún' ataj si-nuguan' Yan'anj. Daj si ataj si-nuguan' Yan'anj sisi hua nian guiran'anj sayun nánj. —Daj gataj Jesús.

⁵⁵ Nì hora daj ni gataj Jesús gunun ni tsínj 'na' daj:

—Nì un sin huin ni ata á re' espada nga chrun nej 'na' guida'a á re' yūnj únj. Huēj huin 'ngo tsínj tu ruhua ni é re' ní'. Ya'yoj ganēj chruhua nuhui digyānj rian ni é re'. Nì nun guida'a

ni é re' yūnj mánj. ⁵⁶ Sanj ran'ānj sayun nan sisi gāhuin yya daj rún' gataj ni tsínj ga'mi sinuguan' Yan'anj asij ná. —Daj gataj Jesús.

Ngaa nj dunáj daran' ni tsínj nico' Jesús man'an sij. Nj gunánj ni sí' rian Jesús.

Jesús ante el concilio

⁵⁷ Ngaa nj ni tsínj guida'a Jesús, nj nicaj ni sij sí' gan'anj ni sij rian tsínj gu'naj Caifás huin sí' chrej huin achij nin'. Nj yu'uj daj hua nahuin yu' ni tsínj digyán ley nga ni tsínj huin achij nej.

⁵⁸ Nj gan' huaj Pedro nico' sí' huaj rucu Jesús. Nj guisj sij rian ducua chrej huin achij daj. Nj rian hua ta rian hue' daj gatúj sij. Nj gan'anj gane sij nga ni snado mán yu'uj daj. Daj si huin ruhua sij guini'i sij sisi daj ganahuij daran' ni nuguan' daj.

⁵⁹ Ngaa nj nano' ni chrej a'nin' nga ni tsínj 'yaj junta daj nuguan' nne xi'í Jesús sisi da'nga' daj ga'ue dagahui' ni sij Jesús. ⁶⁰ Sanj nun nari' ni sij 'ngo nuguan' nne daj. Nj nunj si ga'na' nico ni tsínj ga'mi nne xi'í Jesús, sanj nun nari' ni sij 'ngo gaquin' sisi gahui' sí'. Hué dan nj ga'na' huj tsínj daj. ⁶¹ Nj gataj nungüej sij:

—Gataj tsínj nan sisi ga'ue duguane sij ducua Yan'anj. Nj xiráj hua'nij güi, nj nāgui'yaj sij ango nuhui. —Daj gataj nungüej tsínj daj.

⁶² Ngaa nj naxuman chrej huin achij nin'. Nj gataj sij gunun Jesús:

—Nitaj 'ngo nuguan' nānicaj re' únj. Nj un sin huin si ataj nungüej tsínj daj xi'í re' únj. —Daj gataj sij gunun Jesús.

⁶³ Sanj dínj guiniquin' du'ua Jesús nun ga'mi sij. Ngaa n̄i gataj chrej huin achij n̄in' daj gunun Jesús:

—A'n̄ij sun rián re' nga si-xugüi Yan'anj hua n̄i'na' sisi gataj yyá re' sisi hué re' huin Cristo da'n̄ij Yan'anj. —Daj gataj sij gunun Jesús.

⁶⁴ Hué dan n̄i gataj Jesús:

—Huēj huin daj rún' atáj re' nánj. N̄i atā gunun ni é re' sisi huēj huin da'n̄ij ni ngüi. N̄i guñi'i ni é re' sisi ganēj ne' chrej ra'a sa' Yan'anj nucuj n̄in' nne xata'. N̄i guñi'i ni é re' ga'nāj rian nga xata'. —Daj gataj Jesús.

⁶⁵ Ngaa n̄i gutsi' chrej huin achij n̄in' daj si-gan' sij. N̄i gataj sij:

—Ga'mi quij sí' xi'í Yan'anj anj. Nitaj si guñ'yó' ni testigo ga mánj. Acuan' gunun ni é re' si ga'mi quij sij xi'í Yan'anj anj. ⁶⁶ Daj guñ'yaj né', ruhua ni é re' únj. —Daj gataj chrej huin achij n̄in' gunun ni tsínj gan'anj junta daj.

N̄i:

—Da'ui sij gaquin', n̄i hua niñ gahui' yya sij. —Daj gataj ni tsínj daj.

⁶⁷ Ngaa n̄i gara sta'nunj ni sij rian Jesús. N̄i ga'ui' ni sij sí' nej. N̄i gara'ui' ango ni sij rian sí'.

⁶⁸ N̄i gataj ni sij:

—Gahui chra re' sisi un tsínj ga'uí' re' huín re' Cristo. —Daj gataj ni sij ga'mi ducu ni sij rian Jesús.

Pedro niega a Jesús

⁶⁹ N̄i nne Pedro ne' chrej xe' ta rian ducúa chrej huin achij n̄in' daj.

Ni gahuin nichrun' 'ngo yun'unj xana 'yaj sun hue' daj. Ni gataj ún':

—Hué re' nicaj dugüi' nga Jesús tsínj 'na' estado Galilea aj. —Daj gataj ún' gunun Pedro.

⁷⁰ Sanj nun ga'uej Pedro rian daran' ni tsínj man yu'uj daj. Ni gataj sij:

—Nun ni'inj un si atáj re' mánj. —Gataj Pedro gunun ún'.

⁷¹ Ngaa ni gahui sij ne' chrej xe' ne' rian atúj ni ngüi. Ni guini'i ango yun'unj xana 'yaj sun man'an sij. Ni gataj ún' gunun ni tsínj man yu'uj daj:

—Hué tsínj nan nicaj dugüi' nga Jesús, tsínj 'na' xuman' Nazaret. —Daj gataj ún' gunun ni sij.

⁷² Sanj nun ga'uej ruhua' yún Pedro. Ni guta' nica yya sij. Ni gataj sij:

—Nun ni'inj tsínj da mánj. —Daj gataj Pedro gunun ni sij.

⁷³ Ngaa ni ango hora le', ni gahuin nichrun' ni tsínj man yu'uj daj. Ni gataj ni sij gunun Pedro:

—Xanga' huín re' 'ngo ni tsínj daj. Daj si a'mí re' daj rún' a'mi ni sij. —Daj gataj ni tsínj daj gunun Pedro.

⁷⁴ Hué dan ni gaxi'i sij ga'mi quij sij. Ni guta' nica yya sij. Ni gataj sij:

—Nun ni'inj tsínj da mánj. —Daj gataj Pedro gunun ni sij.

Ni hué gue hora daj gaguáj do'loj 'ngo du'ua xú'.

⁷⁵ Ngaa ni ganun ruhua Pedro si gataj Jesús gunun sí': "Asij nun gaguaj do'loj si 'ngo du'ua xú', ni gataj re' si hua'nij si nun ni'í re' man'anj

mánj.” Da'nga' daj hua gataj Jesús gunun Pedro. Ngaa n̄i gahui Pedro gan'anj sij ne' chrej xe'. N̄i gaco n̄in' ruhua sij.

27

Jesús ante Pilato

¹ N̄i ngaa guerenga', n̄i diga'mi dugüi' daran' ni chrej a'nin' ngā ni tsínj huin achij scanij ni ngüi sis̄i naga'ui' ni sij Jesús gahui' sí'. ² N̄i gumíj ni sij Jesús. N̄i nicaj ni sij sí' gan'anj ni sij naga'ui' ni sij sí' ra'a Pilato huin sí' gobernado.

Muerte de Judas

³ N̄i Judas huin tsínj naga'ui' Jesús rian ni tsínj nicaj sun. N̄i ngaa guini'i Judas sis̄i gahui' Jesús, gui'yaj ni sij, n̄i ducu ganani ruhua sij. N̄i naga'ui' sij ic̄o chi' san'anj plata daj rian ni chrej a'nin' ngā ni tsínj huin achij nej. ⁴ N̄i gataj sij:

—Da'uīj gaquin' xi'í si naga'uīj gahui' 'ngō tsínj nitaj 'ngō gaquin' gui'yaj. —Daj gataj Judas ngaa nani ruhua sij.

San̄i gataj ni sij:

—N̄i un si gui'yaj únj únj. Si-gaquin' man'án re' huin nan. —Daj gataj ni sij gunun Judas.

⁵ Ngaa n̄i dagaman' Judas san'anj huin plata daj chruhua nuhui. N̄i gan'anj d̄oco' sij man'an sij. N̄i gahui' sij. ⁶ Hué dan n̄i naran' ni chrej a'nin' san'anj huin plata daj. N̄i gataj ni sij:

—S̄i ga'ue ga'nij né' san'anj nan rian Yan'anj gahuin ofrenda xi'í si du'ue tun 'ngō tsínj mánj. —Daj gataj ni sij.

⁷ Ngaa n̄i uyan ga'mi ni sij sis̄i guiran ni sij san'anj daj 'ngō do'ój 'ngō tsínj ri chruj. N̄i

da'nga' daj gui'yaj ni sij sisi guiri' ni sij 'ngo yu'uj gachin' ni sij ni ngüi 'na' ango rian xuman'.
⁸ Xi'í daj gu'naj yo'ój daj da' güi acuan' yo'ój tun.
⁹ Hué daj gahuin yya daj rún' ga'mi Jeremías tsínj ga'mi si-nuguan' Yan'anj asij ná. Ni gataj sí: “Nacaj ni sij icō chi' san'anj plata. Daj si da'nga' daj huin du'ue 'ngo tsínj daj daj rún' naru'ue ni tsínj israelita. ¹⁰ Ni san'anj daj guiránj ni sij do'ój tsínj ri chruj daj rún' ga'nin' Señor sun riānj.”
 —Daj gataj Jeremías.

Pilato interroga a Jesús

¹¹ Ngaa ni ganiquin' Jesús rian gobernado. Ni ganachínj snan'anj sí' Jesús. Ni:
 —Hué re' huin si-rey ni ngüi israelita ní.
 —Gataj gobernado.

Ngaa ni:

—Hué re' ataj nánj. —Gataj Jesús.

¹² Sanj ngaa ga'mi gaquin' ni chrej a'nin' nga ni tsínj huin achij, ni nun danicaj Jesús ni a 'ngo nuguan' rian ni sij. ¹³ Ngaa ni gataj gobernado daj tsínj gu'naj Pilato gunun Jesús:

—Nunún re' undaj gaquin' a'mi ni sij rian xi'í re' di mí'. —Daj gataj Pilato gunun Jesús.

¹⁴ Sanj ni a 'ngo nuguan' nun gataj Jesús gunun Pilato. Xi'í daj ni nin' ruhua garáj yan'anj ruhua sij ni'yaj sij Jesús.

Jesús sentenciado a muerte

¹⁵ Ni da' go'ngo yo', ni hua 'ngo ducuánj nico' Pilato sisi ri sí' 'ngo tsínj nun ducuaga' go'ngo gui'yanj pascua. Tsínj garan' ruhua ni ngüi, ni guiri sij sí' ducuaga'. ¹⁶ Ni ngaa daj, ni nun 'ngo

tsínj gu'naj Barrabás ducuaga'. Nj ni'i sa' ni ngüi sisi da'ui sij nico gaquin'. ¹⁷ Ngaa nj nachínj snan'anj Pilato ni tsínj nahuin yu' daj. Nj gataj sij:

—Nj un tsínj garan' ruhua á ni é re' sisi guirij ducuaga', ruhua á re' únj. Asj guirij Barrabás ní'. Asj guirij tsínj gu'naj Cristo sa'. —Daj gataj Pilato gunun ni sij.

¹⁸ Daj si xacaj Pilato cuenta sisi naga'ui' ni sij Jesús rian xi'í si xicoj ruhua ni sij ni'yaj ni sij man'an sí'.

¹⁹ Nj ngaa gane Pilato rian nagui'yaj yya sij ni gaquin', nj ga'nij nica sij 'ngo nuguan' gan'anj rian sij. Nj gataj ún' gunun sij:

—Sj diguij re' si-nuguan' tsínj hua nica niman nan mánj. Daj si guiran'anj 'ngo sayun nico xi'í sij yyaj ngaa ga'nij aj. —Daj gataj unj rian sí'.

²⁰ Sanj gui'yaj fuerza ni chrej a'nin' nga ni tsínj huin achij sisi gachinj ni ngüi rian Pilato sisi gahui Barrabás ducuaga'. Nj sisi gachinj ni ngüi sisi gahui' Jesús. ²¹ Ngaa nj gataj gobernado gunun ni ngüi:

—Daj hua yya tsínj guirij, ruhua ni é re' únj.
—Daj gataj sij gunun ni ngüi.

Ngaa nj:

—Guiri re' Barrabás. —Gataj ni sij.

²² Ngaa nj gataj Pilato gunun ni sij:

—Daj huin ruhua ni é re' un sin huin guiyā nga Jesús tsínj gu'naj Cristo únj. —Daj gataj sij gunun ni ngüi.

Ngaa nj:

—Gari re' gaquj Jesús guinico' sij rian rugutsi, ruhua únj. —Daj gataj daran' ni ngüi.

23 Ngaa n̄i gataj Pilato gunun ni sij:

—Daj hua gaquin' gui'yaj sij únj. —Daj gataj Pilato.

San̄i naanj gaguáj ruhua' yún ni sij:

—Gari re' gaquíj Jesús guinico' sij rian rugutsi aj. —Daj gaguáj ni ngüi daj.

24 N̄i guini'i Pilato sisi na'ue gana'man ruhua ni ngüi. San̄i huaj nin' ruhua ga'man ruhua ni sij. Ngaa n̄i guida'a sij nnee. N̄i nania' sij rian ni ngüi. N̄i gataj sij:

—Sé xi'ij huin si gahui' tsínj hua nica niman nan mánj. Güenda man'an ni é re' huin nánj. —Daj gataj Pilato.

25 Ngaa n̄i gataj ni ngüi daj:

—Xi'í ni da'nij únj gahui' tsínj nan anj. —Daj gataj ni sij.

26 Ngaa n̄i guiri Pilato Barrabás rian ni ngüi. N̄i ga'ui' ni sij nne' xiráj Jesús, gui'yaj Pilato. Hué dan n̄i naga'ui' Pilato Jesús rian ni sij sisi gari ni sij gaquíj sí' guinico' sí' rian rugutsi.

27 Ngaa n̄i nicaj ni si-snado gobernado gan'anj ni sij Jesús ta rian palacio daj. N̄i ganahuin yu' daran' ango ni snado rian Jesús, gui'yaj ni sij.

28 N̄i guiri ni sij si-gan' sí'. N̄i na'nij ni sij 'ngõ atsi rian rumi' mare xá Jesús gunun sí'. 29 N̄i run'un ni sij 'ngõ ya'a tanj gui'yaj ni sij 'ngõ corona ga'nij ni sij chra Jesús. N̄i garíj ni sij 'ngõ riu r'ra'a sa' sí'. Ngaa n̄i ganiquin' ráj dacoj ni sij rian sí'. N̄i ga'nga' naco ni sij. N̄i ga'mi ducu ni sij guini'yaj ni sij Jesús. N̄i gataj ni sij:

—Hua 'ueé nin' si-rey ni tsínj israelita. —Daj gaguáj ni sij ga'mi ducu ni sij ni'yaj ni sij Jesús.

³⁰ Nì gara sta'nunĵ ni sij rian Jesús nej. Nì guida'a ni sij riuĵ daj ga'ui' ni sij chr̄a sí'. ³¹ Nì ngaa guisíĵ gui'yaj ducu ni sij, nì guiri ni sij atsiĵ daj. Nì na'níĵ ni sij si-gan' Jesús xá sí' ruhua' yún. Hué dan nì guiri ni sij man'an sí' gan'anĵ sij güenda ġari ni sij gaquíĵ man'an sí' ġuinico' sí' rian rugutsĵ.

Crucifixión y muerte de Jesús.

³² Nì ngaa ġahui ni sij, nì nacaj dugüi' ni sij nga 'ngö tsínĵ 'n̄a' xuman' ġu'naj Cirene. Nì ġu'naj sí' Simón. Nì chran' yun'unĵ ni sij sisi ġata sí' si-ruġutsi Jesús. ³³ Ngaa nì guisíĵ ni sij 'ngö dacan ġu'naj Gólgota. Nì nuguan' daj ġata ruhuaj dacan cúĵ chr̄a níman. ³⁴ Nì ga'ui' ni sij vino ġo'o Jesús nacheĵ dugüi'-í' nga si-ġai' xucu. Sanĵ ngaa ġo'o Jesús doĵ, nì nun ġa'ueĵ sij ġo'o sij ġa mánĵ. ³⁵ Nì ngaa ġari ni sij gaquíĵ Jesús doco' ni sij sí' rian rugutsĵ, nì ducu ni snado sisiĵ un tsínĵ ġahui sa' nĵcaĵ sij si-gan' sí' ġan'anĵ sij. Nì da'nga' daj ġahuin gui'yaj ni sij sisiĵ ġahuin yya daj rún' ġataĵ tsínĵ ġa'mi si-nuguan' Yan'anĵ asij ná. Nì ġataĵ sí': "Ġura' da'aj ni sij si-gan'ānĵ. Nì ducu ni sij sisiĵ un tsínĵ ġahui sa', nì nĵcaĵ sí' si-gan'ānĵ ġan'anĵ." Daj ġataĵ tsínĵ daj asij ná. ³⁶ Nì ġan'anĵ ġane ni sij yu'uj daj dugumi ni sij Jesús. ³⁷ Nì ġarun ni sij letra chr̄a si-ruġutsi Jesús un si xĵ'i huin dagahui' ni sij. Nì letra daj ataj: "Nan huin Jesús Si-Rey ni tsínĵ israelita." Da'nga' daj ġarun ni sij. ³⁸ Nì doco' ni snado yahuiĵ tsínĵ tu rian yahuiĵ rugutsĵ. Nì nico' 'ngö sij ra'a sa' Jesús, nì anġo sij chrej ra'a r̄otsi sí'.

³⁹ Nĭ ga'mi quij ni ngüi gachin. Nĭ dugunun ni sij chr̄a ni sij. ⁴⁰ Nĭ gataj ni sij:

—Hué re' huin si duguane nuhui nico, nĭ hua'nij gue güi nagui'yaj ruhua' yún re', atáj re' ní'. Ngaa nĭ ganacaj re' man'án re'. Sisi hué re' huin da'níj Yan'anj, nĭ guinanj re' rian rugutsi aj. —Hué daj gataj ni ngüi ga'mi ducu ni sij rian Jesús.

⁴¹ Nĭ hué 'ngo nuguan' daj ga'mi ducu ni chrej a'nin' nga ni maestro digyán ley nej, ni tsínj fariseo nej, nga ni tsínj huin achij nej. Nĭ gataj ni sij:

⁴² —Nacaj sij ango ni ngüi. Sanĭ na'ue ganacaj sij man'an sij. Sisi hué si huin si-rey ni tsínj israelita, ngaa nĭ nanij sij rian rugutsi aj. Ngaa nĭ guxuman ró' nĭ'yó' sij. ⁴³ Xuman ruhua sij ni'yaj sij Yan'anj. Ngaa nĭ sisi 'i ruhua Yan'anj ni'ya sij, nĭ ga'ue ganacaj Yan'anj sij yyaj. Daj si ataj sij sisi hué sij huin da'níj Yan'anj. —Daj ga'mi quij ni sij rian Jesús. ⁴⁴ Nĭ da nungüej tsínj tu nico' rian rugutsi xi'níj Jesús ga'mi quij nungüej sij rian Jesús nej aj.

⁴⁵ Nĭ ngaa guisĭj gaxuj, nĭ gahuin rumi' rian daran' xungüi. Nĭ gahuin rumi' da' ga hua'nij di'nĭ. ⁴⁶ Nĭ 'ngo si ga hua'nij, nĭ gaguáj nucuaaj Jesús. Nĭ gataj sij:

—Eli, Eli, lama sabactani. —Daj gataj sij gaguáj sij.

Nĭ snan'anj man'an sij ruhuj gata: Dan'anj man'anj, Dan'anj man'anj, un sin huin, nĭ duná re' urĭnj únj. Daj gataj Jesús gunun Yan'anj.

⁴⁷ Nĭ gunun gō'ngo ni tsínj niquin' yu'uj daj si gataj Jesús. Nĭ gataj ni sij:

—Aquínj sij gā'na' tsínj gu'naj Elías aj. —Daj gataj ni sij.

⁴⁸ Ngaa nĭ hora gunánj 'ngō ni sij. Nĭ guida'a sij 'ngō gachij. Nĭ gutáj sij nnee vino yu rian gachij daj. Nĭ guta' sij chra 'ngō chrun rianj. Nĭ dugüin' sij gachij daj du'ua Jesús sisi gō'o sí'. ⁴⁹ Sanĭ gataj ango ni sij:

—Duna re'. Nĭ guĭni'í' sisi gā'na' yya tsínj gu'naj Elías naçaj sí' man'an sij. —Daj gataj ni sij.

⁵⁰ Ngaa nĭ gaguáj nucuj ruhua' yún Jesús. Nĭ gahui' sí'. ⁵¹ Nĭ 'ngō tsitsi' huĭj dasu atsij nico' chruhua nuhui nico da' chraj ngā da' xi'ij. Nga nĭ naganan' yo'ój. Nĭ guisitsi' huej. ⁵² Nĭ naxi'nĭj rian gachin' ni sij níman. Nĭ ganá'nij nico nnee cúj ni tsínj hua sã' niman gahui'. ⁵³ Nĭ ngaa ganá'nij Jesús, nĭ gahui ni sij rian achin' níman. Nĭ gatúj ni sij chruhua xuman' Jerusalén. Nĭ guini'i nico ni ngüi ni sij.

⁵⁴ Nĭ guini'i snado centurión ngā ango ni snado niquin' dugumi Jesús. Nĭ guini'i ni sij ga'na' yún ngā daran' si gahuin. Ngaa nĭ nĭn' ruhua guxu'ui' ni sij. Nĭ gataj ni sij:

—Xanga', nĭ hué tsínj nan huin da'nĭj Yan'anj anj. —Daj gataj ni sij.

⁵⁵ Nĭ gan' mán nico ni yun'unj xana ni'yaj ne Jesús. Nĭ asĭj gahui Jesús estado Galilea, nĭ guinico' ni yun'unj xana daj Jesús. Nĭ gui'yaj sun ne rian man'an sí'. ⁵⁶ Nĭ scanij ne niquin' María

Magdalena nga María nni Jacobo nga José nej, nni nungüej da'níj Zebedeo nej.

Jesús es sepultado

⁵⁷ Ní ngaa guiní güi daj, ní ga'na' 'ngo tsínj xuru'ue 'na' sí' xuman' gu'naj Arimatea. Ní gu'naj sí' José. Ní hué daj nico' sí' Jesús nej.

⁵⁸ Ní gan'anj sij rian nne Pilato gachínj sij níman Jesús. Ngaa ní ga'nin' Pilato sun sisi naga'ui' ni sij níman Jesús rian José. ⁵⁹ Ngaa ní nacaj José níman Jesús. Ní chri'yanj sij atsij sa' xiráj níman daj. ⁶⁰ Ní gurúj sij níman chruhua 'ngo huej. Ní naca gaya' sij huej daj nne rian do'ój sij. Ní ganaránj sij yej xxi rian huej daj. Ngaa ní gan'anj sij. ⁶¹ Ní yu'uj daj gane María Magdalena nga ango María du'ua yu'uj daj.

La guardia ante la tumba

⁶² Ní ango güi ngaa guisíj gui'yaj xugüi ni sij güi naránj ruhua ni sij, ní nahuin yu' ni chrej a'nin' nga ni tsínj fariseo rian Pilato. ⁶³ Ní gataj ni sij gunun sí':

—Señor, gananun ruhua únj sisi ngaa ga ní'na' tsínj digya' yun'unj daj, ní gataj sij sisi chra hua'nij güi, ní gana'nij sij. ⁶⁴ Ngaa ní ga'nin' re' sun sisi gahuin ran rian yu'uj achin' níman daj da guisij ya'nij güi nun sa' nun ga'na' gui'yaj tu ni tsínj nico' sij ne' ní. Ní gataj ni sij rian ni ngüi sisi ganá'nij sí' scanij ni níman. Ní gahuin quij nuguan' digya' yun'unj daj daj nga nuguan' yya ga'mi sini yan sij. —Daj gataj ni sij gunun Pilato.

⁶⁵ Ngaa ní gataj Pilato gunun ni sij:

—Yu'uj daj mán 'ngō xi'nin' snado. Ganicaj ni é re' gan'anj nagui'yaj ran ni é re' rian yu'uj achin' niman daj. Ni'i a ni é re' daj gu'i'yaj á re'. —Daj gataj Pilato gunun ni sij.

⁶⁶ Ngaa n̄i gahui ni sij gan'anj nagui'yaj xitinj ni sij rian yu'uj daj. N̄i garun ni sij si-sello ni sij rian yej guiránj ni sij. N̄i gani ni sij snado dugumi ni sí' rian achin' niman daj.

28

La resurrección

¹ N̄i gachin güi naránj ruhua ni sij. N̄i ngaa ruhua guerenga' güi gudungu, n̄i ga'na' María Magdalena ngā ango María guini'yaj nungüej unj rian huej rian gachin' ni sij niman. ² N̄i ga'na' nucua'j 'ngō yún. Daj si ga'na' 'ngō ángel xata' ga'n̄ij Señor. N̄i guis̄ij ángel daj rian yu'uj daj. Ni ga'nej ángel yej xxi hua ránj rian yu'uj gachin' niman daj. N̄i gan'anj gane ángel rian yej daj. ³ N̄i ran ángel daj daj rún' ngaa ran 'yaj du'ui. N̄i daj rún' hua gatsi yu'ue', n̄i da'nga' daj hua gatsi si-gan' ángel daj. ⁴ N̄i ducu guxu'ui' ni snado dugumi daj. N̄i nagunánj ni sij, gu'i'yaj si xu'ui' ni sij. N̄i guinij rumi' ni sij. N̄i rún' hua niman hua ni sij. ⁵ San̄i gataj ángel gunun nungüej yun'unj xana daj:

—Si guxu'ui' nungüej é re' mánj. Daj si ni'inj sis̄i nano' nungüej é re' Jesús tsínj guinico' rian ruguts̄i. ⁶ Nitaj si ngaj sij yu'uj nan ga mánj. Daj si daj rún' gataj sij gunun ni é re', n̄i da'nga' daj ganá'nij sij. Gahua' nungüej é re' guini'i nungüej é re' rian gachin' ni sij. ⁷ N̄i güij yoō nungüej é re'

gataj snan'anj nungüej é re' rian ni tsínj nico' sij sisi ganá'nij sij scanij ni níman. Ní gataj á re' sisi gan'anj sini sij estado Galilea. Ní yu'uj daj guñi'i ni é re' man'an sij. Daj gataj snan'anj nungüej é re' gunun ni sij. Ní huēj ataj gunun nungüej é re'. —Daj gataj ángel daj gunun nungüej yun'unj xana daj.

⁸ Ngaa ní gunánj yoḡ nungüej ún' rian yu'uj daj. Ní guxu'ui' nungüej ún'. Saní gahuin niḡ ruhua nungüej ún' nej. Ní gunánj nungüej ún' gan'anj nata' ún' nuguan' daj gunun ni tsínj nico' Jesús. ⁹ Ní ngaa huaj nungüej ún' chruhua chrej, ní nacaj dugüi' Jesús ngā nungüej ún'. Ní gataj sij: Gahuin niḡ ruhua nungüej é re'. Gataj sij.

Ngaa ní gahuin nīchrun' nungüej ún' rian niquin' Jesús. Ní nanan nungüej ún' dacój Jesús. Ní ga'mi sa' nungüej ún' rian sij. ¹⁰ Ngaa ní gataj Jesús gunun nungüej ún':

—Sí guxu'ui' nungüej é re' mánj. Maan si gan'anj gataj snan'anj nungüej é re' rian ni jnān sisi gan'anj ni sij estado Galilea. Ní yu'uj daj guñi'i ni sij man'anj.

El informe de la guardia

¹¹ Ní ngaa huaj nungüej ún' chruhua chrej, ní gan'anj go'ngo ni snado dugumi daj xuman' daj. Ní ganata' ni sij daran' si gahuin rian ni chrej a'nin'. ¹² Ngaa ní ganahuin yu' ni tsínj daj ngā ní tsínj huin achij sisi uyan gā ruhua daran' ní sij daj gui'yaj ni sij. Ní nico san'anj ga'ui' ni sij rian ni snado. ¹³ Ní gataj ni sij gunun ni sí':

—Gataj ni é re' sisi ngaa ne' ní, ní ga'na' gui'yaj tú ni tsínj nico' Jesús níman daj ngaa atoj ni únj

anj. Da'nga' daj gataj ni é re'. ¹⁴ Nì sisi gunun gobernado si gui'yaj né', ngaa nì ga'mi sa' únj nga sí'. Ngaa nì ganacaj únj ni é re'. —Da'nga' daj gataj ni chrej a'nin' rian ni snado.

¹⁵ Ngaa nì ganacaj ni snado san'anj ga'ui' ni sij daj. Nì gui'yaj ni sij daj rún' gataj ni chrej a'nin' gunun ni sij. Nì daj rún' ga'mi yya ni snado daj da'nga' daj a'mi ni tsínj israelita da' güi acuan'.

La gran comisión

¹⁶ Asíj nì gan'anj xan ni tsínj nico' Jesús estado Galilea rian quij hua gataj Jesús sisi gan'anj ni sij. ¹⁷ Nì ngaa guini'i ni sij Jesús, nì ganiquin' ráj dācoj ni sij rian sí' ga'mi sa' ni sij. Sanì gani hujj ruhua gō'ngo ni sij xi'í Jesús. ¹⁸ Ngaa nì gahuin nìchrun' Jesús, nì gataj sij:

—Riqui Yan'anj sisi guinicā daran' sun ne' xata' nga chruhua xungüi nej. ¹⁹ Xi'í daj, nì gan'anj digyán ni é re' nuguan' sa' rian daran' ni ngüi man chruhua xungüi. Nì guinico' ni sij man'ānj, gui'yaj ni é re'. Nì duguata' nnee ni é re' ni sij nga si-xugüi chrē nga si-xugüi man'ānj nej, si-xugüi Espíritu Santo nej aj. ²⁰ Nì digyán ni é re' rian ni sij sisi dagahuin ni sij daran' ni nuguan' ga'nij sun rian ni é re'. Nì guini'i ni é re' sisi daran' ni güi achē nga ni é re' da guisij ganahuij xungüi aj. —Daj gataj Jesús gunun ni tsínj nico' sij.

**Si-nuguan' Yan'anj Xanga'
Triqui, San Martín Itunyoso: Si-nuguan' Yan'anj
Xanga' (New Testament)**

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: San Martín Itunyoso Triqui

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 31 Jan 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

4be4034f-f0b9-59fa-84d1-c8a64bdef6d4